

VƏKİL MƏSLƏHƏTLƏRİ TOPLUSU

Azərbaycan Hüquq İslahatları Mərkəzi fəaliyyətinin əsas məqsədini ölkəmizdə aparılan mütərəqqi məhkəmə-hüquq islahatlarının ölkədə və xaricdə təbliği, bu sahədə əldə edilmiş təcrübənin mübadiləsi, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı məhkəmələrin fəaliyyətinə, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi və genişləndirilməsi istiqamətində onların məhkəmələrə və digər orqanlara müraciət imkanlarının asanlaşdırılmasına dəstəyin verilməsi, hüquq maarifçiliyi işinin genişləndirilməsi, qanunçuluq və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsinə yönələn proqramlar və layihələrin hazırlanması və həyata keçirilməsində görür. 2011-ci ilin yanvar ayından fəaliyyət göstərən Mərkəz haqqında əlavə məlumat əldə etmək üçün www.lawreform.az internet sahifəsinə daxil ola bilərsiniz.

“Vəkil məsləhətləri toplusu” kitabının nəşrinin məqsədi əhəlinin hüquqi maariflənməsinin gücləndirilməsi vasitəsi ilə onların məhkəmələr və digər dövlət orqanlarına çıxış imkanlarının təmin edilməsidir.

Dövlət nəşri olan "Azərbaycan" qəzetində 2009-cu ildən etibarən daimi olaraq "Bakı Hüquq Mərkəzi oxucuların suallarına cavab verir" rubrikası fəaliyyət göstərir və bu dövr ərzində vətəndaşların hüquqa dair müxtəlif sualları cavablandırılmışdır. Nəşrdə 3 il ərzində toplanılmış sual-cavablar öz əksini tapmışdır.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə nəşr olunub.

Layihə rəhbəri: *Hakimlərin Seçki Komitəsinin üzvü, “Azərbaycan Hüquq İslahatları Mərkəzi” İctimai Birliyinin sədri, vəkil*
h.f.d. Anar Bağirov

Baş redaktor: *Vəkillər Kollegiyasının üzvü* Dünyamin Novruzov

Redaktor: Cavid Aliyev

Tərtibatçı: Fərhad Nəcəfov

Korrektor: Elnur Əliyev

Ünvan: Bakı şəhəri, Füzuli küçəsi 49,
SKS Plaza, 7-ci mərtəbə

Tel/Faks: +994 12 492 28 83
e-mail: info@lawreform.az
veb-səhifə: <http://www.lawreform.az/>

MÜNDƏRİCAT

Önsöz və Layihə rəhbərinin adından.....	4
Mülki hüquq münasibətlərinə dair suallar.....	6
Sosial təminat sahəsi üzrə suallar.....	49
Əmək-hüquq münasibətləri üzrə suallar.....	69
Ailə-hüquq münasibətləri üzrə suallar.....	93
Vərəsəlik münasibətləri üzrə suallar.....	127
Məhkəmədə baxılan mülki işlərə dair suallar.....	143
Müxtəlif sahələr üzrə suallar.....	171

ÖN SÖZ

İnkişaf... Tərəqqi... Təkamül... Artıq neçə illərdir ki, bu sözlər cəmiyyətimizin abu-havası və dövlətçiliyimizin inikasına çevrilmişlər. Hər bir inkişafın özülündə əvvəlcədən hesablanmış əqli addımların durduğu məlumdur. Sizcə, ölkəmizin sən dövrlərdəki uğurlarının arxasında ictimai şüurun və idarəetmə bacarıqlarının sinxron təkamülü durmurmu?! İstənilən dövlətçiliyin effektiv inkişafının sağlam ictimai düşüncə tərzindən asılılığı amili ölkəmizin təcrübəsində uğurlu görsənmirmi?! Məhz bu səbəbdən Azərbaycan dövlətçiliyinin qayəsini öz vətəndaşlarının hərtərəfli maarifləndirilməsi, hüquqlarının qorunması və onların global inkişafdan geri qalmamasının təmin edilməsi təşkil edir.

Qeyd olunanların əyani sübutu isə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramının təsdiq edilməsi haqqında" 27.12.2011-ci il tarixli Sərəncamın imzalanmasıdır. Həmin sənəddə əhəlinin hüquq düşüncəsinin və hüquq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi məsələsi dəqiqliklə qeyd olunmuşdur.

Elə bununla bağlı Azərbaycan Hüquq İslahatları Mərkəzi tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə artıq uzun müddətdir ki, "Azərbaycan" qəzetində çıxan "Sorğu Guşəsi"ndə toplanmış sual-cavabların "Vəkil məsləhətləri toplusu" adı altında nəşr olunması vaxtında atılmış addımdır.

Nəşrin ölkə əhəlisinin hüquq düşüncəsinin inkişafına müsbət töhfə verəcəyinə inanır, onun hər bir ölkə vətəndaşının stolüstü kitabı olacağına ümid edirəm.

**Bəxtiyar Sadıqov,
Milli Məclisin deputatı,
"Azərbaycan" qəzetinin
baş redaktoru**

LAYIHƏ RƏHBƏRİNİN ADINDAN

Heç kimə sirr deyildir ki, son zamanlar Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məsələsi məxsusi olaraq diqqət mərkəzinə çevrilmişdir. Bunu ölkəmizin iqtisadi və sosial münasibətlərinin inkişaf amili şərtləndirməkdədir. Sosial münasibətlərin tarazlaşdırılmış qaydada inkişafı isə birbaşa şəkildə istənilən cəmiyyətin hüquqi maariflənməsi səviyyəsindən asılıdır. Respublikamızda insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsi sahəsində aparılan mütərəqqi hüquq islahatlarının əsasında da məhz cəmiyyətin hüquq biliklərinin zənginləşdirilməsi, onların məhkəmələrə, o cümlədən müxtəlif dövlət orqanlarına çıxışlarının təmin edilməsi durur.

Hörmətli oxucular!

Hər birimiz mütəmadi olaraq müxtəlif hüquqi hadisələrlə rastlaşmaqdayıq ki, bunların da böyük əksəriyyəti bizim gündəlik həyatımıza təsir göstərməkdədir. Belə hallarda hüquqi cəhətdən məlumatlı olmağımız isə qarşılaşdığımız çətinliklərin öz həllinin vaxtında tapmasında əvəzsiz rol oynaya bilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə nəşr olunan bu kitabın buraxılmasında əsas məqsəd sizin hüquqi maariflənmənizə cüzi də olsa dəstək verməkdir. Kitabda rəsmi dövlət nəşri - "Azərbaycan" qəzetinin guşəsi kimi dərc olunan "Bakı Hüquq Mərkəzi oxucuların suallarına cavab verir" rubrikasında çıxan suallardan istifadə olunmuşdur ki, bununla bağlı "Bakı Hüquq Mərkəzi" MMC-nin əməkdaşlarının əməyi xüsusi qeyd olunmalıdır.

Siz kitabda hüququn müxtəlif sahələri - ailə, mülki, əmək, pensiya və s. ilə bağlı tez-tez rastlaşdığınız problemlərin həlləri barədə ətraflı məlumatlar alacaq, fərqli-fərqli hüquqi situasiyalarda hansı hərəkətləri etməli olduğunuzu biləcəksiniz. Dolayısıyla bu kitab həm sizin vaxtınızın, həm də ki, vəsaitlərinizin qənaət edilməsi üçün gözəl vasitə olacaqdır.

Kitabın hər bir vətəndaşımız üçün faydalı olacağına, keşməkeşli həyatımıza "mayak" kimi işıq salacağına ümidimiz böyükdür.

h.f.d. Anar Bağirov
AHİM-nin sədri, vəkil,
Hakimlərin Seçki
Komitəsinin üzvü

MÜLKİ HÜQUQ
MÜNASİBƏTLƏRİNƏ
DAİR SUALLAR

Sual 1. Atamın özünün mənzili var və məndən ayrı yaşayır. İndi atam ona məxsus mənzili mənə bağışlamaq istəyir. Mən atamdan daha tez vəfat etsəm, nə baş verəcək? Atam mənzilsiz qalmayacaq ki?

Cavab: Siz və atanız biri-birinizin qanun üzrə birinci növbədə vərəsəsi sayılırsınız, ona görə də sizin vəfatınız halında (vəsiyyətnamə olmadıqda), sizə bağışlanmış mənzil qanun üzrə vərəsəlik qaydasında sizin birinci növbədə vərəsələrinizə, o cümlədən atanıza keçəcəkdir.

Qanun üzrə vərəsəlik zamanı birinci növbədə vərəsələr qismində bərabər paylarda - ölən uşaqları (o cümlədən övladlığa götürülənlər), arvad (ər), valideynlər (övladlığa götürənlər) çıxış edirlər.

Əgər sizin atanızdan başqa da birinci növbədə vərəsələriniz varsa, onda həmin mənzil bütün vərəsələrin ümumi paylı mülkiyyətinə keçəcəkdir. Bu halda, atanız paylı mülkiyyətə, yəni özünün keçmiş mənzilinə münasibətdə, mülkiyyətçilərdən biri kimi çıxış edəcəkdir.

Lakin atanız özünü belə bir ehtimaldan qorumaq üçün Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 671-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hüququndan istifadə edə bilər. Həmin maddəyə görə hədiyyə verən hədiyyə alanın ondan qabaq ölməsi halı üçün bağışlanmış əşyanın restitusiyası hüququnu özündə saxlaya bilər. Torpaq sahələri və ya onlara əşya hüquqları bağışlanarkən bu cür restitusiya hüququ daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınır. Göründüyü kimi, atanız bağışlama müqaviləsində sizin

atanızdan daha tez vəfat etməyiniz halında, mənzilin ona qaytarılmasını tələb etmək hüququnu özündə saxladığını nəzərdə tutub bilər.

Sual 2. *Qaz, su, elektrik enerjisi üzrə təchizat müəssisələri təxminən 5 il bundan əvvəla aid olan borcun ödənilməsini tələb etmək hüququna malikdirlərmi? İstehlakçıların belə borcları ödəməmək hüququ vardırmi? Əgər həmin borc ödənilməsə, qarşı tərəf (yəni qaz, su, elektrik enerjisi üzrə təchizat müəssisələri) abonenti məhkəməyə verməklə həmin borc məbləğini məhkəmə qaydasında ala bilərmi?*

Cavab: Qaz, su, elektrik enerjisi təchizatı xidmətlərinə görə ödənişlər üzrə iddia müddəti 3 il təşkil edir (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 373-cü maddəsi). İstehlakçılar həmin borc məbləğini ödəməməkdən imtina edə bilər. Bu halda qarşı tərəf (yəni qaz, su, elektrik enerjisi üzrə təchizat müəssisələri) həmin borc məbləğinin ödənilməsi tələbi ilə məhkəməyə müraciət edə bilərlər. Lakin 3 illik iddia müddəti buraxılmışsa, onda məhkəmə bunu əsas tutaraq iddia tələbini təmin etməyəcəkdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, məhkəmənin göstərilən əsasla iddianı təmin etməməsi üçün iddia müddətinin tətbiqinə dair ərizənin verilməsi tələb olunur (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 375.2-ci maddəsi). Buna görə də cavabdeh (yəni istehlakçı) məhkəmə iclasında iddiaçı (yəni qaz, su, elektrik enerjisi üzrə əhaliyə xidmət göstərən müəssisə) tərəfindən iddia müddətinin buraxılmasını bildirməli və iddia müddətinin tətbiqi barədə ərizə verərək məhkəmənin iddiadan imtina haqqında qətnamə çıxarmasını xahiş etməlidir.

Sual 3. *Oğlum 2003-cü ildə ailə həyatı quraraq mənim mülkiyyətimdə olan evə gətirmişdir. Sonradan oğlumla*

gəlinim arasında münasibətlər pisləşmiş və onların nikahı 2007-ci ildə məhkəmə qaydasında pozulmuşdur. Boşanmadan sonra gəlinim mənə məxsus evə yaşayış hüququ əldə etdiyini iddia edir və bu barədə iddia ilə məhkəməyə müraciət edəcəyini bildirir. Bilmək istərdim, onun belə bir hüququ varmı?

Cavab: İlk əvvəl onu qeyd etmək ki, yaşayış sahəsindən istifadə hüququ ilə bağlı münasibətlər Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin və Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin müddəaları ilə tənzimlənir. Belə ki, “Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 228-ci maddəsinin və Mənzil Məcəlləsinin 123-cü maddəsinin birinci hissəsinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin 27 iyul 2001-ci il tarixli Qərarına əsasən 2001-ci il sentyabrın 1-dən sonra yaşayış evindən (mənzildən) istifadə edilməsi ilə əlaqədar yaranan hüquq münasibətləri ilə bağlı mübahisələr Mülki Məcəllənin 228.1 və 228.2-ci maddələrinin qaydalarına uyğun, bu tarixədək yaranmış hüquq münasibətləri ilə bağlı mübahisələr isə Mənzil Məcəlləsinin 123-cü maddəsinin qaydalarına uyğun həll edilməlidir.

Göründüyü kimi, gəlininizin yaşayış hüququ ilə bağlı münasibətlər 2003-cü il tarixdə, yəni 2001-ci ilin sentyabr ayının 1-dən sonra yarandığından Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.1 və 228.2-ci maddəsi ilə tənzimlənməlidir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.1-ci maddəsinə əsasən yaşayış binasının tərkib hissəsi mülkiyyətçisinin ailə üzvləri və digər şəxslər yaşayış

binasından istifadə hüququna bu şərtlə malikdirlər ki, həmin hüquq daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınsın.

Həmin Məcəllənin 228.2-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququnun əmələ gəlməsi, həyata keçirilməsi şərtləri və xitamı mülkiyyətçi ilə bağlanan, notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşma ilə müəyyənləşdirilir.

“Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun 27 may 2008-ci il tarixli Qərarında göstərilir: “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.1 və 228.2-ci maddələrinin mənasından göründüyü kimi yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququnun yaranması üçün aşağıdakı mütləq şərtlərin yerinə yetirilməsi tələb olunur: mülkiyyətçi ilə yazılı razılaşmanın bağlanması; həmin razılaşmanın notariat qaydasında təsdiq edilməsi; istifadə hüququnun daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınması”.

Göründüyü kimi, gəlininizin Sizin mülkiyyətinizdə olan evə dair istifadə hüququnun yaranması üçün yuxarıda göstərilən şərtlərin olması tələb edilir. Əgər həmin şərtlər və ya onlardan hər hansı biri mövcud deyilsə, onda belə bir hüququn yaranmasından danışmaq olmaz.

Sual 4. Lazımi keyfiyyətli olmayan mal satıldıqda, alıcı hansı hüquqlara malikdir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (AR MM-nin) 624.1-ci maddəsinə əsasən alıcıya lazımi keyfiyyətli olmayan mal satıldıqda, əgər malın qüsurları satıcı tərəfindən qabaqcadan bildirilməyibsə, alıcı öz seçimi ilə aşağıdakılardan birini tələb edə bilər:

- keyfiyyətsiz malın lazımi keyfiyyətli malla əvəz edilməsini.
- alış qiymətinin mütənasib surətdə azaldılmasını.
- malın qüsurlarının təxirə salınmadan əvəzsiz qaydada aradan qaldırılmasını.
- malın qüsurlarının aradan qaldırılmasını.

Bu tələblərdən hər hansı birini irəli sürə bilmək üçün ilk növbədə, alıcıya lazımi keyfiyyətli olmayan mal satılmalı və malın qüsurları satıcı tərəfindən əvvəlcədən bildirilməmiş olmalıdır.

AR MM-nin 624.3-cü maddəsinə görə malın xassələri onun aşkar edilmiş qüsurları aradan qaldırmağa imkan vermədikdə (ərzaq malları, məişət kimyası malları və i.ə.) alıcı öz seçimi ilə həmin malın lazımi keyfiyyətli malla dəyişdirilməsini və ya alış qiymətinin mütənasib surətdə azaldılmasını tələb edə bilər. Göründüyü kimi, bu maddənin tələbləri elə mallara şamil edilir ki, onların xassələri aşkar edilmiş qüsurlarını aradan qaldırmağa imkan vermir. Maddənin özündə belə malların adları çəkilsə də, nəzərə almaq lazımdır ki, bu, qəti siyahı deyil.

AR MM-nin 624.4-cü maddəsi alıcı üçün alternativ davranış imkanı müəyyən edir. Belə ki, həmin maddəyə əsasən AR MM-nin 624.1 və 624.3-cü maddələrində göstərilmiş tələbləri irəli sürmək əvəzinə alıcı pərakəndə alqı-satqı müqaviləsinin icrasından imtina edə bilər və mal üçün ödədiyi pul məbləğinin qaytarılmasını tələb edə bilər.

Sual 5. Bir sıra mağazalara (onların sayı heç də az deyil) daxil olanda aşağıdakı məzmununda yazı əks olunmuş lövhələri görürük: “Alınan mallar geri qaytarılmır”. Bu qanuna uyğundurmu?

Cavab: Alıcının əldə etdiyi malı dəyişdirmək hüququ Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 623-cü və “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 15-ci maddələrində nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddələrin analizi bizə aşağıdakı nəticələrə gəlməyə imkan verir:

1. Alıcı aldığı malı başqa ölçülü, formalı, qabaritli, fasonlu, rəngli və ya quruluşlu oxşar mala dəyişdirə bilər.

2. Alıcı qeyri-ərzaq malının ona verildiyi andan 14 gün müddətində bu hüququnu həyata keçirə bilər. Lakin satıcı tərəfindən daha uzun müddət də müəyyən edilə bilər.

3. AR MM-nin 623.1-ci maddəsinə görə Malın dəyişdirilməsi zamanı qiymətdə fərq olduqda satıcı ilə lazımı hesablaşmalar aparılır.

4. Əgər satıcıda dəyişdirilmək üçün zəruri mal yoxdursa, alıcı əldə etdiyi malı satıcıya qaytara bilər və mal üçün ödədiyi

pul məbləğini geri ala bilər (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsi, 623.1-ci maddə). “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 15-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə görə malı dəyişdirmə anında, satışda uyğun mal yoxdursa, istehlakçı dəyəri yenidən hesablamaqla istənilən başqa bir malı almaq və ya qaytarılan malın dəyəri məbləğində pulu geri götürmək ya da satışa uyğun mal gələn kimi onu dəyişdirmək hüququna malikdir. Satıcı malın satışa daxil olduğu gün malın dəyişdirilməsini tələb edən istehlakçıya məlumat verməlidir. Nəzərə almaq lazımdır ki, əgər satıcıda dəyişdirilmək üçün zəruri mal varsa, onda alıcı əldə etdiyi malı qaytara bilməz.

5. Qanunvericilikdə alıcının malı dəyişdirmək tələbinin təmin olunmasının müddəti müəyyənləşdirilmədiyindən, o, əğlabatan müddətdə dəyişdirilməlidir. Əgər əğlabatan müddətdə satıcı malı dəyişdirməzsə, alıcı bunu “satıcıda zəruri malın olmaması” kimi qiymətləndirə, əldə etdiyi malı satıcıya qaytara və mal üçün ödədiyi pul məbləğini geri ala bilər.

6. Əgər mal işlədilibsə, yaxud hər hansı istehlak xassələrini itiribsə (məsələn, yanlış saxlanılma nəticəsində), onda mal nə dəyişdirilə, nə də qaytarıla bilər. Eyni zamanda, alıcıda malı həmin satıcıdan aldığına dair sübutlar (məsələn, mal, yaxud kassa qəbzi) olmalıdır.

7. Bəzi mallar vardır ki, yuxarıda göstərilən maddələrdə nəzərdə tutulmuş əsaslar üzrə dəyişdirilə bilməz. Onların siyahısı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin

“Azərbaycan Respublikası ərazisində pərakəndə ticarət obyektlərində dəyişdirilməli olmayan malların siyahısı haqqında” 114 sayılı, 21 may 1998-ci il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Bunlara qızıl və qızıl məmulatları, qiymətli və yarımqiymətli metallardan, daşlardan hazırlanmış məmulatlar, istehsal qüsurları istisna olmaqla bütün növ parçalar və ölçü ilə satılan bəzi mallar (lentlər, tesmalar, haşiyələr), parfümer-kosmetika malları, kişi, qadın və uşaq çimərlik paltarları, bağça yaşlı və yeni doğulan uşaqlar üçün alt paltarları, məişət-kimyası malları, şəxsi gigiyena əşyaları (diş fırçaları, daraqlar, biqudilər və s.), uşaq oyuncaqları, istehsal qüsurları istisna olmaqla istifadədə olmuş, üzərində yarlıklar olmayan kişi, qadın və uşaq corabları, alt paltarları, ərzaq üçün plastmasdan hazırlanmış məmulatlar, dəyəri ödənilmiş və mağazadan çıxarılmış (yararlılıq müdəti ərzində) ərzaq malları daxildir.

Sual 6. Mənə və qardaşıma valideynlərimizdən miras əmlak kimi ev qalmışdır. Qardaşım həmin evdən istifadə etmək istəyir, lakin mən öz payımı satmaq niyyətindəyəm. Mən öz payımı qardaşımın icazəsi olmadan sata bilərəmmi?

Cavab: Siz öz payınızı qardaşınızın icazəsi olmadan satmaq hüququna maliksiniz, lakin bunun üçün satın almaqda üstünlük hüququna dair qaydalara əməl etməlisiniz.

Belə ki, siz öz payınızı hər hansı üçüncü şəxsə satarkən qardaşınızın həmin payı satıldığı qiymətə və digər bərabər şərtlərlə almaqda üstünlük hüququ vardır (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 218.1-ci maddəsi).

Eyni zamanda, siz öz payınızı üçüncü şəxsə satmaq niyyətiniz barədə payınızın qiymətini və digər satış şərtlərini göstərməklə qardaşınıza yazılı bildiriş verməlisiniz. Məsələn, əgər siz öz payınızı 10.000 manata, özü də həmin məbləğin yarısının 6 ay ərzində hissə-hissə ödənilməklə alınması barədə hər hansı üçüncü şəxslə razılığa gəlmisənsə, onda siz eyni şərtləri öz qardaşınıza təklif etməlisiniz.

Əgər siz qardaşınızın gələcəkdə yazılı bildiriş aldığını inkar edəcəyindən ehtiyatlanırsınızsa, onda yazılı bildirişi sifarişli poçt vasitəsilə göndərə və alınmasını təsdiq edən sənədi özünüzdə saxlaya bilərsiniz.

Əgər qardaşınız sizin payı almaqdan imtina edərsə və ya bildirişin verildiyi gündən 45 gün ərzində həmin payı əldə etməzsə, onda siz öz payınızı istədiyiniz şəxsə sata bilərsiniz (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 218.2-ci maddəsi).

Sual 7. Mobil telefon almışam, lakin son 4 ay ərzində həmin telefon eyni qüsurlardan 3 dəfə təmir olunub. Aldığım mobil telefonun təmir ediləcəyinə və qüsursuz işləyəcəyinə artıq şübhə edirəm. Bu halda mənim alıcı kimi hansı hüquqlarım vardır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsi (AR MM)-nin 581.1-ci maddəsinə görə satıcı alıcıya keyfiyyəti alqı-satqı müqaviləsinə uyğun gələn əşya verməyə borcludur.

Həmin Məcəllənin 581.2-ci maddəsinə görə alqı-satqı müqaviləsində əşyanın keyfiyyəti haqqında şərtlər olmadıqda,

satıcı alıcıya bu cür malın istifadə edildiyi məqsədlərə yarayan əşya verməyə borcludur.

Qeyd etdiyiniz faktlardan (mobil telefonun son 4 ay ərzində 3 dəfə təmir edilməsi) aydın olur ki, mobil telefonunuzdakı qüsurlar keyfiyyətli şəkildə aradan qaldırılması mümkün olmayan bir qüsurdur. Bu isə əşyanın keyfiyyətinə dair tələblərin əhəmiyyətli dərəcədə pozulması kimi qiymətləndirilə bilər. Buna görə də Siz lazımı keyfiyyətli olmayan əşyanın verilməsinin nəticələrini müəyyənləşdirən AR MM-nin 587.2-ci maddəsini rəhbər tutaraq aşağıdakı iki hərəkətdən birini edə bilərsiniz:

a) alqı-satqı müqaviləsinin icrasından imtina etmək və əşya üçün ödədiyiniz pul məbləğinin qaytarılmasını tələb etmək (AR MM-nin 587.2.1-ci maddə).

b) lazımı keyfiyyətli olmayan əşyanın müqaviləyə uyğun əşya ilə əvəz olunmasını tələb etmək (AR MM-nin 587.2.2-ci maddə).

Sual 8. Atam 5 il bundan əvvəl vəfat etmişdir. Mülkiyyətində yalnız torpaq sahəsi olmuşdur. Lakin atam vəsiyyətnamə qoymamışdır. Mən yeganə vərəsə olsam da, mirasa dair heç bir sənədləşmə aparılması üçün aidiyyəti qurumlara müraciət etməmişəm. Hazırda isə həmin torpaq sahəsini satmaq istəyirəm. Bunun üçün nə etməliyəm?

Cavab: Göstərdiyiniz torpaq sahəsi hazırda hüquqi baxımdan Sizə məxsus deyil. Həmin torpaq sahəsinin mülkiyyətçisi olmaq və onu sata bilmək üçün Siz ilk öncə,

mirasın qəbul edilməsi faktının müəyyən olunması barədə ərizə ilə məhkəməyə müraciət etməlisiniz.

Sual 9. Qonşum mənə bildirdi ki, öz maqnitofonunu satmaq istəyir. Mən də onunla qiymət barədə razılığa gəldim və həmin maqnitofonu aldım. Lakin sonradan məlum oldu ki, həmin maqnitofonun mülkiyyətçisi ayrı adamdır. Bu halda, mənim tərəfimdən maqnitofonun alınmasının hüquqi nəticəsi necə olacaq?

Cavab: Göstərdiyiniz hal, vicdanlı əldə etmə ilə bağlıdır. Vicdanlı əldə etmə aşağıdakı hallarda mövcud olur:

1. Əşyanın onun mülkiyyətçisi deyil, həmin əşyanı satmaq hüququ olmayan şəxs tərəfindən özgəninkiləşdirilməsi.

2. Əldə edən şəxsə münasibətdə vicdanlılıq faktının mövcud olması. Başqa sözlə, əgər siz maqnitofonu əldə edəndə qədər qonşunuzun mülkiyyətçi olmadığını bilirdinizsə və ya bilməli idinizsə, vicdanlı əldə edən sayılmayacaqsınız.

3. Əşya əvəzli şəkildə əldə edilməlidir.

Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 182.1-ci maddəsinə görə aldığınız maqnitofonun mülkiyyətçisi onu itirmişsə, əşya ondan oğurlanmışsa və ya iradəsinin ziddinə olaraq başqa şəkildə onun sahibliyindən çıxmışsa, bu halda vicdanlı əldə etmədən danışmaq olmaz.

Beləliklə, maqnitofonu qonşunuzdan almanıza baxmayaraq yuxarıda göstərilən şərtlərə əməl edilibsə, siz

vicdanlı əldə edən kimi həmin maqnitofonun mülkiyyətçisi hesab olunursunuz.

Sual 10. *1992-ci ildə mənə order əsasında mənzil ayrılmışdır. Mən və iki oğlum həmin vaxtdan göstərilən mənzildə yaşayırıq. Orderdə icarədar kimi mənim adım qeyd edilmişdir. Oğlumun birinin 21, digərinin isə 24 yaşı var. Yaşadığımız mənzili özəlləşdirmək istəyirik. Bunun üçün nə etməliyik?*

Cavab: Mənzili özəlləşdirmək üçün bu barədə ərizə ilə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinə müraciət etməlisiniz. Ərizəyə aşağıdakı sənədlər əlavə olunmalıdır (“Azərbaycan Respublikasında mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 8-ci maddəsinə müvafiq olaraq):

- Sizinlə birlikdə yaşayan hər iki oğlunuzun mənzili özəlləşdirməyə razılıqları barədə ərizələri. Razılıq ərizələri notarial qaydada təsdiqlənməlidir.

- mənzilə hüququ olan şəxslər və mənzilin (evin) kommunal-məişət vəziyyəti barədə mənzil istismar təşkilatının arayışı (2 № -li forma. Həmin arayışı almaq üçün yaşadığınız ərazi üzrə mənzil istismar təşkilatına müraciət etməlisiniz. Göstərilən arayış müraciət etdiyiniz vaxtdan 5 gündən gec olmayaraq Sizə verilməlidir.

- mənzil sahəsinin orderi

Mənzili özəlləşdirmək üçün müraciət etmiş vətəndaşdan göstərilən sənədlərdən əlavə sənədlər tələb edilə bilməz.

Bundan sonra, Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət

Reyestri Xidməti ərizənizin daxil olduğu gündən sonra iyirmi gün ərzində həmin mənzilin Sizin xüsusi mülkiyyətinizə verilməsi barədə dövlət qeydiyyatını həyata keçirir və həmin mənzilin Sizin xüsusi mülkiyyətinizdə olmasını təsdiq edən daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən Çıxarışı Sizə təqdim edir (“Azərbaycan Respublikasında mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında” qanunun 9-cu maddəsinə uyğun olaraq).

Sual 11. Mən anamın vəfatından sonra ona məxsus evin mülkiyyətçisi olmaq istəyirəm. Bunun üçün anamın vəsiyyətnamə tərtib etməsi, yoxsa, anamın evini mənə bağışlaması lazımdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1159.1-ci maddəsinə uyğun olaraq Siz ananızın birinci növbədə qanun üzrə vərəsəsi hesab olunursuz. Əgər ananızın həyat yoldaşı və Sizdən başqa övladı yoxdursa, onda Siz qanun üzrə vərəslik qaydasında ananıza məxsus evi miras əmlak kimi əldə edə bilərsiniz.

Bundan əlavə, ananız sağlığında vəsiyyətnamə tərtib edə, yaxud bağışlama müqaviləsi əsasında evi Sizə bağışlaya bilər. İkinci halda (yəni, bağışlama zamanı) ev ananızın sağlığında Sizin mülkiyyətinizə keçəcəkdir.

Sual 12. Mülkiyyətimdə torpaq sahəsi var. Həmin torpaq sahəsini icarəyə vermək istəyirəm. Bunun üçün hansı müqaviləni bağlamaq lazımdır?

Cavab: Siz mülkiyyətçi (əgər torpağa mülkiyyət hüququnuzu təsdiq edən sənəd varsa) kimi torpaq sahənizi icarəyə verə bilərsiniz. Bunun üçün Siz icarəçi (yəni torpaq sahəsini icarəyə götürən) ilə torpaq icarəsi müqaviləsi bağlamalısınız.

Diqqətinizə çatdırırıq ki, Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinin 56-cı maddəsinin 1-ci hissəsinə görə xüsusi mülkiyyətdə olan torpaq sahələrinin özgəninkiləşdirilməsi, habelə istifadəyə və ya icarəyə verilməsi tərəflər arasında qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada bağlanılan və notarial qaydada təsdiq olunan müvafiq müqavilə əsasında həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 144.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlakın dövlət reyestri obyektlərinə dair sərəncam verilməsi haqqında müqavilələr notariat qaydasında təsdiqlənməlidir.

Göründüyü kimi, mülkiyyətinizdə olan torpaq sahəsini icarəyə vermək üçün bağlayacağınız torpaq icarəsi müqaviləsi notariat qaydasında təsdiqlənməlidir.

Bundan əlavə, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 19.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində müddəti on bir aydan çox olan icarə və ya istifadə hüququ dövlət qeydiyyatına alınır.

Göründüyü kimi, əgər Siz torpaq sahənizi 11 aydan artıq müddətə icarəyə vermək istəyirsinizsə, onda həmin icarə hüququ dövlət qeydiyyatına alınmalıdır.

Sual 13. Dostum bankdan kredit götürmək istəyir. Bank isə bir nəfərin dostumun krediti qaytarmasına zəmin durmasını istəyir. Bilmək istərdim, mən dostuma bank qarşısında zəmin durmaqla hansı ölçüdə öz üzərimə öhdəlik götürmüş olacam?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 470.1-ci maddəsinə görə zəminlik müqaviləsi üzrə zəmin başqa şəxsin kreditoru qarşısında həmin şəxsin öz öhdəliyini tamamilə və ya hissə-hissə icra etməsi üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürür.

Həmin Məcəllənin 472.1-ci maddəsinə görə borclu zəminliklə təmin edilmiş öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımınca icra etmədikdə, əgər bu Məcəllədə və ya zəminlik müqaviləsində zəminin subsidiar məsuliyyəti nəzərdə tutulmayıbsa, zəmin və borclu kreditör qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Həmin Məcəllənin 472.2-ci maddəsinə görə əgər zəminlik müqaviləsində ayrı qayda nəzərdə tutulmayıbsa, faizlərin, borc tutulması üzrə məhkəmə xərclərinin və borclunun öhdəliyi icra etməməsi və ya lazımınca icra etməməsi nəticəsində kreditora dəyən digər zərərin əvəzinin ödənilməsi də daxil olmaqla, zəmin kreditör qarşısında borclu ilə eyni həcmdə məsuliyyət daşıyır.

Göründüyü kimi, əgər dostunuz bank qarşısında öz üzərinə götürdüyü öhdəliyi icra etməzsə və ya lazımınca icra etməzsə, dostunuzla birlikdə Siz də bank qarşısında birgə məsuliyyət daşıyacaqsınız.

Sual 14. Bilmək istərdim ki, vurulmuş mənəvi zərərin məbləğini necə müəyyənləşdirmək olar? Bu sahədə məhkəmə təcrübəsi necədir?

Cavab: Bildirmək istəyirik ki, məhkəmə mənəvi zərərin miqdarını işin konkret hallarından (zərərvuranın hərəkətinin (hərəkətsizliyinin) təhlükəlilik dərəcəsi, zərərçəkənin keçirdiyi mənəviz iztirab və sarsıntıların xarakteri və ağırlığı, zərərçəkənin subyektiv xüsusiyyətləri və sair) asılı olaraq müəyyən edir. Daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21 və 23-cü maddələrinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin 31 may 2002-ci il tarixli Qərarı və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun “Mənəvi zərərin ödənilməsi barədə qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiqi təcrübəsi haqqında” 3 noyabr 2008-ci il tarixli, 7 nömrəli Qərarından istifadə edə bilərsiniz.

Sual 15. Yuxarı mərtəbədə yaşayan qonşum suyu açıq buraxmış, nəticədə yaşadığım mənzili su basmışdır. Bununla da mənə külli miqdarda maddi zərər dəymişdir. Mən bu halla bağlı kimə şikayət edə bilərəm?

Cavab: Siz yaşadığınız ərazi üzrə müvafiq mənzil istismar sahəsinə müraciət edə bilərsiniz ki, öz nümayəndələrini göndərsinlər və mənzilinizi su basması faktını təsdiq edən müvafiq Akt tərtib etsinlər. Siz gələcəkdə məhkəməyə müraciət edəcəyiniz halda iddia tələbinizin dəlillərini sübut etmək üçün həmin aktın tərtibi əhəmiyyət kəsb edir. Siz ilk əvvəl qonşunuzla danışın və vurulmuş ziyanı məhkəmədən kənar

qaydada könüllü ödəməsinə təklif edin. Əgər razılığa gələ bilməsəniz, onda məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 16. Mağazadan bir yaş altı aylıq uşaq üçün paltar almışam. Lakin həmin paltar uşağa balaca olduğundan onu geri qaytarmaq istəyirəm. Bilmək istərdim ki, həmin paltarı 14 gün ərzində qaytarmaq mümkündürmü?

Cavab: Əldə etdiyiniz uşaq paltarı istifadə olunmayıbsa və onun əmtəə görünüşü, istehlak xassələri, plombu, yarlığı, həmçinin, mal və yaxud kassa qəbzə saxlanılıbsa, bu halda onu 14 gün ərzində başqa ölçülü, formalı, qabaritli, fasonlu, rəngli mala dəyişdirə bilərsiniz. Satıcıda dəyişdirilmək üçün zəruri mal olmadıqda, Siz əldə etdiyiniz malı satıcıya qaytara və mal üçün ödədiyiniz pul məbləğini geri ala bilərsiniz (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 623-cü maddəsinə müvafiq olaraq).

Sual 17. Nəqliyyat vasitəsinə etibarnamə əsasında idarə edən sürücü yol nəqliyyat hadisəsi törətmişdir. DYP tərəfindən protokol tərtib olunmuşdur. Sürücü öz təqsirini etiraf etmişdir. Zərərçəkən öz hesabına avtomobilini təmir etdirmişdir. Yol nəqliyyat hadisəsini törətmiş sürücü maddi imkanı olmadığını əsas gətirib təmir xərclərini ödəməkdən imtina edir. Zərərçəkən iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmiş və cavabdeh kimi həm avtomobilin mülkiyyətçisini, həm də avtomobili etibarnamə əsasında idarə edən sürücünü göstərmişdir. Bilmək istərdim, həmin iddia üzrə avtomobilin mülkiyyətçisi cavabdehlik daşıyırmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1108.1-ci maddəsinə görə ətrafdakılar üçün yüksək təhlükə ilə bağlı fəaliyyəti (nəqliyyat vasitələrindən, mexanizmlərdən, yüksək gərginlikli elektrik enerjisindən, atom enerjisindən, partlayıcı maddələrdən, güclü təsir edən zəhərlərdən və i.a. istifadə edilməsi; tikinti fəaliyyətinin və onunla bağlı digər fəaliyyətin həyata keçirilməsi və s.) nəticəsində mülki hüquq pozuntusu törətmiş fiziki və hüquqi şəxslər yüksək təhlükə mənbəyinin vurduğu zərərin əvəzini ödəməyə borcludurlar, bu şərtlə ki, zərərin qarşısını almaq qüvvənin təsiri və ya zərərçəkənin qəsd nəticəsində əmələ gəldiyini sübuta yetirməsinlər. Zərərin əvəzini ödəmək vəzifəsi yüksək təhlükə mənbəyinə mülkiyyət hüququ ilə və ya digər qanuni əsasla (icarə hüququ ilə, nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququna dair etibarnamə üzrə və i.a.) sahiblik edən fiziki və ya hüquqi şəxsin öhdəsinə qoyulur. Göründüyü kimi, bu halda zərərin əvəzini ödəmək vəzifəsini avtomobilin mülkiyyətçisi deyil, həmin avtomobili etibarnamə üzrə idarə edən şəxs daşıyır. Buna görə də məhkəmə zərərin əvəzinin ödənilməsi tələbini avtomobilin mülkiyyətçisinə münasibətdə təmin etməyəcəkdir.

Sual 18. *Yoldaşım evdəki xalçanı təmizləmə xidməti göstərən firmaya təhvil vermişdir. Lakin xalça həmin firma tərəfindən itirilmişdir. Mən həmin firmadan dəymiş zərəri tələb etmək üçün hansı tədbirləri görməliyəm?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 425.1-ci maddəsinə görə 425.1-ci maddəsinə görə öz hüquqlarını həyata keçirərkən və vəzifələrini icra edərkən tərəflərdən hər biri vicdanlılığın tələb etdiyi tərzdə, yəni

şərtləşdirilmiş vaxtda və yerdə lazımi şəkildə, öhdəliyin şərtlərinə və bu Məcəllənin tələblərinə müvafiq surətdə, belə şərtlər və tələblər olmadıqda isə işgüzar adətlərə və ya adətən irəli sürülən digər tələblərə müvafiq surətdə hərəkət etməlidir. Həmin Məcəllənin 425.2-ci maddəsinə görə öhdəlikləri icra edərkən tərəflər müqavilənin yerinə yetirilməsinə zəmin yaratmaq üçün birgə hərəkət etməli və müqavilənin məqsədinə çatmağa maneçilik törədə biləcək və ya öhdəliklərin icrasını təhlükəyə məruz qoya biləcək hər cür hərəkətlərdən çəkinməlidirlər. Xalçanın itirilməsi firma tərəfindən öhdəliyin icra edilməməsi (lazımınca icra edilməməsi) kimi qəbul olunur. Bu halda firma borclu hesab olunur və Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 23-cü fəslinin müddəalarına uyğun olaraq Sizə vurulmuş zərərin əvəzini ödəməyə borcludur. Əgər firma vurulmuş zərəri ödəməkdən imtina etsə, onda Siz pozulmuş hüquqlarınızın müdafiəsi üçün məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 19. Mən 1996-cı ildə Bakı şəhərinə rəsmi nikahla ərə gəlmişəm. Ərim 2009-cu ildə vəfat edənədək birgə yaşamışıq. Ərimin əvvəlki arvadından 5 uşağı olmaqla ərimdən ayrı yaşamışlar, yəni onlar həddi-büluğa çatmaqla ev sahibidirlər. Xahiş edirəm, ərimin adına olan mənzildən mənə hansı miqdarda pay düşməsi barəsində məlumat verəsiniz.

Cavab: Sualınızdan belə aydın oldu ki, mərhum əriniz vəsiyyətnamə qoymamışdır. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1159.1.1-ci maddəsinə görə qanun üzrə vərəsəlik zamanı birinci növbədə - ölənin uşaqları, miras qoyanın ölümündən sonra doğulmuş uşaq, arvad (ər), valideynlər

(övladlığa götürənlər) bərabər pay hüquqlu vərəsələr sayılır. Göründüyü kimi, qanunun tələbinə görə ərinizin birinci növbədə vərəsəsi qismində Siz və onun əvvəlki nikahdan olan 5 uşağı çıxış edir. Buna görə də ərinizin mülkiyyətində olmuş mənzilə 1/6 payda hüququnuz vardır. Ərinizin əvvəlki nikahdan olan 5 uşağının yetkinlik yaşına çatmaları və hər birinin ayrıca evinin olması onların ərinizə məxsus mənzilə olan vərəsəlik hüquqlarını istisna etmir.

Sual 20. Qohumum mağazadan 1 illik zəmanət verilməklə kompüter alıb. Lakin zəmanət müddəti ərzində həmin kompüter bir neçə dəfə sıradan çıxıb. Bununla bağlı qohumum zəmanət talonu əsasında müraciət edərək qüsurların aradan qaldırılmasını xahiş edib. Lakin sonuncu nasazlıqdan sonra malı qaytarmaq və verdiyi pulu geri almaq istədiyini bildirmişdir. Ancaq mağaza onun bu tələbini təmin etməkdən imtina etmiş və bildirmişdir ki, qohumum yalnız qüsurların aradan qaldırılmasını istəyə bilər. Bilmək istərdim, mağazanın hərəkəti qanunidirmi?

Cavab: “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun 7-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə görə istehlakçı müqavilə və ya digər qaydalarla müəyyən olunmuş zəmanət müddəti ərzində aldığı malda qüsurlar və ya saxtalaşdırma aşkar edərsə, öz istəyinə görə satıcıdan və ya istehsalçıdan aşağıdakıları tələb etmək hüququna malikdir:

- lazımi keyfiyyətli mala dəyişdirməyi;
- satış qiymətini uyğun məbləğdə azaltmağı;
- malın qüsurlarının icraçının (satıcının, istehlakçının) hesabına aradan qaldırılmasını və ya

qüsurların aradan qaldırılması üçün istehlakçının və ya üçüncü şəxslərin çəkdiyi xərclərin əvəzinin ödənilməsini;

- malın, həmin mala uyğun digər modelli (markalı, tipli və i.a.) mal ilə, dəyəri yenidən hesablanma şərti ilə əvəz edilməsini;

- müqavilənin ləğv edilməsini və çəkdiyi zərərin ödənilməsini.

Həmin maddənin 2-ci hissəsinə görə satıcı (icraçı) istehlakçıdan lazımi keyfiyyəti olmayan malı geri götürməyə və bu maddənin birinci bəndində göstərilən istehlakçının tələblərindən birini yerinə yetirməyə borcludur.

Göründüyü kimi, qohumunuz müqavilənin ləğv edilməsini və çəkdiyiniz zərərin ödənilməsini tələb edə bilər. Bu halda qohumunuzun tələbini əks etdirən yazılı pretenziya ilə satıcıya (mağazaya) müraciət etməsi zəruridir. Əgər satıcı onun tələbini yerinə yetirməkdən imtina edərsə, onda məhkəməyə müraciət edə bilər.

Sual 21. Ölkəmizə xarici dövlətlərdən bir sıra mallar idxal edilir. Həmin malların üzərindəki yazılar xarici dildədir. Bilmək istərdim, ölkəmizə idxal edilən konkret xarici malın xassələri barədə onun üzərində Azərbaycan dilində məlumat olmalıdırmi?

Cavab: Satıcı (icraçı) istehlakçını maraqlandıran malın (işin, xidmətin) qiyməti, istehlak xassələri (ərzaq malları barəsində isə həm də tərkibi, yararlılıq müddəti, kaloriliyi, sağlamlıq üçün zərərli maddələrin normativ sənədlərin tələbləri

ilə müqayisəli miqdarı), əldə edilməsi şərtləri, təminat öhdəlikləri və iddiaların irəli sürülməsi, malın işlədilməsi, saxlanması və təhlükəsiz istifadəsi üsulları və qaydaları barəsində istehlakçıya zəruri və düzgün məlumat verməlidir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində istehsal edilən, habelə ixrac edilən malların üzərindəki etikətlər və digər yazılar müvafiq xarici dillərlə yanaşı, dövlət dilində də olmalıdır. Azərbaycan Respublikasına idxal edilən mal və məhsulların üzərindəki etikətlər və adlar, onlardan istifadə qaydaları barədə izahat vərəqələri başqa dillərlə yanaşı, Azərbaycan dilinə tərcüməsi ilə müşayiət olunmalıdır ("İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 13-cü maddəsinin 1-ci hissəsinə müvafiq olaraq).

Sual 22. Mən ərə getdikdən sonra soyadımı dəyişmişəm. Lakin mülkiyyətimdə olan mənzilə dair daşınmaz əmlakın dövlət qeydiyyatı haqqında sənəddə əvvəlki soyadım göstərilib, çünki həmin mənzili ailə qurmamışdan qabaq əldə etmişəm. Bilmək istərdim, həmin mənzilin mülkiyyətimdə olmasına dair yeni sənəd almağım tələb olunurmu?

Cavab: Həmin mənzil artıq Sizin mülkiyyətinizdə olduğundan ona dair yeni daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən Çıxarışın alınması tələb olunmur. Gələcəkdə Nikah haqqında şəhadətnaməni təqdim etməklə həmin mənzil barədə əqd bağlaya, o cümlədən özgəninkiləşdirə bilərsiniz.

Sual 23. Qəzetdə mənim şəraf və ləyaqətimi alçaldan məqalə çap edilmişdir, Məqalənin müəllifi məlum deyil, yalnız

təxəllüs göstərilmişdir. Hüququmun müdafiəsi üçün nə etməliyəm?

Cavab: Siz şərəf və ləyaqətinizi ləkələyən məlumatların məhkəmə qaydasında təkzib olunması və həmin məlumatların yayılması nəticəsində vurulmuş ziyanın əvəzinin ödənilməsi barədə iddia qaldıra bilərsiniz. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Şərəf və ləyaqətin müdafiəsi barədə qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiq edilməsi təcrübəsi haqqında” 14 may 1999-cu il tarixli, 4 sayılı Qərarının 9-cu bəndinə əsasən “... kütləvi informasiya vasitəsində yayılmış şərəf və ləyaqəti ləkələyən məlumata görə kütləvi informasiya vasitəsinin redaksiyası və yazının müəllifi cavabdeh kimi işə cəlb edilməlidir. Redaksiya hüquqi şəxs olmadıqda isə kütləvi informasiya vasitəsinin təsisçisi cavabdeh kimi tanınmalıdır. Müəllifin və yaxud redaksiyanın üçüncü şəxs kimi işə cəlb edilməsi qanuna uyğun hesab edilmir. Adsız və yaxud təxəllüslə dərc edilən yazılarda şərəf və ləyaqəti ləkələyən məlumatlar olduqda məlumatı dərc edən kütləvi informasiya vasitəsi cavabdehlik daşıyır”. Bu baxımdan Siz iddia qaldırdıqdan sonra məhkəmədən xahiş edə bilərsiniz ki, məqalənin müəllifi barədə məlumatların qəzet tərəfindən təqdim edilməsini təmin etsin. Məqalənin müəllifi haqda zəruri məlumatı aldıqdan sonra məhkəmədən müəllifin özünü də ikinci cavabdeh kimi işə cəlb etməsini tələb edə bilərsiniz.

Sual 24. Mülkiyyətimdə olan, lakin yaşamadığım mənzilimi müvəqqəti qalması üçün 2007-ci ildə qohumuma vermişdim. Sonradan həmin mənzilə ehtiyacım (övladımın ailə qurması ilə əlaqədar) yarandığından qohumumdan xahiş

etdim ki, mənzili boşaltsın. Lakin qohumum iddia edir ki, qanunun tələbinə görə onun həmin mənzildən istifadə hüququ vardır və mən onu mənzildən çıxara bilmərəm. Bilmək istədim, belə bir qanun varmı?

Cavab: Qeyd edək ki, yaranmış mübahisə Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.1 və 228.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada həll edilməlidir (“Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 228-ci maddəsinin və Mənzil Məcəlləsinin 123-cü maddəsinin birinci hissəsinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin 27 iyul 2001-ci il tarixli Qərarına əsasən).

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.1-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsi mülkiyyətçisinin ailə üzvləri və digər şəxslər yaşayış binasından istifadə hüququna bu şərtlə malikdirlər ki, həmin hüquq daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınsın.

Həmin Məcəllənin 228.2-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququnun əmələ gəlməsi, həyata keçirilməsi şərtləri və xitamı mülkiyyətçi ilə bağlanan, notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşma ilə müəyyənləşdirilir. Yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququna xitam verilməsi haqqında razılaşma olmadıqda bu hüquqa mülkiyyətçinin məhkəmə qaydasında tələbinə əsasən bazar qiyməti ilə müvafiq kompensasiya verməsi yolu ilə xitam verilə bilər.

Sualınızın məzmunundan belə başa düşmək olar ki, Siz qohumunuza mənzildə yaşamasına yalnız şifahi razılıq vermiş və sizin aranızda notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşma bağlanmamışdır. Bu baxımdan qohumunuzun Sizə məxsus mənzildən istifadə hüququ yaranmamışdır. Göstərilənlərə əsasən demək olar ki, qohumunuzun tələbi qanuna uyğun deyil və Siz mülkiyyətçi olaraq mübahisəli mənzildən həmin şəxsin çıxarılmasını tələb edə bilərsiniz.

Sual 25. Mənzili kirayəyə götürərkən yazılı müqavilə bağlamaq lazımdır mı?

Cavab: Təcrübə göstərir ki, əksər hallarda mənzili kirayəyə götürərkən kirayə verənlə kirayəçi şifahi razılığa gəlirlər. Lakin bu hal sonradan hər iki tərəf üçün müəyyən problemlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər. Məsələn, (A) kirayəyə verən mənzili dərhal boşaltmağı tələb edə bilər ki, bu halda kirayəçi çətin vəziyyətdə qalar. Çünki qısa müddətdə uyğun qiymətə mənzil tapmaq elə də asan deyil. (B) Kirayəyə verən növbəti aydan kirayə haqqının qiymətini birtərəfli qaydada artırdığını bildirə bilər. (C) Kirayəçi mənzilə və ya qonşulara zərər vurduğu halda tərəflər arasında müqavilənin olması kirayəyə verənin ona dəymiş zərəri məhkəmə qaydasında tələb etməsinə kömək edəcəkdir.

Qeyd edilənlər müqavilə bağlanmasının zəruriliyini şərtləndirən faktiki amillər idi. Qüvvədə olan mülki qanunvericiliyin tələbinə görə daşınmaz əmlakın dövlət reyestri obyektlərinə dair sərəncam verilməsi haqqında müqavilələr notariat qaydasında təsdiqlənməlidir. Əgər mənzil kirayəsi müqaviləsinin müddəti on bir aydan çoxdursa, onda həmin

hüquq da dövlət qeydiyyatına alınmalıdır (“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” qanunun 19.1-ci maddəsi).

Sual 26. *Böyük məbləğdə pul vəsaiti lazım olduğundan yaşadığım mənzili ipoteka qoymaqla kredit götürmək istəyirəm. Bilmək istərdim, mənzili ipoteka qoyduqdan sonra ailəmlə birlikdə orada yaşamağa davam edə biləcəyikmi?*

Cavab: Bəli, Siz və ailə üzvləriniz yaşadığınız mənzili ipoteka ilə yüklü etdikdən sonra da həmin mənzildə yaşaya bilərsiniz. Mənzilinizin ipoteka ilə yüklü edilməsi Siz və ailə üzvlərinizə ondan istifadə etməyə mane olmur.

Qeyd edək ki, hətta ipoteka müqaviləsinə sizin həmin mənzildə yaşamağınızı qadağan edən şərt qoyulsa belə, həmin şərt Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 312.4-cü maddəsinə görə etibarsızdır. Həmin maddəyə görə ipoteka verənin ipoteka saxlayan qarşısında öz üzərinə əşyanı özgəninkiləşdirməmək, əşyadan istifadə etməmək və ya onu digər şəkildə yüklü etməmək öhdəliyini götürməsinə nəzərdə tutan razılaşma etibarsızdır.

Sual 27. *Mənə məxsus 0,06 sot torpaq sahəsini notarial qaydada oğluma bağışlamaq istəyirəm. Bunu üçün notariata neçə manat dövlət rüsumu ödəməliyəm?*

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlakın (mənzillərin, bağ evlərinin, qurğuların, tikililərin, torpaqların və başqa daşınmaz əmlakın) özgəninkiləşdirilməsi, mənzil sahələrinin və bağ evlərinin müvəqqəti istifadəyə

verilməsi barədə müqavilələrin təsdiqi üçün - müqavilə üzrə əmlak ərə (arvada), uşaqlara, valideynlərə, babaya, nənəyə, nəvəyə, qardaşa, bacıya keçirsə, 7 manat dövlət rüsumu ödənilməlidir.

Sual 28. *Bu mübahisə çoxdandı davam edir. Hələ 1993-cü ildə Q. Hüseynli küçəsindəki 19 nömrəli ünvanda yerləşən, 1935-ci ildə heç bir hüquqverici sənəd olmadan dövlət nəfinə müsadirə olunmuş baba mülkümüzün qaytarılması üçün Gəncə şəhər icra hakimiyyətinə müraciət etmişik. Fevralın 12-də icra hakimiyyətinin başçısı sərəncam imzaladı ki, həmin mülk və onun torpaq sahəsinin bir hissəsi mərhum Hacı Rzayevin vərasələrinə - Rauf, Yusif və Firuzə Rzayevlərə qaytarılsın, uşaq bağçası yeni bina ilə təmin ediləndən sonra binanın qalan hissəsi də vərasələrə verilsin. O vaxtdan bəri mübahisə davam edir. Başçının sərəncamından əlavə olaraq Gəncə şəhəri Nizami rayon məhkəməsinin qətnaməsi və Gəncə şəhər Apellyasiya Məhkəməsinin qərarı olduğuna baxmayaraq nə təhsil idarəsi bağçanı köçürür, nə də daşınmaz əmlakın dövlət reyestr xidməti mülkiyyət hüququmuzu təsdiq edən sənədi vermir. Bu sahədə bizə kömək göstərməyinizi xahiş edirik.*

Cavab: Mübahisə barədə ətraflı məlumatımız və müvafiq sənədlərlə tanışlığımız olmadığından sualınıza konkret cavab vermək mümkün deyil. Lakin əgər hüququnuzun bərpası barədə hər hansı qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qətnaməsi varsa, şübhəsiz, həmin qətnamə icra edilməlidir.

Sual 29. *Müqavilə tərəfi öz öhdəliyini lazımınca icra etməmişdir. Müqavilədə bu hal üçün penyanın ödənilməli*

olması şərtləşdirilmişdir. Məhkəməyə müraciət etmədən penyanın tutulması mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 462.1-ci maddəsinə görə dəbbə pulu (cərimə, penya) müqavilə ilə müəyyənləşdirilən, öhdəliyin icra edilmədiyi və ya lazımınca icra edilmədiyi, o cümlədən icranın gecikdirildiyi halda borclunun kreditora ödəməli olduğu pul məbləğidir. Aranızda yaranmış mübahisənin məhkəmədən kənar həlli qaydasında Siz müqavilə üzrə öhdəliyini pozmuş qarşı tərəfə şərtləşdirilmiş dəbbə pulunu (penyanı) könüllü şəkildə ödəməsi ilə bağlı xəbərdarlıq məktubu yaza bilərsiniz. Qarşı tərəf Sizin məktubunuza cavab vermədikdə və ya dəbbə pulunu könüllü ödəməkdən imtina etdikdə, Siz qanunla müəyyən edilmiş qaydada dəbbə pulunun ödənilməsi tələbi ilə məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 30. Keçmiş arvadımın iddiası ilə mülkiyyətimdə olan mənzilə onun istifadə hüququ tanınmışdır. Lakin həmin mənzildə birgə yaşamağımız mümkün deyil. Bu səbəbdən də kompensasiya ödəməklə keçmiş arvadımın istifadə hüququna xitam verilməsini istəyirəm. Bunu onun özünə təklif etsəm də, razılaşmamışdır. Bilmək istərdim, belə bir tələblə məhkəməyə müraciət edə bilərəm və bu qanuna uyğundur? Kompensasiyanın məbləği necə müəyyənləşdirilir?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki məəcəlləsinin (AR MM) 228.2-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququna xitam verilməsi haqqında

razılaşma olmadıqda bu hüquqa mülkiyyətçinin məhkəmə qaydasında tələbinə əsasən bazar qiyməti ilə müvafiq kompensasiya verməsi yolu ilə xitam verilə bilər.

Göründüyü kimi, Sizin keçmiş arvadınızın yaşayış sahəsindən istifadə hüququna bazar qiyməti ilə müvafiq kompensasiya verməsi yolu ilə xitam verilməsi barədə məhkəmədə iddia qaldırmaq hüququnuz vardır.

Kompensasiyanın məbləğinin hesablanması meyarlarına dair qanunda konkret göstəriş yoxdur. “R. Ağalarovun şikayəti üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 31 mart 2006-cı il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 26 sentyabr 2007-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, “Kompensasiya institutu istifadəçiyə mənzilin bölünməsi və onun dəyərindən müəyyən payın ödənilməsini tələb etmək hüququnu verməsə də, o, yaşayış sahəsindən istifadə etmək hüququnun adi xitamını deyil, onun elə bir əvəzləşdirilməsini nəzərdə tutur ki, mülkiyyətçinin hesabına istifadəçiyə davamlı surətdə və müəyyən müddət daxilində başqa yerdə əvvəlki mənzildə ona xas olmuş şəraitlə müqayisədə oxşar yaşamaq imkanı versin”. Lakin qeyd edək ki, kompensasiyanın məbləğinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı məhkəmə təcrübəsi kifayət qədər fərqlidir.

Sual 31. Atamızdan miras qalmış fərdi yaşayış evi mənim və iki qardaşımın paylı mülkiyyətindədir. Qardaşlarımdan biri borc götürmüş, lakin indiyədək qaytara bilməmişdir. Bilmək

istərdim, həmin borcun qaytarılması atamızdan miras qalmış evin hesabına həyata keçirilə bilərmi?

Cavab: Əgər qardaşınızın başqa əmlakı borcunun ödənilməsinə kifayət etməzsə, onda kreditor (yəni qardaşınızın borclu olduğu şəxs) atanızdan miras qalmış evdəki qardaşınıza məxsus payın naturada ayrılmasını tələb edə bilər (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 224.1-ci maddə).

Əgər qardaşınızın payının naturada ayrılması mümkün deyildirsə və ya siz (Siz və digər qardaşınız) buna (yəni payın naturada ayrılmasına) etiraz edirsinizsə, kreditorun ixtiyarı var ki, qardaşınızın öz payını bazar qiyməti ilə sizə satmasını və satışdan əldə edilmiş vəsaitin borcun ödənilməsinə yönəldilməsini tələb etsin. Əgər siz qardaşınızın payını almaqdan imtina etsəniz, onda kreditor tutmanın qardaşınızın ümumi mülkiyyət hüququndakı (fərdi yaşayış evindəki) payına onun açıq hərracdan satılması yolu ilə yönəldilməsini məhkəmə qaydasında tələb edə bilər (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 224.2-ci maddə).

Sual 32. Atam götürdüyü borc pul müqabilində özünə məxsus mənzili ipoteka qoymuşdur. Atam həmin mənzili mənə vəsiyyət etmiş, lakin borcunu tam ödəyib qurtarmadığından mənzil ipoteka ilə yüklü olaraq qalmışdır. Mən atamın yeganə vərəsəsiyəm. Bilmək istərdim, mənzilin mülkiyyətçisi mən, yoxsa ipoteka saxlayan olacaq?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 274-cü maddəsinə görə girov qoyulmuş və ya ipoteka ilə yüklü

edilmiş əşyanın mülkiyyətçisinin dəyişməsi girov və ya ipoteka hüququnu dəyişdirmir.

“İpoteka haqqında” qanunun 30.2-ci maddəsinə görə bu Qanunun tələblərinə uyğun olaraq ipoteka predmetinin özgəninkiləşdirilməsi, yaxud hüquqi şəxsin yenidən təşkili nəticəsində və ya vərəsəlik qaydasında həmin əşya başqa şəxsə keçdikdə, ipoteka qüvvədə qalır və həmin şəxs ipoteka müqaviləsi üzrə ilkin ipoteka qoyanın bütün vəzifələrini, o cümlədən ilkin ipoteka qoyan tərəfindən lazımınca icra edilməmiş vəzifələri daşıyır.

Beləliklə, mərhum atanızdan miras qalmış mənzilin mülkiyyətçisi vəsiyyətnamə üzrə vərəsəlik əsasında mirası qəbul etməklə Siz ola bilərsiniz, ipoteka saxlayan belə bir hüquqa malik deyil. Lakin bu zaman ipoteka qüvvədə qalacaqdır.

Sual 33. 17 yaşımla var, təxminən iki ay bundan əvvəl atam rəhmətə gedib. Atamın sağlığında aldığı “Mercedes 220 E” markalı avtomobili vərəsəlik qaydasında mənə verilmişdir. Eşitdiyimə görə maşını öz adıma keçirmək üçün 18 yaşımla tamam olmalıdır. Mən atamdan vərəlik üzrə mənə keçən həmin avtomobili öz adıma keçirə bilərəmmi?

Cavab: “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 27-ci maddəsinin 4-cü hissəsinin “Qeyd”ində nəqliyyat vasitələrinin 18 yaşına, asma mühərrikli velosiped, moped və motosikletlərin isə 16 yaşına çatmış fiziki şəxslərin adına qeydiyyatla alınmalı olduğu göstərilmişdir. Lakin istisna olaraq vərəsəlik qaydasında keçən nəqliyyat

vasitələrinin 18 yaşından aşağı olan şəxslərin də adına qeydiyyatata alına biləcəyi göstərilmişdir. Həmin “Qeyd”də eyni zamanda göstərilir ki, nəqliyyat vasitəsi yetkinlik yaşına çatmamış vərəsənin adına qeydiyyatata alınarkən, qeydiyyat sənədində onun valideyninin, övladlığa götürənin və himayəçinin soyadı, adı, atasının adı göstərilir və belə nəqliyyat vasitəsinin qəyyumluq və himayəçilik orqanının icazəsi olmadan qeydiyyatdan çıxarılması qadağan olunur.

Beləliklə, atanızdan vərəsəlik qaydasında keçən avtomobil Sizin adınıza qeydiyyatata alına bilər, lakin qeydiyyatata alınan zaman avtomobilin qeydiyyat şəhadətnaməsində yetkinlik yaşına çatmadığınız üçün sağ olan valideyniniz və ya övladlığa götürənin və himayəçinin soyadı, adı, atasının adı göstərməlidir.

Sual 34. Atamdan miras qalmış ev mənim və 2 qardaşımın paylı mülkiyyətindədir. Mən öz payımı oğluma bağışlamaq istəyirəm. Bilmək istərdim, öz payımı oğluma bağışlaya bilərəm? Bağışlama zamanı qardaşlarımın razılığı lazımdır mı?

Cavab: Siz paylı mülkiyyət olan evin mülkiyyətçilərindən birisiniz. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 215.6-cı maddəsinə görə paylı mülkiyyətin mülkiyyətçisi öz payını sata, bağışlaya, vəsiyyət edə, girov qoya bilər və ya ona dair başqa sərəncam verə bilər. Bu baxımdan öz payınızı oğlunuza bağışlaya bilərsiniz.

Paylı mülkiyyətdəki payın alqı-satqı müqaviləsi, habelə pay dəyişdirmə müqaviləsinə əsasən özgəninkiləşdirilməsi

zamanı qalan mülkiyyətçilərin satın almaqda üstünlük hüququ vardır (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 218-ci maddə). Lakin payın bağışlanması zamanı bu qayda tətbiq edilmir. Buna görə də payınızın bağışlanması zamanı qardaşlarınızın razılığının olması tələb edilmir.

Sual 35. Mənzilimi ipoteka qoymaqla bankdan kredit götürmüşəm. Həmin mənzili satmaq istəyirəm. Bu, mümkündürmü?

Cavab: Siz, ipoteka müqaviləsində ayrı qayda nəzərdə tutulmayıbsa, mənzilinizi yalnız bankın yazılı razılığı ilə sata bilərsiniz (“İpoteka haqqında” qanun, 30.1-ci maddə).

Sual 36. Etibarnamənin müddəti ilə bağlı qanunda hər hansı tələb varmı? Etibarnamə verən şəxsin ölümü halında verilmiş etibarnamənin aqibəti necə olur?

Cavab: Qüvvədə olan mülki qanunvericiliyə əsasən etibarnamə istənilən müddətə verilə bilər. Əgər etibarnamədə müddət göstərilməyibsə, o, bağlandığı gündən bir il ərzində qüvvəsini saxlayır. Bağlandığı tarix göstərilməyən etibarnamə əhəmiyyətsizdir. Xaricdə hərəkətlərin yerinə yetirilməsi üçün nəzərdə tutulan və qüvvədə olma müddəti göstərilməyən etibarnamə notarius tərəfindən təsdiqləndikdə, etibarnaməni vermiş şəxs tərəfindən ləğv edilənədək qüvvəsini saxlayır (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 363-cü maddə).

Həmin məcəllənin 365-ci maddəsində etibarnamənin qüvvəsinə xitam verilməsi halları nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddədə nəzərdə tutulmuş hallardan biri də etibarnaməni

vermiş fiziki şəxsin ölməsidir. Başqa sözlə, etibarnaməni vermiş fiziki şəxsin ölümü həmin etibarnamənin qüvvəsinin xitamına səbəb olur.

Adı çəkilən məcəllənin 366.1-ci maddəsinə görə etibarnamə vermiş fiziki şəxsin ölümü nəticəsində etibarnaməyə xitam verildiyi halda etibarnaməni vermiş şəxsin hüquq varisləri bu barədə etibarnamə verilmiş şəxsi, habelə etibarnaməni qarşılarında təmsil edilmək üçün verdiyi ona məlum üçüncü şəxsləri xəbərdar etməyə borcludur.

Sual 37. Eşitdiyimə görə torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması halında mülkiyyətçilərə əlavə olaraq əmlakının 20 faizi miqdarında pul ödənilir. Qanunvericilikdə belə bir tələb varmı?

Cavab: «Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 7 dekabr tarixli, 506-IIIQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 dekabr 2007-ci il tarixli 689 nömrəli Fərmanının 2.3-cü bəndinə əsasən dövlət ehtiyacları üçün alınan daşınmaz əmlakın mülkiyyətçisinə həmin daşınmaz əmlakın qanunvericiliyə uyğun olaraq hesablanmış bazar qiymətinin 20 faizi miqdarında satınalma qiymətinə əlavə haqq ödənilir.

Bu müddəə nəinki torpaq sahələrinin, habelə digər daşınmaz əmlakların (binalar, qurğular, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələri, fərdi yaşayış və bağ evləri və s.) dövlət ehtiyacları üçün alınması hallarına da şamil olunur.

Adı çəkilən fərman «Azərbaycan» qəzetində dərc edilmişdir (30 dekabr 2007-ci il, № 294).

Sual 38. *Ev əşyaları satılan mağazadan paltaryuyan maşın almışam. Ona 2 il qarantiya veriblər. Bilmək istəyirəm, həmin 2 il hansı tarixdən başlayır?*

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 583.1-ci maddəsinə görə qarantiya müddətinin axımı, əgər alqı-satqı müqaviləsində ayrı müddət nəzərdə tutulmayıbsa, əşyanın alıcıya verildiyi məqamdan başlanır.

Sual 39. *Müqaviləyə əsasən tələb olunan pulu ödəyərək mal almışdım. Satıcı malları müqavilə bağlanan ayın 5-dən 12-nə kimi mənə təhvil verməli idi. Lakin satıcı malların verilməsini gecikdirmiş və yalnız həmin ayın 19-u malları təhvil almağı mənə təklif etmişdir. Satıcı gecikmənin səbəbini mənə izah edə bilməmişdir. Bilmək istərdim, mən həmin malların qəbulundan imtina edib ödədiyim pulun geri qaytarılmasını tələb edə bilərəmmi?*

Cavab: Siz Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 599.3-cü maddəsinə rəhbər tutaraq malları qəbul etməyə və qabaqcadan ödədiyiniz məbləğin qaytarılmasını tələb edə bilərsiniz.

Bundan əlavə, əgər müqavilədə nəzərdə tutulmuşsa, onda Siz satıcıdan öhdəliyini lazımcına icra etmədiyi üçün dəbbə pulu ödəməsinə tələb edə bilərsiniz.

Sual 40. *Mağazadan kompüter almışam. Satıcı tərəfindən həmin kompüterə 1 il qarantiya verilmişdir. Lakin keçən 7-8 ay ərzində kompüterdə bir neçə dəfə nasazlıq yaranmışdır. Hər dəfə satıcı həmin kompüterini təmir etdikdən sonra heç bir problemin olmayacağını bildirsə də, bu özünü*

doğrultmamışdır. Sonuncu nasazlıqdan sonra mən kompüterin geri qaytarılmasını və ödədiyim pulun qaytarılmasını tələb etdim. Lakin satıcı bu tələbimin əsassız olduğunu və yalnız kompüterin təmirini həyata keçirə biləcəyini bildirdi. Bilmək istərdim, mənim tələbim qanunidirmi?

Cavab: Siz qüsurlu malı (nasaz kompüter) geri qaytara və ödəyiniz pul vəsaitinin qaytarılmasını tələb edə bilərsiniz. Bu barədə əsaslandırılmış pretenziya ilə yazılı qaydada satıcıya müraciət etməyiniz lazımdır. Sizin bu tələbiniz Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 624.4-cü maddəsinə və “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun 7-ci maddəsinə əsaslanır. Qeyd edək ki, satıcı Sizin bu tələbinizi yerinə yetirməyə borcludur (“İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun 7-ci maddəsinin 2-ci hissəsi).

Əgər satıcı Sizin tələbinizi yerinə yetirməsə, onda məhkəməyə müraciət etmək hüququnuzdan istifadə edərək məhkəmədə iddia qaldıra bilərsiniz.

Bundan başqa, Siz vurulmuş mənəvi ziyanın satıcı tərəfindən ödənilməsini də tələb edə bilərsiniz. Ödənilən ziyanın dəyəri, qanunla başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, məhkəmə tərəfindən müəyyən edilir (“İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun 12-ci maddəsi).

Sual 41. Alqı-satqı müqaviləsinə əsasən mənzil əldə etmişəm. Müqavilə bağlanarkən təqdim olunmuş sənədlərdə mənzilin yalnız satıcının adına qeydə alınması barədə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış vardı. Lakin sonradan məlum olmuşdur ki, həmin mənzil satıcı və onun arvadının birgə mülkiyyətindədir, lakin satıcı həmin mənzili arvadının razılığı olmadan satmışdır. Belə olan halda,

mənimlə bağlanmış alqı-satqı müqaviləsinin etibarsız sayılması mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 225.6-cı maddəsinə görə daşınmaz əmlaka birgə hüququ olan ərin (arvadın) razılığı olmadan daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmış hüquq barədə bağlanmış müqavilə etibarsız hesab edilir. Bu, həmçinin əldə edənin belə hüququn yalnız müqavilə tərəfinə məxsus olması barədə vicdanlı olduğu hallara da aiddir.

Göründüyü kimi, mübahisəli mənzilə dair hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən Çıxarışda yalnız satıcının adının qeyd edilməsinə baxmayaraq sözü gedən mənzil birgə nikah dövründə əldə edildiyindən və onun satılması zamanı satıcının arvadının razılığı alınmadığından Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 225.6-cı maddəsinin tələbinə əsasən mənzilin alqı-satqı müqaviləsi etibarsızdır.

Sual 42. Mağazadan oğlumun dərslərində istifadəsi məqsədilə noutbuk almışdım. Satıcı mala 1 illik zəmanət (12.07.2010-12.07.2011-ci il) vermişdi. Zəmanət müddəti ərzində malda qüsurlar ortaya çıxdı və mənim müraciətimdən sonra satıcı zəmanətin şərtlərinə uyğun olaraq malı təmir edib mənə qaytardı. Bütün bu prosedur, yəni malın məndən alınıb təmir edilərək geri qaytarılması 25 gün davam etdi. Lakin bu ilin iyul ayının 28-də noutbukda yenidən qüsurlar ortaya çıxdı. Bununla bağlı mən dərhal əvvəlki kimi satıcıya müraciət etsəm də, o, zəmanət müddətinin bitməsinə əsas gətirərək noutbuku təmir etməkdən imtina etdi. Satıcının bu imtinası əsaslıdır mı?

Cavab: “İstehlakçıların hüquqlarını müdafiəsi haqqında” qanunun 6-cı maddəsinin 1-ci hissəsinə görə İstehsalçı (icraçı) malın (işin, xidmətin), həmçinin komplektləşdirici məmulatların qanunvericilikdə nəzərdə tutulan zəmanət müddəti ərzində bu müddətlərin olmadığı hallarda isə müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada normal işini (tətbiqini və istifadəsini) təmin edir.

Həmin maddənin 4-cü hissəsinə görə zəmanətli təmir aparılarkən malın (işin, xidmətin) zəmanət müddəti onun təmirdə olduğu müddət qədər uzadılır. Göstərilən müddət istehlakçının qüsurları aradan qaldırmaq tələbini irəli sürdüyü gündən hesablanır.

Göründüyü kimi, satıcının zəmanətli təmirdən imtinası əsaslı deyil. Çünki malda ilk dəfə aşkara çıxmış qüsurun aradan qaldırılmasına 25 gün sərf edildiyindən malın zəmanət müddəti də 25 gün artırılmalıdır. Buna görə malda ikinci qüsür aşkar edilərkən sözügedən qanunun 6-cı maddəsinin 4-cü hissəsinin tələbi baxımından zəmanət müddəti hələ bitməmişdi.

Sual 43. Satılan dərman vasitələrinin əksəriyyəti xarici ölkələrin istehsalıdır. Onların bir çoxunda istehlak xassələri və istifadə qaydaları xarici dildə olur. Bu isə həmin dərman vasitələrindən istifadəni çətinləşdirir. Bilmək istərdim, bu hal qanuna nə dərəcədə uyğundur?

Cavab: “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun 13-cü maddəsinin 1-ci hissəsinə görə satıcı (icraçı) istehlakçını maraqlandıran malın (işin, xidmətin) qiyməti, istehlak xassələri (ərzaq malları barəsində isə həm də tərkibi, yararlılıq müddəti, kaloriliyi, sağlamlıq üçün zərərli maddələrin

normativ sənədlərin tələbləri ilə müqayisəli miqdarı), əldə edilməsi şərtləri, təminat öhdəlikləri və iddiaların irəli sürülməsi, malın işlədilməsi, saxlanması və təhlükəsiz istifadəsi üsulları və qaydaları barəsində istehlakçıya zəruri və düzgün məlumat verməlidir. Azərbaycan Respublikasına idxal edilən mal və məhsulların üzərindəki etikətlər və adlar, onlardan istifadə qaydaları barədə izahat vərəqələri başqa dillərlə yanaşı, Azərbaycan dilinə tərcüməsi ilə müşayiət olunmalıdır.

Göründüyü kimi, satılan dərman vasitələrinin istehlak xassələri, saxlanması və təhlükəsiz istifadəsi üsulları və qaydaları barədə Azərbaycan dilində izahat vərəqələrinin olmaması istehlakçıların mal (iş, xidmət) haqqında məlumat almaq hüququnu pozur və bu hal “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun tələbləri ilə ziddiyyət təşkil edir.

Sual 44. Qohumum bankdan kredit götürmüş və mən də zəmin durmuşdum. Qohumum kreditin bir hissəsini ödəsə də, qalan hissəsini ödəməmişdir. Hazırda bank məndən həmin məbləğin ödənilməsini tələb edir. Bankın bu tələbi əsaslıdır mı? Mən qalıq məbləği ödəsəm, qohumumdan ödədiyim pulu geri almaq hüququm varmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 470.1-ci maddəsinə görə Zəminlik müqaviləsi üzrə zəmin başqa şəxsin kreditoru qarşısında həmin şəxsin öz öhdəliyini tamamilə və ya hissə-hissə icra etməsi üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürür.

Həmin Məcəllənin 472.1-ci maddəsinə görə borclu zəminliklə təmin edilmiş öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımınca icra etmədikdə, əgər bu Məcəllədə və ya zəminlik

müqaviləsində zaminin subsidiar məsuliyyəti nəzərdə tutulmayıbsa, zamin və borclu kreditor qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Həmin Məcəllənin 475.1-ci maddəsinə görə öhdəliyi icra etmiş zaminə kreditorun həmin öhdəlik üzrə hüquqları və kreditora girov saxlayan kimi mənsub olmuş hüquqlar zaminin kreditorun tələbini ödədiyi həcmdə keçir.

Göründüyü kimi, bankın tələbi əsaslıdır. Siz həmin məbləği ödədiyiniz halda, qohumunuzdan onun geri qaytarılmasını tələb edə bilərsiniz.

Sual 45. Fərdi yaşayış evi 1/12 payda mənim mülkiyyətimdədir. Həmin evin digər mülkiyyətçilərindən kompensasiya tələb etmək istəyirəm. Mənim belə bir hüququm varmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 220.3-cü maddəsinə görə əgər payın naturada ayrılmasına yol verilmirsə və ya bu, ümumi mülkiyyətdə olan əşyaya tənasübsüz zərər vurmadan mümkün deyildirsə, ayrılan mülkiyyətçi öz payının dəyərinin paylı mülkiyyətin digər mülkiyyətçiləri tərəfindən ona ödənilməsi hüququna malikdir.

Göründüyü kimi, adı çəkilən maddəyə görə Sizin payınızın naturada ayrılmasına yol verilmirsə və ya payınızın ayrılması fərdi yaşayış evinə tənasübsüz zərər vurmadan mümkün deyildirsə, onda Sizin öz payınızın dəyərinin paylı mülkiyyətin digər mülkiyyətçiləri tərəfindən ona ödənilməsi hüququna maliksiniz. Kompensasiyanın məbləği bir qayda

olaraq tərəflərin razılığı ilə müəyyən edilir. Əgər belə bir razılıq olmazsa, onda kompensasiya məbləği məhkəmə tərəfindən müəyyənləşdirilə bilər. Bu zaman fərdi yaşayış evinin real bazar dəyəri nəzərə alınacaqdır.

Sual 46. Torpaq sahəsini icarəyə götürdükdən sonra icarəyə verən həmin torpağı başqasına satmışdır. Bu halda torpaq sahəsindən istifadəyə davam edə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 700.1-ci maddəsinə görə icarə müqaviləsi əmlak kirayəsi müqaviləsidir. Bu müqaviləyə görə kirayəyə verən (icarəyə verən) kirayəçiyə (icarəçiyə) icarəyə götürdüyü obyektdən və ya hüquqdan istifadə ilə yanaşı bəhərdən istifadə etmək və gəlir götürmək hüququ da verir. İcarəçi icarəyə verənə müəyyənləşdirilmiş icarə haqqı ödəməyə borcludur. Həmin Məcəllənin 718-ci maddəsinə görə icarəyə götürülmüş torpaq satıldıqda və ya üçüncü şəxslərin hüquqları və ya iddiaları ilə yüklü edildikdə bu Məcəllənin 699-cu maddəsi tətbiq edilir. Adı çəkilən Məcəllənin 699.1-ci maddəsinə görə kirayəyə verilən əşya kirayəçiyə verildikdən sonra ona mülkiyyət hüququ kirayəyə verəndən hər hansı üçüncü şəxsə (əldə edənə) keçdikdə əldə edən mülkiyyəti əldə etdiyi andan kirayəyə verəni əvəz edərək kirayə hüquq münasibətlərindən irəli gələn bütün hüquq və vəzifələrə malik olur.

Göründüyü kimi, icarəyə götürdüyünüz torpaq sahəsi üçüncü şəxsə satılsa da, Siz həmin torpaq sahəsindən istifadəyə davam edə bilərsiniz.

Sual 47. Yaxın qohumumun adına etibarnamə vermişəm. Həmin etibarnamənin müddətinin bitməsinə hələ 9 ay vardır. Etibarnaməni ləğv edə bilərəm?

Cavab: Sizin istənilən vaxt həmin etibarnaməni ləğv etmək hüququnuz vardır. Çünki Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 365.2-ci maddəsinə görə etibarnamə vermiş şəxs istənilən vaxt etibarnaməni və ya başqasına etibaretməni ləğv edə bilər, etibarnamə verilmiş şəxs isə istənilən vaxt ondan imtina edə bilər.

Bu halda, həmin etibarnamənin qüvvəsinə xitam veriləcəkdir.

Qeyd edək ki, etibarnaməni ləğv etdiyiniz halda, Siz bu barədə etibarnamə verilmiş şəxsi, habelə etibarnaməni qarşılarında təmsil edilmək üçün verdiyiniz Sizə məlum olan üçüncü şəxsləri xəbərdar etmək vəzifəsi daşıyırsınız (Sözügedən məcəllə, 366.1-ci maddə).

Sual 48. Yeni inşa edilmiş binanın birinci mərtəbəsindəki qeyri-yaşayış sahəsini tikinti firmasından müqavilə əsasında almışam. Lakin mülkiyyət hüququm hələ ki, daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmamışdır. Bankdan kredit götürəcəyim halda, həmin qeyri-yaşayış sahəsinə dair hüquqlarımı girov qoya bilərəmmi?

Cavab: Belə bir girov müqaviləsinin bağlanması mümkün deyildir. Çünki qeyri-yaşayış sahəsinə dair hüquqlarınızı girov qoya bilmək üçün əvvəlcə, girov qoyacağınız hüquqa malik olmanız tələb edilir. Bu tələb Mülki Məcəllənin 271.3-cü maddəsindən irəli gəlir: Hüququ girov qoyan həmin hüququn məxsus olduğu şəxs ola bilər. Sizin

isə qeyri-yaşayış sahəsinə dair hər hansı hüququnuz qeydə alınmamışdır.

Onu da qeyd edək ki, daşınmaz əmlaka dair mülkiyyət hüququ girovun predmeti ola bilməz, çünki daşınmaz əmlaka dair mülkiyyət hüququnuz varsa, onda mülkiyyət hüququnuzu deyil, mülkiyyətinizdə olan daşınmaz əmlakın özünü ipoteka ilə yüklü edə bilərsiniz (“İpoteka haqqında” qanunun 1.0.1-ci maddəsinə görə ipoteka—öhdəliyin icrasının təmin edilməsi üsulu olaraq daşınmaz əşyaların və rəsmi reyestrdə üzərində mülkiyyət hüquqları qeydə alınan daşınar əşyaların girovudur). Girov qoyula bilən hüquqlara dair Mülki Məcəllənin 303.1-ci maddəsi vardır. Həmin maddəyə görə hüquq girov qoyularkən girov predmeti özgəninkiləşdirilə bilən hüquq, o cümlədən torpaq sahəsinin, binanın, qurğunun, yaşayış evinin (mənzilin) icarəsi hüququ, mülkiyyətdəki paya hüquq, borc tələbidir.

Sual 49. Alqı-satqı müqaviləsi əsasında mənzil almışam. İki aydan çox keçməsinə baxmayaraq mənzilin əvvəlki mülkiyyətçisi və ailə üzvləri mənə məxsus mənzildən qeydiyyatdan çıxmamışlar. Onlar bunun səbəbi kimi qeydiyyatda düşmək üçün hazırda yaşadıkları evin heç bir mülkiyyət sənədinin olmamasını göstərirlər. Hazırda mənə məxsus mənzildə 5 nəfər əvvəlki sakin qeydiyyatdadır. Buna görə mən əlavə kommunal xidmət haqqı ödəməyə məcburam. Bununla əlaqədar rayon məhkəməsinə müraciət etsəm də, məhkəmənin qərardadı ilə iddiama məhkəmə qaydasında baxılmalı olmaması əsası ilə baxılmamış saxlanmış və bildirilmişdir ki, bunun üçün rayon polis idarəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi şöbəsinə müraciət etməliyəm. Bundan

sonra rayon polis idarəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi şöbəsinə ərizə ilə müraciət etdim, lakin cavab məktubunda mənə bildirildi ki, vətəndaşların qeydiyyatdan çıxarılması daxili işlər orqanlarının səlahiyyətlərinə aid deyil və aidiyyəti üzrə məhkəməyə müraciət edilməlidir. Göründüyü kimi, müraciət etdiyim hər iki orqan bu məsələnin onların səlahiyyətinə aid olmamasını bildirmişlər. Belə olan halda, sual yaranır. Bu məsələ kimin səlahiyyətinə aiddir?

Cavab: Sualınızda qoyduğunuz problemlə hazırda vətəndaşlar tez-tez qarşılaşırlar. Bunun səbəbi problemin qeydiyyatla bağlı qanunvericilikdən, konkret desək, “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” qanunun (bundan sonra - Qanun) 9-cu maddəsindən qaynaqlanmasındandır. Belə ki, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən şəxsin yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarılması halları Qanunun 9-cu maddəsində öz əksini tapmışdır. Lakin həmin maddədə qarşılaşdığınız problemin müvafiq icra hakimiyyəti orqanı, konkret desək, müvafiq rayon polis idarəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi şöbəsi tərəfindən həlli imkanı nəzərdə tutulmamışdır. Çünki 9-cu maddənin 1-ci hissəsinə görə şəxs yaşayış yerini dəyişdikdə, yeni yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınması barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının məlumatına əsasən əvvəlki yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarılır. Sizin halda isə, əvvəlki sakinlər yeni yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınmadıqları üçün Qanunun 9-cu maddəsinin 1-ci hissəsinin tətbiqi mümkün deyildir. Qanunun 9-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş digər əsasların isə Sizin qarşılaşdığınız problemlə əlaqəsi yoxdur.

Əvvəlki sakinlərin Sizin mənzilinizdə qeydiyyatda qalmaqda davam etməsi Qanunun bir sıra müddələri ilə ziddiyyət təşkil edir. Belə ki, Qanunun 1-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər (bundan sonra - şəxslər) Azərbaycan Respublikasında yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyata alınmalıdırlar. Qanunun 2-ci maddəsinə görə şəxsin yaşayış yeri — tam həcmdə fəaliyyət qabiliyyətli şəxsin mülkiyyətçi kimi icarə və kirayə müqaviləsi üzrə, yaxud Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər əsaslarla daimi və ya daha çox yaşadığı ev, mənzil, xidməti yaşayış sahəsi, yataqxana, qoca və əlil evləri, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün internat evləri, xüsusi təhsil müəssisələri və digər bu kimi yaşayış yerləri başa düşülür. Qanunun 5-ci maddəsinə görə yaşayış yerini dəyişdirmiş vətəndaş yeni yaşayış yerinə gəldikdən sonra 10 gündən gec olmayaraq qeydiyyata alınması üçün müvafiq dövlət orqanına müraciət etməlidir. Hazırda əvvəlki sakinlərin Sizin mənzilinizdə qeydiyyatda qalmaları üçün hüquqi əsas yoxdur, onların qeydiyyatı yalnız formal xarakter daşıyır və faktiki vəziyyəti əks etdirmir.

Siz rayon polis idarəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi şöbəsinin imtina cavabını aldıqdan sonra Azərbaycan Respublikası İnzibati prosessual məəcəlləsinin 2.2.3-cü maddəsinə əsasən müvafiq inzibati-iqtisadi məhkəməyə müraciət edə və sözügedən şəxslərin mənziliniz üzrə qeydiyyatdan çıxarılması öhdəliyinin cavabdeh rayon polis idarəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi şöbəsinin üzərinə qoyulması barədə qərar çıxarılmasını xahiş edə bilərsiniz.

Hazırda müvafiq inzibati-iqtisadi məhkəmələr tərəfindən inzibati icraat qaydasında belə mübahisələrə baxılır və həll olunur.

Onu da qeyd edək ki, mövcud vəziyyət Sizin İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının 8-ci maddəsində təsbit olunmuş şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququnuzun pozulması ilə nəticələnmişdir. Belə ki, adı çəkilən maddənin 1-ci hissəsinə görə hər kəs öz şəxsi və ailə həyatına, evinə və yazışma sirrinə hörmət hüququna malikdir. Hazırda Sizə məxsus mənzildə Sizinlə əlaqəsi olmayan şəxslərin iradənin əleyhinə daimi qeydiyyatda olması və Qanunun 9-cu maddəsinin 1-ci hissəsinin həmin şəxslərin mənziliniz üzrə qeydiyyatdan çıxarılmasına onlar yeni yaşayış yeri üzrə qeydiyyata düşmədən imkan verməməsi, bu vəziyyətin Sizin üçün bir sıra neqativ nəticələri (həmin şəxslərə görə əlavə kommunal haqqı ödəməyiniz, mənzili satacağınız halda onların yazılı razılıq ərizəsini almalı olmanız, həmin şəxslərə ünvanlanacaq poçt göndərişlərinin Sizin mənzilə gələcək olması və s.) bərabərində gətirməsi şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququnuzun pozulmasına səbəb olmaqdadır.

Məlumat üçün qeyd edək ki, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin təcrübəsində olmuş “Babilonova Slovakiyaya qarşı” iş (Şikayət № 69146/01) üzrə ərizəçi xanım Babilonovanın qarşılaşdığı problem demək olar ki, Sizin qarşınıza çıxan məsələ ilə eyniyyət təşkil etmişdir. Avropa Məhkəməsi bu iş üzrə qəbul etdiyi 20 iyun 2006-cı il tarixli Qərarında ərizəçi xanım Babilonovanın Avropa

Konvensiyasının 8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququnun pozulmasına qərar vermişdir.

SOSIAL TƏMİNAT
SAHƏSİ ÜZRƏ
SUALLAR

Sual 1. İşçi işə başladığı vaxtdan nə qədər sonra ona dövlət sosial sığorta kartı verilməlidir?

Cavab: Məlum olduğu kimi, 1 yanvar 2006-cı il tarixdən etibarən ölkəmizdə fərdi uçot sisteminin tətbiqinə başlanılmışdır. Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 440 sayılı, 9 avqust 2006-cı il tarixli Əmri ilə təsdiq olunmuş və Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində 17 avqust 2006-cı il tarixdə qeydiyyatda alınmış (Qeydiyyat №3236) “Məcburi dövlət sosial sığortası üzrə sığorta iştirakçılarının uçotu Qaydaları”nın 29-cu bəndinə görə əmək müqaviləsi (kontraktı) ilə işləyən sığortaolunanlar sığortaedənin uçotda olduğu DSMF orqanında məcburi dövlət sosial sığortası üzrə fərdi uçot sistemində uçota alınmalıdırlar. Həmin Qaydaların 31-ci bəndinə görə sığortaedən məcburi dövlət sosial sığortası üzrə fərdi uçot sistemində uçotda olmayan yeni işçi ilə əmək müqaviləsi (kontraktı) bağladığı gündən sonra 1 (bir) ay ərzində müvafiq DSMF orqanına ərizə (Əlavə № 3) ilə müraciət etməlidir.

Adı çəkilən Qaydaların 75-ci bəndinə görə müəyyən olunmuş müddətdə uçota durmayanlara DSMF orqanı tərəfindən yazılı xəbərdarlıq (Əlavə № 12) edilir. DSMF orqanı tərəfindən sığortaedənlərdə aparılan səyyar yoxlamalar zamanı fərdi uçot sistemində uçota alınması təmin edilmədən 1 (bir) aydan çox fəaliyyət göstərən sığortaolunan aşkar olunarsa, xəbərdarlıq etmədən dövlət sosial sığorta sistemində fərdi uçot haqqında qanunvericiliyin pozulmasına görə sığortaedənə inzibati cərimə tətbiq edilir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 257-4-cü maddəsinə əsasən sığortaedənlər tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətdə və qaydada sığortaolunanlar haqqında məlumatların Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna təqdim edilməməsinə görə fiziki şəxslər otuz manat miqdarında, vəzifəli şəxslər səksən manat miqdarında, hüquqi şəxslər iki yüz əlli manat miqdarında cərimə edirlər.

Sual 2. Dövlət qulluğu pensiyası alan II qrup əlil işçinin Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il tarixli, 185 sayılı Qərarına əsasən hal-hazırda aldığı aylıq əmək haqqının 25 faizi qədər əlilliyə görə əlavə əmək haqqı alması qanuna uyğundurmu?

Cavab: Əlillərə qayğının artırılmasını və onların sosial-iqtisadi mənafeələrinin müdafiəsini gücləndirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Azərbaycan Respublikasında əlillərin və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların problemləri üzrə kompleks proqramın həyata keçirilməsi haqqında” 10 may 1994-cü il tarixli, 185 sayılı Qərarı qəbul edilmiş və həmin qərarla “Azərbaycan Respublikasında əlillərin və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların problemləri üzrə kompleks Proqram” təsdiq edilmişdir.

Adı çəkilən Proqramın 5.4-cü bəndində əmək kollektivlərinin razılığı ilə I və II qrup əlillərin və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların əmək haqqının 20-25 faiz artırılmasının təmin edilməsi göstərilmiş, buna yönəlmiş

tədbirlərin həyata keçirilməsinə məsul şəxs kimi müəssisə və təşkilatlar qeyd olunmuşdur.

Beləliklə, Proqramın 5.4-cü bəndinin tələbinə görə işlədiyiniz yer üzrə əmək kollektivinin razılığı ilə Sizin aldığınız əmək haqqının 20-25 faiz artırılması qanunvericiliyin tələblərinə uyğundur.

Sual 3. “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 20.8.3-cü maddəsinə əsasən prokurorluq orqanlarında 10 ildən yuxarı qulluq etmiş prokurorluq işçilərinə prokurorluq işçisi kimi aldıkları istənilən 5 ilin orta aylıq əmək haqqının 55 faizi miqdarında, 10 ildən yuxarı prokurorluq işçisi stajının hər ili üçün həmin orta aylıq əmək haqqının 5 faizi miqdarında əlavə olunmaqla, lakin həmin orta aylıq əmək haqqının 80 faizi miqdarından çox olmamaq şərtilə müəyyən olunan məbləğlə bu Qanunla təyin edilən əmək pensiyasının məbləği arasındakı fərq qədər əlavə ödənilir. Həmin Qanunun 37.3.4-cü maddəsində göstərilir ki, bu Qanunun 20.1.1-ci - 20.1.10-cu və 20.1.14-cü - 20.1.17-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş şəxslərə qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələr həmin maddələrdə göstərilən vəzifələrdə çalışdıqda 50 faiz həcmində, digər hallarda isə tam məbləğdə ödənilir. Göründüyü kimi, Qanunun 20.8.3-cü maddəsində əlavədən söhbət getdiyi halda, sonuncu maddədə isə əlavələrdən söhbət gedir.

Odur ki, bilmək istəyirəm pensiyaya əlavə ödənilməlidir, yoxsa əlavələrmə? Digər hallar deyiləndə Qanunda nələr nəzərdə tutulur?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 20-ci maddəsi “Qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələr” adlanır. Bu Qanunun 20.1-ci maddəsində qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələrin təyin edildiyi əmək pensiyaçıları

sadalanır. Həmin maddədə müxtəlif qrup əmək pensiyaçıları göstərildiyindən, qanunverici əmək pensiyasına əlavə deyil, əlavələrin təyin olunmasını qeyd edir. Yəni hər bir maddədə (20.1.1 - 20.1.17-ci maddələr) göstərilən əmək pensiyaçısının pensiyasına qulluq stajına əlavə ödənilir. 20.1-ci maddə ümumi şəkildə ifadə edildiyindən, yəni 20.1.1 - 20.1.17-ci maddələrdə ifadə olunan bütün əmək pensiyaçılarını əhatə etdiyindən, əmək pensiyasına əlavələrdən söhbət gedir.

Qeyd edilənləri Sizin göstərdiyiniz 37.3.4-cü maddəyə də şamil etmək olar. Çünki həmin maddənin dispozisiyasından aydın olur ki, orada 20.1.1-ci - 20.1.10-cu və 20.1.14-cü - 20.1.17-ci maddələrdə nəzərdə tutulmuş şəxslərə qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələrdən söhbət gedir. Buna görə də, hər bir konkret əmək pensiyaçısının pensiyasına qulluq stajına görə əlavələr deyil, əlavə ödənilir.

Beləliklə, bildirmək istəyirik ki, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 20.8.3-cü və 37.3.4-cü maddələri arasında ziddiyyət mövcud deyil. Qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavə ödənilir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 37.3.4-cü maddəsində “digər hallar” dedikdə, Qanunun 20.1.1-ci - 20.1.10-cu və 20.1.14-cü - 20.1.17-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş şəxslərin həmin maddələrdə göstərilən vəzifələrdə çalışmadığı hallar nəzərdə tutulur.

Sual 4. Mən orta məktəbdə müəllim işləyirəm. Bilirəm ki, yaşa görə əmək pensiyasına çıxma bilməyim üçün 62 yaşım tamam olmalıdır. Lakin eşitdiyimə görə 25 ildən çox əmək stajı olan müəllimlərin 62 yaşa çatmadan yaşa görə pensiyaya çıxmaq hüquqları vardır. Mənim müəllim kimi 25 ildən çox əmək stajım var. Bu halda mən 62 yaşımın tamam olmasını gözləmədən yaşa görə əmək pensiyasına çıxma bilərəmmi?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4.1-ci maddəsinə görə əmək pensiyasının 3 növü vardır: yaşa görə əmək pensiyası; əlilliyə görə əmək pensiyası; ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası.

Həmin Qanunun 7-ci maddəsinə görə 62 yaşına çatmış kişilərin və 57 yaşına çatmış qadınların azı 5 il sığorta stajı olduqda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi günədək yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla), yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Göründüyü kimi, ümumi qaydaya görə kişilərin yaşa görə əmək pensiyasına çıxma bilmələri üçün onların 62 yaşa çatması və azı 5 il sığorta stajı olması tələb edilir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ olan şəxslər müəyyən olunmuşdur. Məsələn, 3 uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 5 il sığorta stajı olan qadınlar 51 yaşına çatdıqda yaşa görə əmək pensiyasına çıxma bilirlər; prokurorluq orqanlarında azı 25 il qulluq etmiş prokurorluq işçilərinin də güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 yanvar 2007-ci il tarixli, 12 nömrəli Qərarı ilə "Güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ verən istehsalatların, peşələrin, vəzifələrin və göstəricilərin Siyahısı" təsdiq olunmuşdur.

Beləliklə, şərh olunanlara əsasən demək olar ki, siz güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası almaq hüququna malik deyilsiniz.

Sual 5. Mən Qərbi Azərbaycandanam, orada 6 il 6 ay Statistika və Maliyyə idarələrində ixtisasım üzrə vəzifədə olmuşam. 1993-1999-cu illərdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Əczaçılıq və Tibb Sənayesi Birliyinin nəzdində olan Mərkəzi Aptek Bazasında baş mühasib vəzifəsində işləmişəm.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 4 avqust tarixli fərmanına müvafiq olaraq mənə dövlət qulluğu üzrə təqaüd vermək mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 avqust 2003-cü il tarixli, 911 nömrəli Fərmanı ilə "İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusu" təsdiq edilmişdir.

Lakin Sizin dövlət qulluğu üzrə pensiya almaq hüququnuzun yaranması üçün əsas hesab etdiyiniz əmək fəaliyyətiniz 1993-1999-cu illəri əhatə edir.

Başqa sözlə, Sizin əmək fəaliyyətiniz adı çəkilən Fərman qüvvəyə minənədək yaranmışdır.

Digər tərəfdən, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1 sentyabr 2005-ci il tarixli, 290 nömrəli Fərmanı ilə "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən pensiya təyin edilməsi üçün dövlət qulluqçusunun müraciət etdiyi vaxt dövlət məvacibinin hesablandığı dövlət qulluğu vəzifəsi mövcud olmadıqda, habelə 1991-ci il oktyabrın 18-dək dövlət, sovet, partiya orqanlarında çalışmış dövlət

qulluqçularının vəzifələrinin İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusunda göstərilən dövlət qulluğu vəzifələrinə uyğunlaşdırılması Siyahısı" təsdiq edilmişdir. Həmin Fərmanla 1991-ci il oktyabrın 18-dən İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusu qüvvəyə minənədək Azərbaycan Respublikası (Naxçıvan Muxtar Respublikası) dövlət orqanlarında dövlət qulluğu vəzifələrinin adları müəyyənləşdirilmişdir. Sizin tutduğunuz vəzifə 1991-ci il oktyabrın 18-dən İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusu qüvvəyə minənədək Azərbaycan Respublikası (Naxçıvan Muxtar Respublikası) dövlət orqanlarında dövlət qulluğu vəzifələrinin adlarının siyahısına daxil edilməmişdir.

Beləliklə, sizin əmək fəaliyyətiniz Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 avqust 2003-cü il tarixli, 911 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq dövlət qulluğu üzrə pensiya almaq hüququnuzun yaranmasına əsas vermir.

Sual 6. İşçinin vəfatı ilə əlaqədar əmək müqaviləsinə xitam verildikdə hansı müavinətlər ödənilir? Eşitdiyimə görə, vəfat edənin vərəsələrinə rəhmətə gedənin iş yerindən onun orta aylıq əmək haqqının 3 misli həcmində, əgər vəfat edən eyni zamanda təqaüddüürsə, bundan əlavə həm də Dövlət Sosial Müdafiə Fondundan onun aylıq təqaüdünün 3 misli həcmində müavinət ödənilir. Bu belədir, ya yox?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 7-ci hissəsinə görə ... işçinin vəfatı ilə əlaqədar əmək müqaviləsinə xitam verildikdə vəfat edənin vərəsələrinə orta aylıq əmək haqqının azı üç misli miqdarında müavinət ödənilir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 42.2-ci maddəsinə görə əmək pensiyaçısı vəfat etdikdə, onun ailəsinə pensiyaçının vəfatı tarixinə yaşa görə əmək pensiyasının baza hissəsinin üç misli məbləğində dəfn üçün müavinət verilir.

Sual 7. Artıq bir ilə yaxındır ki, müəssisədə çalışıram, lakin indiyədək sosial sığorta şəhadətnaməm mənə təqdim edilməmişdir. Bilmək istədim, sosial sığorta şəhadətnamələri işçidə, yoxsa işəgötürəndə saxlanmalıdır?

Cavab: “Dövlət sosial sığorta sistemində fərdi uçot haqqında” Qanunun 6.2-ci maddəsinə görə dövlət sosial sığorta sistemində fərdi uçotu həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı (Dövlət Sosial Müdafiə Fondu) bu Qanunun 5.2.1 - 5.2.5-ci maddələrinə uyğun olaraq sosial sığorta şəhadətnaməsinin hazırlanmasını və sığortaolunana verilməsini təmin edir.

Həmin Qanunun 6.3-cü maddəsinə görə əmək fəaliyyəti olan sığortaolunanlar dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsini öz sığortaedənləri vasitəsilə alırlar.

Adı çəkilən Qanunun 8.2.3-cü maddəsinə görə sığortaolunanın dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsini almaq, onu saxlamaq və sığortaedənin, fərdi uçotu həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının (Dövlət Sosial Müdafiə Fondu) vəzifəli şəxslərinin tələbinə görə təqdim etmək vəzifəsi vardır.

Dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsinin forması Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 46 nömrəli, 23 mart 2002-ci il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir və həmin şəhadətnamənin arxa tərəfində göstərilir: “Dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsi sığortaolunanda (işçidə) saxlanılır”.

Göründüyü kimi, işəgötürən tərəfindən alınmış dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsi sizdə saxlanılmalıdır.

Sual 8. Mən 01.01.2009-cu il tarixə kimi həyat yoldaşım iş yerində həlak olduğuna görə aylıq müavinət almışam. 01.01.2009-cu il tarixdən işdə xəsarət alan və həlak olanlara dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına aylıq müavinət ödəniləcəyi haqda müəssisə tərəfindən məna bildirildi və bu məqsədlə Tərtər rayon Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə müraciət etməyim xahiş olundu. ƏSMM-dən məna bildirdilər ki, azyaşlı uşağım olmadığına görə məna aylıq müavinət ödənilməməlidir. Odur ki, dövlət vəsaiti hesabına məna aylıq müavinət verilməməsinin düzgünlüyü barədə məlumat verilməsini xahiş edirəm.

Cavab: “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunun 7.0.5-ci maddəsinə görə ailə başçısını itirməyə görə müavinət - 1) əmək qabiliyyəti olmayan şəxsin əmək pensiyası hüququ olmadıqda; 2) yaşından və əmək qabiliyyətindən asılı olmayaraq valideynlərdən, qardaş, bacı, baba və nənələrdən biri vəfat etmiş şəxsin 8 yaşınadək uşaqlarına baxdıqda və işləmədikdə, ödənilir.

Həmin Qanunun 9.1.-ci maddəsinə görə ailə başçısını itirməyə görə müavinət – 1) vəfat etmiş şəxsin uşaqlarına - 18 yaşına çatanadək (əyani təhsil alanlara təhsili bitirənədək, lakin 23 yaşdan çox olmamaqla); 2) vəfat etmiş şəxsin 18 yaşına çatanadək sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu müəyyən olunmuş 18 yaşından yuxarı əlil uşaqlarına - əlillik müddətinə; 3) vəfat etmiş şəxsin 8 yaşınadək uşaqlarına baxan və

işləməyən (yaşından və əmək qabiliyyətindən asılı olmayaraq) valideynlərdən, qardaş, bacı, baba və nənələrdən birinə - uşağın 8 yaşınadək təyin edilir.

Göründüyü kimi, qanunvericilikdə ailə başçısını itirməyə görə müavinətin ödənilməsi halları və müddəti dəqiq müəyyənləşdirilmişdir. Sualınızın məzmunundan belə nəticəyə gəlmək olar ki, sizin barənizdə həmin hal mövcud deyil. Bu baxımdan, sizin dövlət büdcəsi hesabına ailə başçısını itirməyə görə müavinətin ödənilməsi hüququnuz yoxdur.

Sual 9. 1996-cı il təvəllüdlü anadangəlmə 2-ci qrup əlil qızım Mürsəlova Nigar Hacıkənddə yerləşən natamam orta məktəbdə bir neçə gün birinci sinifə getdi. Bir qədər oxuduqdan sonra “yaşı keçdiyi üçün” adını sinif jurnalında qeyd etmədilər. Çox həvəskar və çalışqan olduğu üçün müəllimlər də onun məktəbdən uzaqlaşmasını istəmirlər. Ona görə də biz Təhsil Nazirliyinə məktubla müraciət etmişik. Bizə cavab verdilər ki, məktub cənab nazirə çatıb, lakin nədənsə, hələ ki, bir köməklik yoxdur. Bu il qızımın məktəbə gedib-getməyəcəyi bizi çox narahat edir. Bilmək istəyirik, əlil qız uşağının orta təhsil almaq hüququ varmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 42-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə görə hər bir vətəndaşın təhsil almaq hüququ vardır.

“Əlilliyin və uşaqların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunun qarşısının alınması, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsinə görə dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil alması və peşə hazırlığı keçməsi üçün lazımi şəraitin yaradılmasına təminat verir. ... Əlillərin və sağlamlıq

imkanları məhdud uşaqların təhsili və peşə hazırlığı müxtəlif formalarda, o cümlədən evdə tədris formasında və fərdi dərslər planları üzrə həyata keçirilir. Dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təlim və peşə hazırlığı üçün xüsusi olaraq pedaqoji kadrlar hazırlanmasını təmin edir.

Həmin Qanunun 19-cu maddəsinə görə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların orta, orta ixtisas və ali təhsili ümumi tipli tədris müəssisələrində, zərurət olduqda isə xüsusi tədris müəssisələrində həyata keçirilir. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili üçün xüsusi şəraitin təmin edilməsi məqsədilə texniki-peşə məktəblərinin, texnikumların və ali məktəblərin əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün ixtisaslaşdırılmış fakültələri və ya şöbələri təşkil edilir. Stasionar müalicə-profilaktika və ya reabilitasiya müəssisələrində (mərkəzlərində) müalicə kursu keçən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün də dərslər məşğələləri təşkil edilir. ... Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların qəbul imtahanları verməsi üçün lazımi şərait yaradılır. Təhsil dövründə pensiyalar və təqaüdlər tam məbləğdə ödənilir. I və II qrup əlil və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək tələbələrə, şagirdlərə aldıkları təqaüdün 50 faizi məbləğində əlavə ödənc verilir.

Göründüyü kimi, qızınızın Azərbaycan Respublikasının hər bir vətəndaşı kimi təhsil almaq hüququ vardır və bu hüququn həyata keçirilməsinə Azərbaycan dövləti təminat verir.

Sual 10. 2010-cu il oktyabr ayının 15-də 62 yaşım tamam olub. “Pensiya haqqında” qanuna edilmiş son dəyişikliyə görə 2010-cu il yanvarın 1-dən 2012-ci il yanvar ayının 1-dək hər il

6 ay əlavə olunur. Belə olduqda 2011-ci il aprelin 15-də 62 yaş yarım ilə pensiyaya çıxma bilərəmmi?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 7-ci maddəsinə (“Yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi şərtləri” adlanır) görə 62 yaşına çatmış kişilərin və 57 yaşına çatmış qadınların azı 12 il sığorta stajı olduqda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündəki yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla), yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Həmin maddənin “Qeyd” hissəsində göstərilir: “Bu Qanunun 7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş kişilərin yaş həddi 2010-cu il yanvarın 1-dən başlayaraq 2012-ci il yanvarın 1-dək, qadınların yaş həddi 2010-cu il yanvarın 1-dən başlayaraq 2016-cı il yanvarın 1-dək hər il altı ay artırılır”.

Göründüyü kimi, göstərilən maddəyə əsasən 2010-cu il yanvarın 1-dən 2011-ci il yanvarın 1-dək yaşa görə əmək pensiyası hüququ olan şəxslərin yaş həddi artırılaraq 62 yaş yarım, 2011-ci il yanvarın 1-dən etibarən isə 63 yaş olmuşdur. Buna görə də 2011-ci il aprelin 15-də yaşa görə əmək pensiyası hüququnuz yaranmamışdı. Lakin bu ilin oktyabr ayının 15-də 63 yaşınızın tamam olması ilə belə bir hüququnuz yaranacaqdır.

Bundan başqa, sözügedən maddənin tələbinə görə 63 yaşa çatmaqla yanaşı azı 12 il sığorta stajına malik olmalısınız.

Sual 11. 2010-cu il aprel ayının 19-da 62 yaşım tamam olub. “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş son dəyişikliyə görə 2010-2011-ci illər üçün göstərilən yaşa hər il

6 ay əlavə olunub. 2011-ci ilin iyununda müraciət etdiyim halda mənim 19 oktyabr 2010-cu ildən 62 yaş yarım ilə əmək pensiyası almaq hüququm varmı?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 31.1-ci maddəsinə görə əmək pensiyası hüququ olan şəxslər əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən heç bir müddət məhdudiyyəti olmadan istənilən vaxt əmək pensiyasının təyin olunması üçün müraciət edə bilərlər.

Həmin Qanunun 32.1-ci maddəsinə görə yaşa görə əmək pensiyası, buna hüququ olan şəxsin müraciəti əsasında əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən, lakin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən tez olmamaqla ömürlük təyin edilir.

Göründüyü kimi, müraciətiniz halında Sizə yaşa görə əmək pensiyası hüququnuz yarandığı tarixdən, yəni 19 oktyabr 2010-cu ildən yaşa görə əmək pensiyası təyin ediləcəkdir.

Sual 12. Mən və yoldaşım hal-hazırda işsizik. Hətta evimiz yoxdur, kirayədə qalmalı oluruq. Bizim iki uşağımız var. Biri 4 yaşında, digəri isə 7 aylıqdır. Hələlik heç bir uşaq üçün aylıq məvacib almırıq. Bilmək istəyirik ki, valideynləri işləməyən uşaqlara dövlət tərəfindən aylıq məvacib verilirmi? Verilirsə, biz hara müraciət etməliyik? Eyni zamanda, cənab Prezident İlham Əliyevin ünvanlı yardım barədə müvafiq fərmanı var. Bu fərman hansı kateqoriyalı ailələrə şamil edilir?

Cavab: “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunun 4.0.1.10-cu maddəsində bir yaşınadək uşağı olan aztəminatlı ailələrə müavinət təyin olunması nəzərdə tutulmuşdur. Lakin sözügedən

müavinətin təyin olunması üçün həmin ailənin ünvanlı sosial yardım almaq hüququ olmalıdır (adı çəkilən Qanunun 7.0.10-cu maddəsi).

Ünvanlı sosial yardım almaq hüququ ilə bağlı münasibətlər "[Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında](#)" Qanunla nizamlanır.

Həmin Qanunun 3-cü maddəsinə görə sosial yardım hüququna orta aylıq gəliri onlardan asılı olmayan səbəblərdən (ailə üzvlərinin əmək qabiliyyətsiz olması, ailənin əmək qabiliyyətli üzvünün [müvafiq icra hakimiyyəti orqanında](#) işsiz kimi qeydə alınması, vəfat etməsi, məhkəmə tərəfindən itkin düşmüş və yaxud ölmüş hesab edilməsi, azadlıqdan məhrum edilməsi, ailə üzvünün olduğu yerin məlum olmaması və s.) hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağı olan aztəminatlı ailələr malikdirlər.

“Azərbaycan Respublikasında 2011-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında” Qanunla ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi məqsədilə 2011-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi 75 manat məbləğində təsdiq edilmişdir.

Sualınızdan Sizin hansı səbəbdən işləməməyiniz, işsiz kimi qeydə alınıb-alınmamağınız aydın olmadığından ailənizin sosial yardım hüququna malik olub-olmadığını dəqiq demək mümkün deyildir. Bununla belə siz aztəminatlı ailə kimi sosial yardımın alınması üçün yaşayış yeri üzrə rayon (şəhər) Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə müraciət edə bilərsiniz. Qeyd edək ki, sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi ilə bağlı

məsələlər Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 2 fevral tarixli, 32 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları” ilə tənzimlənir. Əgər ailənizə ünvanlı sosial yardım təyin edilərsə, onda “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunun 4.0.1.10 və 7.0.10-cu maddələrinə əsasən Sizə bir yaşınadək uşağı olan aztəminatlı ailə kimi sosial müavinət verilə bilər.

Sual 13. Mən Qusar rayonunda 1960-1996-cı illərdə sovxozda baş aqronom işləmişəm. 1956-1960-cı illərdə əyani təhsil aldığım müddət mənə pensiya hesablanarkən nəzərə alınmamışdır. Mənə texnikumda əyani oxuduğum illərə görə pensiya hesablanmalıdır?

Cavab: Əvvəllər qüvvədə olmuş “Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” Qanunun (““Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi barədə” 6 mart 2007-ci il tarixli qanuna əsasən qüvvədən düşmüşdür) 67-ci maddəsinin “g” bəndinə görə ali, orta ixtisas, texniki peşə məktəblərini bitirmiş şəxslərin təhsil müddəti, habelə kadr hazırlayan kurslarda, ixtisasartırma və yenidən ixtisaskeçmə kurslarında, aspiranturada, doktoranturada və klinik ordinatorada təhsil müddəti iş stajına daxil edilirdi.

Hazırda qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 21-ci maddəsində sığorta stajına daxil edilən iş və ya digər fəaliyyət müddətlərinin siyahısı verilmişdir. Həmin maddədə texnikumu bitirmiş şəxslərin təhsil müddətinin sığorta stajına daxil edilməsi nəzərdə tutulmamışdır.

Beləliklə, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanun texnikumda əyani oxuduğunuz illərə görə Sizə pensiya hesablanmasını istisna edir.

Sual 14. Yaşa və əlilliyə görə əmək pensiyası almaq hüququm vardır. Bu pensiyaların hər ikisini eyni vaxtda ala bilərəmmi?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 5.1-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müxtəlif pensiya hüququ olan şəxslərə öz arzuları ilə yalnız bir pensiya təyin edilir.

Sual 15. Ərim vəfat etmişdir. Mənim 56 yaşım var. Bilmək istərdim, mənim ailə başçısını itirməyə görə pensiya almaq hüququm varmı?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 14.1.2-ci maddəsinə görə ata, ana, ər, arvad bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş pensiya yaşına çatmışdırsa, yaxud I və ya II qrup əlildirsə, ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Həmin Qanunun 17.1-ci maddəsinə görə ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası ölüm gününədək ailə başçısının bu Qanunun 12.1-ci maddəsində tələb edilən sığorta stajı olduqda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi günədək ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla) təyin olunur.

Adı çəkilən Qanunun 7-ci maddəsinə görə 62 yaşına çatmış kişilərin və 57 yaşına çatmış qadınların azı 12 il sığorta stajı olduqda (bu Qanunun qüvvəyə mindiyi günədək yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla), yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır. Həmin maddənin “Qeyd” hissəsinə əsasən bu Qanunun 7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş kişilərin yaş həddi 2010-cu il yanvarın 1-dən başlayaraq 2012-ci il yanvarın 1-dək, qadınların yaş həddi 2010-cu il yanvarın 1-dən başlayaraq 2016-cı il yanvarın 1-dək hər il altı ay artırılır.

Göründüyü kimi, Sizin ailə başçısını itirməyə görə pensiya almaq hüququnuzun yaranması üçün pensiya yaşına çatmadığınız (hazırda pensiya yaşı qadınlar üçün 58 yaşıdır), ölüm gününədək ərinizin ən azı 5 il sığorta stajının olması tələb olunur.

Lakin sualınızdan aydın olur ki, siz pensiya yaşına çatmamısınız. Bu baxımdan, siz ailə başçısını itirməyə görə pensiya almaq hüququna malik deyilsiniz.

Sual 16. Anam yaşa görə pensiya alır. Hazırda xəstəliyi ilə əlaqədar özü şəxsən gedib həmin pensiyanı ala bilmir. Etibarnamə əsasında mənim həmin pensiyanı almağım mümkündür?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 40.1-ci maddəsinə görə Sizin ananıza təyin olunmuş yaşa görə əmək pensiyasını etibarnamə əsasında əldə etməyiniz mümkündür. Bunun üçün ananız tərəfindən Sizə müvafiq səlahiyyətlərin, o cümlədən də əmək pensiyasını almaq səlahiyyətinin əks olunduğu notariat qaydasında təsdiqlənmiş etibarnamənin verilməsi zəruridir.

Nəzərinizə çatdırırıq ki, “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 11.1.5-ci maddəsinə görə pensiya alınması üçün verilən etibarnamələr üzrə dövlət rüsumu ödənilmir.

Sual 17. *Mən və oğlum həyat yoldaşımın vəfatı səbəbindən ailə başçısını itirməyə görə pensiya alırıq. Oğlum universitetin əyani şöbəsinin bakalavr pilləsində oxuduğu müddətdə pensiya almağa davam etmişdir. Hazırda magistraturada təhsil alır. Bu halda, oğlumun 23 yaşı tamam olsa belə, təhsil müddətində pensiya almaq hüququ varmı?*

Cavab: Vəfat etmiş və ya həlak olmuş ailə başçısının öhdəsində olan (vəfat edənin tam təminatında olan və ya ondan özlərinin yaşayışı üçün daimi və əsas vəsait mənbəyi kimi kömək alan), təhsil müəssisələrinin əyani şöbəsində təhsil alan övladlarının ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Lakin göstərilən şəxslər bu hüquqa 23 yaşına çatanaqədək malikdirlər. Çünki “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 14.1.1.3-cü maddəsinin mətnində sözügedən şəxslərin bu hüquqa 23 yaşına çatanaqədək malik olmasına dair şərt vardır.

Beləliklə, oğlunuzun universitetin əyani şöbəsinin magistratura pilləsində təhsilini davam etdirməsi ona, əgər 23 yaşı tamam olmuşsa, ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası almaq hüququ vermir.

Sual 18. *Qardaşım vəfat etdiyindən onun 3 yaşlı övladına mən baxıram. Uşağa baxdığım üçün heç bir yerdə işləyə bilmirəm. Mənim müavinət almaq hüququm varmı?*

Cavab: “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunun 7.0.5.2-ci maddəsinə görə yaşından və əmək qabiliyyətindən asılı olmayaraq valideynlərdən, qardaş, bacı, baba və nənələrdən biri vəfat etmiş şəxsin 8 yaşınaqədək uşaqlarına baxdıqda və

işləmədikdə, onun ailə başçısını itirməyə görə müavinət almaq hüququ vardır.

Həmin Qanunun 9.1.4.3-cü maddəsinə görə ailə başçısını itirməyə görə müavinət vəfat etmiş şəxsin 8 yaşınadək uşaqlarına baxan və işləməyən (yaşından və əmək qabiliyyətindən asılı olmayaraq) valideynlərdən, qardaş, bacı, baba və nənələrdən birinə - uşağın 8 yaşınadək təyin edilir.

Göründüyü kimi, Sizin ailə başçısını itirməyə görə müavinət almaq hüququnuz vardır.

Sual 19. Ailə qurarkən ərimin əvvəlki nikahdan 2 uşağı vardı. Birgə nikahımızdan isə daha 3 övladımız olmuşdur. Mən ərimin əvvəlki nikahdan olan 2 uşağını da övladlığa götürmüş və bir ana kimi tərbiyə edərək böyütmüşəm.

Belə olan halda, mənim pensiya yaşım “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna əsasən hər uşağa görə 1 il azaldıla bilərmi?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 8.1-ci maddəsinə görə beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 10 il sığorta stajı olan qadınların bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Göründüyü kimi, Qanunun 8.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş güzəştdən istifadə edə bilmək üçün 3 şərtin birlikdə mövcud olması tələb edilir:

1. beş və daha çox uşaq doğmaq; 2. həmin uşaqları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmək; 2. azı 10 il sığorta stajına malik olmaq.

Qeyd edilən 3 şərtədən birinin olmaması Qanunun 8.1-ci maddəyə müvafiq olaraq güzəştli şərtlərlə əmək pensiyası hüququnun yaranmasını istisna edir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) 30 iyul 2010-cu il tarixli sorğu ilə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etmiş və Qanunun 8.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş "uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş" müddəasının bəzi kateqoriya qadınların sosial təminat hüququnun qanunla müəyyən edilmiş güzəştlərindən kənarda qalmasını və ayrı-seçkiliyə səbəb olmasını göstərmişdir. Çünki "uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş" müddəası beş və daha çox uşaq övladlığa götürən və onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş analar və ya uşaqları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş ögey anaların qeyd olunan güzəştlərdən kənarda qalmasına səbəb olur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu sözügedən sorğu əsasında konstitusiyaya işinə baxmış və 1 dekabr 2010-cu il tarixdə "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.1 və 8.3-cü maddələrinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair" Qərar qəbul etmişdir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu həmin Qərarla "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun 8.1-ci maddəsini Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 38-ci

maddəsinin I və III hissələrinə uyğun hesab etmişdir. Bununla belə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu beş və daha çox uşağı övladlığa götürüb səkkiz yaşınadək böyüdən anaların yaşa görə pensiya hüququnun "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.1-ci maddəsinə Qərarda əks olunan hüquqi mövqelər nəzərə alınmaqla uyğunlaşdırılmasını Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə etmişdir.

Beləliklə, Siz "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun 8.1-ci maddəsinə əsasən güzəştli şərtlərlə əmək pensiyası hüququna malik deyilsiniz.

Sual 20. Universiteti bitirdikdən sonra 1980-1987-ci illərdə Qazaxıstanda işləmişəm. Pensiyaya çıxacağım halda, bu müddət əmək stajına daxil ediləcəkmimi?

Cavab: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 23.2-ci maddəsinə görə 1992-ci il yanvarın 1-dək keçmiş SSRİ-nin ərazisində qazanılmış əmək stajı ümumi qaydada sığorta stajına daxil edilir.

ƏMƏK-HÜQUQ
MÜNASİBƏTLƏRİ
ÜZRƏ SUALLAR

Sual 1. İşəgötürən həqiqi hərbi xidmətə çağırılmış işçi ilə olan əmək müqaviləsini ləğv edə bilərmi?

Cavab: Bu halda əmək müqaviləsinin işəgötürən tərəfindən ləğv edilməsindən deyil, tərəflərin iradəsindən asılı olmayan hallarda əmək müqaviləsinə xitam verilməsindən söhbət gedir.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin 1-ci hissəsinin “a” bəndinə görə işçi hərbi və ya alternativ xidmətə çağırıldıqda onunla bağlanmış əmək müqaviləsinə xitam verilir.

İşçi ilə bağlanmış əmək müqaviləsinə Əmək Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin birinci hissəsinin “a” bəndi ilə xitam verildikdə işəgötürən işçiyə orta aylıq əmək haqqının azı iki misli miqdarında müavinət ödəyir (Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 7-ci hissəsi).

Sual 2. İşəgötürən hansı hallarda işçini iş vaxtından artıq işlərə cəlb edə bilər?

Cavab: İş vaxtından artıq iş – işəgötürənin əmri (sərəncamı, qərarı) və işçinin razılığı ilə əmək funksiyasını müəyyən olunmuş iş günü vaxtından artıq müddət ərzində yerinə yetirməsi sayılır (Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 99-cu maddəsinin 1-ci bəndi).

İşəgötürən işçini iş vaxtından artıq işlərə cəlb etdikdə Əmək Məcəlləsinin bir sıra tələblərini nəzərə almalıdır.

- xüsusilə ağır və zərərli sahələrdə işləyən işçilərin, habelə hamilə qadınların və 3 yaşına çatmamış uşağı olan qadınların iş vaxtından artıq işlərə cəlb edilməsinə yol verilmir.

- 3 yaşından 14 yaşınadək uşağı olan, həmçinin 16 yaşınadək əlil uşağı olan qadınların iş vaxtından artıq olan işlərə cəlb edilməsinə yalnız onların razılığı ilə yol verilir.

- əmək şəraiti ağır və zərərli olan sahələrdə bütün iş günü (növbəsi) ərzində iş vaxtından artıq işlərin müddəti 2 saatdan çox ola bilməz (Əmək Məcəlləsinin 99-cu maddəsinin 4-cü hissəsi).

- hər bir işçi dalbadal gələn iki iş günü ərzində dörd saatdan, əmək şəraiti ağır və zərərli olan iş yerlərində isə iki saatdan çox iş vaxtından artıq işlərə cəlb edilə bilməz (Əmək Məcəlləsinin 100-cü maddəsi).

- iş vaxtından artıq vaxt ərzində görülən işin hər saati üçün əmək haqqının ödənilməsi qaydasını müəyyənləşdirir:

1) əməyin vaxtamuzd ödənilmə sistemində saatlıq tarif (vəzifə) maaşının ikiqat məbləğindən aşağı olmamaqla;

2) əməyin işəmuzd ödənilmə sistemində işəmuzd əmək haqqı tam ödənilməklə müvafiq dərəcəli (ixtisaslı) vaxtamuzd işçinin saatlıq tarif (vəzifə) maaşından aşağı olmamaqla əlavə haqq məbləğində.

Əmək müqaviləsində, kollektiv müqavilədə iş vaxtından artıq vaxt ərzində görülmən işə görə işçilərə daha yüksək məbləğdə əlavə haqqın ödənilməsi nəzərdə tutula bilər (Əmək Məcəlləsinin 165-ci maddəsinin 2-ci hissəsi).

- Əmək Məcəlləsinin 101-ci maddəsi iş vaxtından artıq işlərə yol verilən müstəsna halların dairəsini müəyyənləşdirir: dövlətin müdafiəsinin təmin olunması üçün, habelə təbii fəlakətin, istehsal qəzasının qarşısını almaq və ya onların nəticələrini aradan qaldırmaq üçün yerinə yetirilməsi zəruri olan ən vacib işlərin görülməsi; su, qaz və elektrik təchizatı, isitmə, kanalizasiya, rabitə və digər kommunal müəssisələrində işlərin, xidmətlərin pozulmasına səbəb olan gözlənilməz hadisələrin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün zəruri işlərin görülməsini təmin etmək üçün və Əmək Məcəlləsinin 101-ci maddəsində göstərilən digər hallarda.

- Əmək Məcəlləsinin 101-ci maddəsinin 2-ci hissəsi işəgötürənin üzərinə iş vaxtından artıq işlərə işçilərin cəlb edilməsini doğuran səbəblərin vaxtında aradan qaldırılması məqsədilə bütün zəruri tədbirləri görmək vəzifəsini qoyur.

İşçi iş vaxtından artıq işlərə işəgötürənin əmri (sərəncamı, qərarı) ilə cəlb olunur.

Sual 3. Müddətli əmək müqaviləsi nədir və hansı hallarda bağlanılır?

Cavab: Müddətli əmək müqaviləsi ilə bağlı müddəalar Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 45 və 47-ci maddələrində təsbit olunmuşdur.

Həmin maddələrin analizi aşağıdakı nəticələrə gəlməyə imkan verir.

- Əmək Məcəlləsinin 45-ci maddəsinin 1-ci hissəsi müddətli əmək müqaviləsinin bağlanması imkanını nəzərdə tutur, lakin onun müddətinin 5 ildən artıq olmaması şərtini müəyyənləşdirir.

- Əgər əmək müqaviləsində onun müddəti barədə hər hansı şərt nəzərdə tutulmayıbsa və ya onun hansı müddətə bağlanması göstərilməyibsə, onda həmin əmək müqaviləsi müddətsiz bağlanmış sayılır.

- Müddətli əmək müqaviləsi bağlanan halda, işçi və işəgötürən onun müddətini (2 il, 4 il və s.) özləri sərbəst şəkildə müəyyənləşdirirlər.

- Əgər tərəflər müddətsiz əmək müqaviləsi bağlamışlarsa, onda həmin əmək müqaviləsi hər iki tərəfin razılığı olmadan birtərəfli qaydada müddətli əmək müqaviləsi ilə əvəz edilə bilməz.

- Əmək Məcəlləsinin 45-ci maddəsinin 4-cü hissəsi işə qəbul zamanı işəgötürənin müddətli əmək müqaviləsi bağlamaq hüququndan sui-istifadəsinin qarşısını almağa yönəlmiş qadağanı nəzərdə tutur. Belə ki, həmin maddənin tələbinə müvafiq olaraq əgər əmək funksiyasının yerinə yetirilməsi şərtlərinə görə işin və ya göstərilən xidmətlərin daimi xarakterə malik olduğu qabaqcadan bəllidirsə, onda əmək müqaviləsi müddətsiz bağlanmalıdır.

- Əmək Məcəlləsinin 47-ci maddəsi müddətli əmək müqaviləsi bağlana bilən halları müəyyənləşdirir. Başqa sözlə, 47-ci maddədə göstərilən hallarda müddətli əmək müqaviləsinin bağlanması məcburi deyil, bu, tərəflərin iradəsindən asılıdır.

- Müddətli əmək müqaviləsinin bağlanması üçün əmək funksiyasının xüsusiyyətlərinə, onun icrasının şərtlərinə, müddətinə görə işlərin (xidmətlərin) daimi xarakterə malik olmaması tələb edilir. Məsələn, təbii və iqlim şəraitinə və ya işin xüsusiyyətinə görə il boyu görülməyən mövsümü işlərin yerinə yetirilməsi zamanı; işçinin əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirməsi nəticəsində işə çıxmaması ilə əlaqədar olaraq onun əmək funksiyasının başqa işçi tərəfindən icrası zərurəti olduqda və s.

Sual 4. İşə qəbul zamanı sınaq müddətinin müəyyən olunması qanunvericilikdə nəzərdə tutulubmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 51, 52 və 53-cü maddələri sınaq müddətinin tətbiqi ilə əlaqədar yaranan münasibətləri tənzimləyir.

Həmin maddələrin analizi sınaq müddətinin tətbiqi ilə bağlı aşağıdakı əsas şərtləri müəyyənləşdirməyə imkan verir:

- Sınaq müddəti işçinin peşəkarlıq səviyyəsinin, müvafiq əmək funksiyasını icra etmək bacarığının yoxanılması məqsədilə tətbiq edilir. Əgər əmək müqaviləsində sınaq müddətinin tətbiqi nəzərdə tutulmayıbsa, onda həmin əmək müqaviləsi sınaq müəyyən edilmədən bağlanmış hesab edilir.

- Sınaq müddəti 3 aydan artıq ola bilməz. Nəzərə almaq lazımdır ki, sınaq müddətinə işçinin faktiki olaraq əmək funksiyasını icra etdiyi iş vaxtı daxildir. Eyni zamanda, işçinin əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirdiyi, habelə iş yeri və orta əmək haqqı saxlanılmaqla işdə olmadığı dövrlər (məsələn, seçkilərin hazırlanması və keçirilməsi dövründə, habelə seçici siyahılarının hazırlanması dövründə dairə və məntəqə seçki komissiyasının həlledici səs hüquqlu üzvü olduqda və s.) sınaq müddətinə daxil edilmir.

- Dövlət qulluqçuları üçün sınaq müddətinin müəyyən olunması qaydası fərqlidir. Belə ki, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 28.6-cı maddəsinə əsasən qanunvericiliklə başqa qayda nəzərdə tutulmayıbsa, tövsiyə müsbət olarsa, stajçı əmək müqaviləsi bağlamaq yolu ilə altı ay sınaq müddəti ilə dövlət qulluğuna qəbul edilir.

- Əmək Məcəlləsinin 52-ci maddəsində sınaq müddəti müəyyən edilməyən hallar təsbit olunmuşdur. Həmin maddəyə əsasən yaşı 18-dən az olan işçilərlə, müsabiqə yolu ilə müvafiq vəzifə tutan işçilərlə əmək müqaviləsi bağlandıqda, eləcə də, tərəflərin razılaşdırdıqları digər hallarda sınaq müddəti tətbiq edilmir.

- Sınaq müddəti qurtaranadək tərəflərdən biri digərinə 3 gün əvvəl yazılı xəbərdarlıq etməklə əmək müqaviləsini poza bilər. Əgər tərəflərdən heç biri sınaq müddəti bitənədək əmək müqaviləsinin xitamını tələb etməyibsə, onda işçi sınaqdan çıxmış hesab edilir. Qüvvədə olan qanunvericilik işçinin sınaqdan çıxması ilə bağlı işəgötürən tərəfindən ayrıca əmrin verilməsini nəzərdə tutmur. Yəni bu halda, işçi əmək

fəaliyyətinə başladığı ilk gündən işə qəbul edilmiş sayılır. Nəzərə almaq lazımdır ki, işçi sınaqdan çıxmış hesab edildiyi andan etibarən əmək müqaviləsinə yalnız Əmək Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada və əsaslarla xitam verilə bilər.

- Sınaq müddətində özünü doğrultmamış işçinin əmək müqaviləsinə işəgötürənin əsaslandırılmış əmri ilə xitam verilə bilər. Başqa sözlə, işəgötürən bu haqda əmrində işçinin sınaq müddətində özünü doğrultmadığına dair halları təsdiq edən sübutları göstərməli və əsaslandırılmalıdır. Qeyd edək ki, əmək müqaviləsində sınaq müddəti müəyyən edilərkən həmin müddət ərzində işçinin sınaq zamanı özünü doğrultmadığına görə işəgötürən tərəfindən əmək müqaviləsinə xitam verilməsi şərti göstərilməlidir.

Sual 5. Əmək müqaviləsi bağlanarkən işçi hansı sənədləri təqdim etməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 48-ci maddəsi əmək müqaviləsi bağlanarkən işçinin təqdim etdiyi sənədləri müəyyən edir. Belə ki, həmin maddənin 1-ci hissəsinə görə əmək müqaviləsi bağlanarkən işçi əmək kitabçası, habelə şəxsiyyətini təsdiq edən sənədi və dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsini (ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayanlar istisna olmaqla) təqdim edir. Həmin maddənin 3-cü hissəsinə əsasən məcburi köçkün, onlara bərabər tutulan şəxs və ya qaçqın statusu olan, habelə Azərbaycan Respublikasında ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayan işçilərlə, əcnəbilərlə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərlə əmək kitabçası təqdim edilmədən əmək müqaviləsi bağlanıla bilər.

Beləliklə, hər bir şəxs əmək müqaviləsi bağlayarkən şəxsiyyətini təsdiq edən sənədi, əmək kitabçasını və dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsini təqdim etməlidir. Əgər şəxs ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayırsa, əmək kitabçası və dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsi tələb edilmir. Eyni zamanda məcburi köçkün, onlara bərabər tutulan şəxs və ya qaçqın statusu olanlar, Azərbaycan Respublikasında ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayan işçilər, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslərlə əmək kitabçası təqdim edilmədən əmək müqaviləsi bağlanıla bilər.

Əmək Məcəlləsinin 48-ci maddəsinin 4-cü hissəsinə görə əmək müqaviləsi bağlanılarkən işçinin əmək funksiyasının xüsusiyyətlərinə uyğun olan peşə hazırlığının və ya təhsilin olması zəruri sayılan hallarda işəgötürənə təhsili barədə müvafiq sənəd təqdim edilir. Göründüyü kimi, əgər vətəndaş hüquqşünas qismində hər hansı bir idarəyə işə qəbul olunmaq istəyirsə, bu zaman o, ali hüquq təhsilini təsdiq edən diplomunu təqdim etməlidir. Əks halda, əmək müqaviləsinin bağlanması mümkün olmayacaqdır.

Əmək Məcəlləsinin 48-ci maddəsinin 5-ci hissəsində əmək müqaviləsi bağlanarkən hansı hallarda işçi tərəfindən sağlamlıq vəziyyəti haqqında tibbi arayışın təqdim edilməli olması təsbit edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 3 yanvar tarixli, 1 sayılı Qərarı ilə “İşçinin səhhətinə, sağlamlığına mənfi təsir göstərən amillər olan ağır, zərərli və təhlükəli əmək şəraitli iş yerlərində, habelə əhalinin sağlamlığının mühafizəsi məqsədilə yeyinti sənayesi, ictimai iaşə, səhiyyə, ticarət və bu qəbildən olan digər iş

yerlərində əmək müqaviləsi bağlanılarkən işçilərin sağlamlığı haqqında tibbi arayış tələb olunan peşələrin (vəzifələrin), iş yerlərinin siyahısı” təsdiq edilmişdir. Həmin siyahıda göstərilən peşələr (vəzifələr), iş yerləri üzrə (məsələn, neft-qaz sənayesində, o cümlədən dəniz qazmasında işlər, bütün növ yeraltı işlər və s.) əmək müqaviləsi bağlanarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış tələb edilməlidir.

Sual 6. Mənim beş və səkkiz yaşlarında iki uşağım var. Bu halda mənə əlavə məzuniyyət düşürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 117-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə görə əsas və əlavə məzuniyyətlərin müddətindən asılı olmayaraq, 14 yaşınadək iki uşağı olan qadınlara 2 təqvim günü, bu yaşda üç və daha çox uşağı olan, həmçinin sağlamlıq imkanları məhdud uşağı olan qadınlara isə 5 təqvim günü müddətində əlavə məzuniyyət verilir.

Göründüyü kimi, qüvvədə olan əmək qanunvericiliyinin tələbinə görə Sizin beş və səkkiz yaşlarında iki uşağınız olduğu üçün əsas və əlavə məzuniyyətlərinizin müddətindən asılı olmayaraq, 2 təqvim günü müddətində əlavə məzuniyyət almaq hüququnuz vardır.

Sual 7. Analıq məzuniyyətində olan qadın uşaq ölü doğularkən işə çıxmaq hüququna malikdirmi? Belə olan halda işə qayıdan qadın analıq məzuniyyətinə görə aldığı pulun ikinci hissəsini qaytarmalıdır mı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 125-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15 sentyabr 1998-ci il tarixli, 189 sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ödəmələrin və əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirmiş işçilərə sığortaedənin vəsaiti hesabına ödənilən müavinətin hesablanması və ödənilməsi haqqında” Əsasnamənin 65-ci bəndinə görə hamiləlik dövründə və doğuşdan sonrakı dövr üçün işləyən qadınlara 126 təqvim günü (doğuşdan əvvəl 70 təqvim günü və doğuşdan sonra 56 təqvim günü) müddətində ödənişli məzuniyyət verilir.

Adı çəkilən Əsasnamənin 72-ci bəndinə uyğun olaraq hamiləliyə və doğuma görə müavinət bütün hallarda bu Əsasnamənin 28-ci bəndində əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə görə müavinətin hesablanmasında nəzərə alınan qazancın 100 faizi miqdarında verilir və müraciət müddəti məhdudlaşdırılmadan ödənilir. Göründüyü kimi, qadın hamiləliyə və doğuma görə məzuniyyətə çıxdıqda, ona həmin müddət üzrə qazancının 100 faizi miqdarında müavinət verilir.

Həmin Əsasnamənin 67-ci bəndinə görə hamiləliyə və doğuma görə müavinət müəyyən olunmuş qaydada verilən xəstəlik vərəqəsinə əsasən təyin olunur.

Nəzərə almaq lazımdır ki, hamiləliyə və doğuma görə müavinətin ödənilməsində əsas məqsəd itirilmiş əmək haqqını bərpa etmək və ana ilə uşağın sağlamlığının mühafizəsindən ibarətdir.

Digər tərəfdən, işçinin məzuniyyət bitmədən geri qayıtması işəgötürənin mülahizəsi əsasında həyata keçirilir. Başqa sözlə, işçi məzuniyyət müddəti bitmədən işə çıxmaq istəsə belə, işəgötürənin razılığı olmadan bu istəyini həyata keçirə bilməz.

Bununla yanaşı, qüvvədə olan qanunvericiliyə görə hamiləliyə və doğuşa görə verilən məzuniyyətdən vaxtından əvvəl geri qayıtma prosedurunun tənzimləyən hər hansı konkret qayda yoxdur.

Bütün bu şərtlərdən çıxış edərək və mövcud təcrübəni nəzərə alaraq deyə bilərik ki, Sizin hamiləliyə və doğuşa görə verilən məzuniyyət müddəti bitdikdən sonra əmək fəaliyyətinizə başlamanız daha məqsəduyğundur.

Sual 8. Mənimlə müddətli əmək müqaviləsi bağlanmışdı. Həmin əmək müqaviləsinin müddətinin bitməsindən 10 gündən artıq vaxt keçmişdir. Lakin mən əmək fəaliyyətimə davam etdirirəm, işlədiyim müəssisə isə əmək müqaviləsinə xitam verilməsi ilə bağlı mənə hər hansı xəbərdarlıq etməmiş, əmək münasibətlərinə xitam verilməsini bildirməmişdir. Bilmək istərdim, bu hal qanunvericiliyin tələblərinə uyğundurmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 73-cü maddəsinin 1-ci hissəsinə görə müddətli əmək müqaviləsinin müddəti qurtardıqda ona xitam verilir. Müddətli əmək müqaviləsində göstərilən müddət qurtardıqda əmək münasibətləri davam etdirilərsə və müddət bitdikdən sonrakı bir həftə ərzində tərəflərdən heç biri müqaviləyə xitam verilməsini

tələb etmirsə, həmin əmək müqaviləsi əvvəl müəyyən olunmuş müddətə uzadılmış hesab olunur.

Göründüyü kimi, Sizinlə bağlanmış müddətli əmək müqaviləsinin müddəti qurtarsa da, əmək münasibətləri davam etdirildiyindən və nə Siz, nə də işəgötürən müddət bitdikdən sonrakı 1 həftə ərzində əmək müqaviləsinə xitam verilməsini tələb etmədiyindən, Sizinlə bağlanmış əmək müqaviləsi əvvəlcə hansı müddətə bağlanmışdısa, həmin müddətə uzadılmış hesab olunur.

Sual 9. Ərim bir ildən artıq idi ki, firmada mühafizəçi işləyirdi. Keçirdiyi nəqliyyat qəzası nəticəsində vəfat etmişdir. Bildiyimə görə ərimin işlədiyi firma mənə müavinət ödəməlidir. Bu hansı qanunla nizamlanır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 7-ci hissəsinə görə işçinin vəfatı ilə əlaqədar əmək müqaviləsinə xitam verildikdə vəfat edənin vərəsələrinə orta aylıq əmək haqqının azı üç misli miqdarında müavinət ödənilir.

Göründüyü kimi, Sizin mərhum ərinizin vərəsəsi kimi ərinizin orta aylıq əmək haqqının üç misli miqdarında müavinət almaq hüququnuz vardır.

Sual 10. Artıq iki ildir ki, əmək məzuniyyətinə çıxmağım mümkün olmur. Eşitdiyimə görə, bununla bağlı mənə pul əvəzi ödənilməlidir. Bu, doğrudurmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 135-ci maddəsinin birinci hissəsinə görə bu Məcəlləyə uyğun

olaraq işəgötürən tərəfindən işçiyə əmək məzuniyyətinin verilməməsi qadağandır. Həmin maddənin ikinci hissəsinə görə işçi müvafiq iş ilində əmək məzuniyyətindən istənilən səbəbdən istifadə etmədikdə, ona həmin iş ili (iş illəri) üçün istifadə edilməmiş əmək məzuniyyətinə görə müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə kompensasiya ödənilir.

Göründüyü kimi, işəgötürən öz təşəbbüsü ilə işçinin müvafiq iş ili üçün əmək məzuniyyəti hüququnu həyata keçirməsinə hər hansı səbəbdən mane ola bilməz. Yəni əgər Siz işəgötürənin təqsiri üzündən qeyd etdiyiniz 2 iş ili üçün əmək məzuniyyətdən istifadə edə bilməmisinizsə, bu hal Sizin əmək hüququnuzun və qüvvədə olan əmək qanunvericiliyinin pozulmasını təsdiq edir. İki iş ili üçün əmək məzuniyyətindən istifadə edə bilmədiyinizdən, işəgötürən tərəfindən Sizə həmin iş illəri üçün istifadə edilməmiş əmək məzuniyyətinə görə müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə kompensasiya ödənilməlidir.

Qeyd edək ki, istifadə edilməmiş məzuniyyətə görə pul əvəzinin hesablanması qaydası Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 140-cı maddəsi ilə müəyyən edilir.

Sual 11. İşlədiyim müəssisə ləğv edilmiş və bununla əlaqədar işdən azad edilmişəm. Lakin mənimlə birlikdə orada yaxın rəfiqəm də işləyirdi və hamilə idi. Bildiyimə görə, hamilə qadınların işdən azad edilməsi qadağandır. Bu baxımdan, rəfiqəmin işdən azad olunması qanuni olmuşdurmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 79-cu maddəsinin birinci hissəsinə görə işəgötürən tərəfindən hamilə qadınların bu Məcəllənin 70-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş əsaslarla əmək müqaviləsinin ləğv edilməsi qadağandır. Həmin maddənin ikinci hissəsinə görə bu maddənin birinci hissəsində nəzərdə tutulmuş müddəalar bu Məcəllənin 70-ci maddəsinin «a» bəndi və 73-cü maddəsi ilə xitam verilən hallara şamil edilmir. Əmək Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin “a” bəndi “müəssisənin ləğv edilməsi”ni işəgötürən tərəfindən əmək müqaviləsinin ləğv edilmə əsaslarından biri kimi müəyyənləşdirir.

Göründüyü kimi, Əmək Məcəlləsinin 79-cu maddəsinin ikinci hissəsi həmin maddənin birinci hissəsində nəzərdə tutulmuş qadağadan istisna halları müəyyənləşdirir. Həmin istisna hallardan biri də əmək müqaviləsinin işəgötürən tərəfindən müəssisənin ləğv edilməsi əsası ilə ləğv edilməsidir. Bu baxımdan, rəfiqənizin işdən azad olunması qanunvericiliyin tələbinə uyğun olmuşdur.

Bundan başqa, Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin üçüncü hissəsində müəssisənin ləğv edilməsi ilə əlaqədar əmək müqaviləsinə xitam verilmiş işçinin təminatları nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddəyə görə bu halda işçiyə orta əmək haqqından az olmamaqla işdənçıxarma müavinəti və işdən çıxarıldığı gündən yeni işə düzələn günədək ikinci və üçüncü aylar üçün orta əmək haqqı ödənilir.

Sual 12. Gecə vaxtı işləri dedikdə nə nəzərdə tutulur?

Cavab: Qüvvədə olan əmək qanunvericiliyinə müvafiq olaraq saat 22-dən səhər saat 6-dək olan müddət gecə vaxtı sayılır (Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi, maddə 97).

Bəzi kateqoriya işçilərin gecə vaxtı görülən işlərə cəlb edilməsinə yol verilmir. Bunlara hamilə və üç yaşınadək uşağı olan qadınlar, yaşı on səkkizdən az olan işçilər daxildir.

Əlil işçilərin isə gecə vaxtı görülən işlərə cəlb edilməsi üçün 2 şərt vardır:

1. Bu barədə əlil işçinin yazılı razılığı olmalıdır.
2. Bu barədə Tibbi Sosial Ekspert Komissiyasının rəyi olmalıdır.

Sual 13. Hansı hallarda əmək müqaviləsi sınaq müddəti müəyyən edilmədən bağlanır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 52-ci maddəsi sınaq müddəti müəyyən edilməyən halların siyahısını müəyyənləşdirmişdir.

Sözügedən maddə aşağıdakı şəxslərlə əmək müqaviləsinin bağlanması zamanı sınaq müddətinin müəyyən edilməməsi nəzərdə tutulur: yaşı 18-dən az olan şəxslərlə; müsabiqə yolu ilə müvafiq vəzifəni tutanlarla; hamilə və üç yaşına çatmamış uşağı olan qadınlara, habelə üç yaşınadək uşağını təkbəşinə böyüdən kişilərlə; təhsil müəssisələrini bitirdiyi ildə ixtisası (peşəsi) üzrə ilk dəfə işə götürülən şəxslərlə; ödənişli seçkili vəzifəyə

seçilmiş şəxslərlə; iki ay müddətində əmək müqaviləsi bağlanılan şəxslərlə.

Bu, qəti siyahı deyil və tərəflərin razılığı ilə sınaq müddəti təyin edilməyən digər hallar da müəyyənləşdirilə bilər.

Sual 14. İxtisas zamanı hansı işçilərin işdə saxlanmaqda üstünlük hüququ vardır?

Cavab: İşçilərin ixtisarı zamanı işdə saxlanmağa üstünlüyü olan şəxslərin dairəsi Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 78-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddənin 1-ci hissəsinə görə müvafiq hallarda işçilərin sayı azaldılarkən və ya ştatların ixtisarı həyata keçirilərkən müəyyən vəzifələr üzrə əmək funksiyasının icrası üçün tələb olunan ixtisasın (peşənin) və peşəkarlıq səviyyəsinin daha yüksəyinə malik olan işçilər işdə saxlanılır. İşçinin peşəkarlıq səviyyəsini işəgötürən müəyyən edir.

Həmin maddənin 2-ci hissəsinə görə işəgötürən ixtisasları (peşələri) və ya peşəkarlıq səviyyələri eyni olduqda aşağıdakı şəxslərin işdə saxlanmasına üstünlük verir: şəhid ailəsinin üzvlərinə; müharibə iştirakçılarına; əsgər və zabidlərin arvadlarına (ərlərinə); öhdəsində iki və daha çox 16 yaşınadək uşağı olanlara; həmin müəssisədə əmək şikəstliyi almış və ya peşə xəstəliyinə tutulmuşlara; məcburi köçkün, onlara bərabər tutulan şəxs və qaçqın statusu olan şəxslərə; kollektiv müqavilələrdə və ya əmək müqavilələrində nəzərdə tutulan digər şəxslərə.

Sual 15. *Bildiyimə görə, hərbi xidmətə çağırılmağı ilə bağlı əmək müqaviləsinə xitam verilərkən işçiyə müavinət verilir. Bu müavinətin məbləği nə qədər təşkil edir? Müavinətdən gəlir vergisi tutulurmu?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin 1-ci hissəsinin “a” bəndinə görə işçi hərbi və ya alternativ xidmətə çağırıldıqda, əmək müqaviləsinə xitam verilir.

Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 7-ci hissəsinə görə əmək müqaviləsinə bu Məcəllənin 68-ci maddəsinin ikinci hissəsinin «c», 74-cü maddəsinin birinci hissəsinin «a» və «c» bəndləri ilə xitam verildikdə, işəgötürən işçiyə orta aylıq əmək haqqının azı iki misli miqdarında müavinət ödəyir.

Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 102.1.14.16-cı maddəsinə görə işəgötürən tərəfindən işçinin hərbi və alternativ xidmətə çağırılması ilə əlaqədar ödənilən müavinətlərin qanunvericilikdə nəzərdə tutulan məbləği gəlir vergisindən azaddır.

Göründüyü kimi, hərbi xidmətə çağırılma ilə əlaqədar əmək müqaviləsinə xitam verilərkən işçiyə orta aylıq əmək haqqının azı iki misli miqdarında müavinət ödənilir və bu müavinət gəlir vergisindən azaddır.

Sual 16. *Boşdayanma vaxtı üçün əmək haqqı ödənilməlidirmi?*

Cavab: Boşdayanma vaxtı əməyin ödənilməsi şərtləri Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 169-cu maddəsində öz əksini tapmışdır.

Həmin maddənin 1-ci hissəsinə görə boşdayanmanın başlanması işçi işəgötürənə və ya iş yeri üzrə rəhbərinə (briqadirə, ustaya, digər vəzifəli şəxslərə) xəbərdarlıq etdikdə, işçinin təqsiri olmadan boşdayanma vaxtı işçi üçün müəyyən edilmiş dərəcənin tarif (vəzifə) maaşının üçdə iki hissəsindən az olmayaraq ödənilir. Göstərilən maddənin 2-ci hissəsinə görə işçinin təqsiri üzündən boşdayanma vaxtı ödənilmir.

Sual 17. Mənim razılığım olmadan işəgötürən məni başqa işə keçirə bilərmi?

Cavab: Ümumi qayda ondan ibarətdir ki, işçinin razılığı olmadan onu başqa işə keçirməyə yol verilmir. Çünki Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 59-cu maddəsinə görə işçiyə əmək müqaviləsində nəzərdə tutulmayan başqa peşə, ixtisas və vəzifə üzrə əmək funksiyasının yerinə yetirilməsini həvalə etmək başqa işə keçirilmə sayılır və buna yalnız işçinin razılığı ilə, həmçinin əmək müqaviləsinə əlavə və dəyişikliklər edilməklə və ya yeni əmək müqaviləsi bağlanılmaqla yol verilir.

Bu ümumi qaydadan istisna Əmək Məcəlləsinin 60-cı maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Lakin 60-cı maddə işçinin razılığı olmadan işəgötürənin təşəbbüsü ilə başqa işə keçirilməsini bir sıra şərtlərdən asılı etmişdir. Bunlar aşağıdakılardır: 1) başqa işə keçirmə istehsalat zəruriyyəti və boşdayanma hallarının qarşısını almaq məqsədi daşmalıdır; 2) başqa işə keçirmə müvəqqəti xarakter daşmalıdır, başqa sözlə, onun davam etmə müddəti 1 aydan çox ola bilməz; 3) işçi onun səhhətinə mənfi təsir edən, habelə aşağı ixtisaslı işə keçirilməməlidir; 4) başqa işə keçirilmə müddətində işçinin əməyi görülən işin müqabilində, lakin əvvəlki orta əmək haqqından aşağı olmamaqla ödənilməlidir.

Beləliklə, işçinin razılığı olmadan başqa işə keçirmə yalnız Əmək Məcəlləsinin 60-cı maddəsinin müəyyənləşdirdiyi şərtlər çərçivəsində mümkündür.

Sual 18. *Həyat yoldaşım vəfat etdiyindən 2 yaşlı uşağımı təkbaşına böyüdürəm. İşlədiyim yerdən mənə bəzi hallarda istirahət günlərində işə çıxmalı olduğumu bildirirlər. Mən istirahət günlərində işə çağırılmağımın əmək qanunvericiliyində qadağan olunduğunu desəm də, həmin qadağanın 3 yaşına çatmamış uşağı olan qadınlara aid olduğu iddia edilir. Bu doğrudurmu? Sözügedən qadağa uşağı təkbaşına böyüdən kişilərə şamil oluna bilərmi?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 242-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə görə hamilə qadınların və 3 yaşına çatmamış uşağı olan qadınların gecə işlərinə, iş vaxtından artıq işlərə, istirahət, iş günü hesab edilməyən bayram və digər günlərdə işə cəlb edilməsinə, habelə ezamiyyətə göndərilməsinə yol verilmir.

Əmək Məcəlləsinin 246-cı maddəsinə görə Məcəllənin bu fəslində azyaşlı uşaqları olan qadınlar üçün müəyyən edilmiş hüquqlar üzrə bütün təminatlar uşaqlarını müəyyən səbəbdən (uşaqların anası öldükdə, valideynlik hüququndan məhrum edildikdə, müəyyən müddət müalicə müəssisələrində və azadlıqdan məhrumetmə yerlərində olduqda) anasız təkbaşına böyüdən atalara, habelə uşaqların qəyyumlarına, himayədarlarına şamil edilir.

Göründüyü kimi, Əmək Məcəlləsinin 242-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə görə Sizin istirahət günlərində işə cəlb edilməyiniz qadağandır.

Sual 19. *Mən orta məktəbdə müəllimə (ana dili və ədəbiyyat) işləyirəm. Səkkiz və on yaşlarında iki uşağım vardır. Bilmək istərdim, yetkinlik yaşına çatmayan iki övladım olduğu üçün mənə əlavə məzuniyyət verilməlidirmi?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 117-ci maddəsinin I hissəsinə görə əsas və əlavə məzuniyyətlərin müddətindən asılı olmayaraq, 14 yaşınadək iki uşağı olan qadınlara 2 təqvim günü, bu yaşda üç və daha çox uşağı olan, həmçinin sağlamlıq imkanları məhdud uşağı olan qadınlara isə 5 təqvim günü müddətində əlavə məzuniyyət verilir.

Həmin maddənin IV hissəsinə görə bu maddə ilə müəyyən edilmiş əlavə məzuniyyətlər bu Məcəllənin 118, 119, 120 və 121-ci maddələrində göstərilən işçilərə verilmir.

Əmək Məcəlləsinin 118-ci maddəsinin I hissəsinin “b” bəndinə görə bütün ixtisas və adlardan olan müəllimlərə (məşqçi müəllimlərdən başqa) əmək məzuniyyəti 56 təqvim günü müddətində verilməlidir.

Beləliklə, Əmək Məcəlləsinin 117-ci maddəsinin IV hissəsi Sizə 2 gün müddətinə əlavə məzuniyyət verilməsini istisna edir.

Sual 20. *On altı yaşım var. İşə qəbul olunarkən əmək müqaviləsinin bağlanması zamanı valideynlərimdən birinin razılığının olması tələb edildi. Bu tələb qanunidirmi?*

Cavab: Bu tələb qanuna uyğundur və Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 46-cı maddəsinin 4-cü hissəsindən irəli gəlir.

Həmin maddəyə görə on beş yaşından on səkkiz yaşınadək olan şəxslərlə əmək müqaviləsi bağlanarkən onların valideynlərindən və ya övladlığa götürənlərdən, qəyyumlarından birinin və yaxud qanunla onları əvəz edən şəxslərin yazılı razılığı alınmalıdır.

Sual 21. Yaşı 18-dən az olan işçilərə verilən əmək məzuniyyətinin minimum müddəti nə qədərdir?

Cavab: Fizioloji keyfiyyətləri ilə bağlı işçilərin məzuniyyətlərinin müddətləri Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 119-cu maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Həmin maddənin birinci hissəsinə görə yaşı 16-dan az olan işçilərə əmək məzuniyyəti 42 təqvim günündən, 16 yaşından 18 yaşınadək işçilərə isə 35 təqvim günündən az olmayaraq verilir.

Sual 22. İşlədiyim müəssisədə mühasibatlıq səhvə yol vermiş və əmək haqqımı çox hesablayaraq mənə ödəmişdir. Həmin artıq ödənilmiş pulun geri alınması mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 175-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin “e” bəndinə əsasən mühasibat tərəfindən ehtiyatsızlıqla səhvən yerinə yetirilən riyazi əməliyyatlar nəticəsində artıq verilmiş məbləğlər işəgötürənin sərəncamı ilə işçinin əmək haqqından tutulur. Həmin maddənin 3-cü hissəsinə görə işəgötürən avansın qaytarılması, borcun

ödənilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətin qurtardığı gündən və ya səhv riyazi hesablamalar nəticəsində düzgün hesablanmamış pulun verildiyi gündən bir ay müddətində məbləğin tutulması haqqında mühasibat əməliyyatı apara bilər. Bu müddət bitdikdən sonra işçidən həmin məbləğlər tutula bilməz.

Göründüyü kimi, Sizə səhvən yerinə yetirilən riyazi əməliyyatlar nəticəsində artıq verilmiş pul məbləğinin işəgötürənin sərəncamı ilə əmək haqqınızdan tutulması mümkündür. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, artıq ödənilmiş pulun tutulması yalnız onun verildiyi gündən bir ay müddətində aparıla bilər. Əgər düzgün hesablanmamış pulun Sizə verildiyi gündən bir aydan çox müddət keçmişdirsə, Sizdən həmin məbləğ tutula bilməz.

Sual 23. Bankdan götürdüyüm kreditin iş yerində əmək haqqından tutularaq ödənilməsi mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 175-ci maddəsinin 6-cı hissəsinə görə işçinin ərizəsində göstərdiyi məbləğdə və müddətlərdə əmək haqqının müvafiq hissəsi kommunal xərclərin, bankdan aldığı ssudaların, kreditlərin və digər şəxsi borclarının ödənilməsi üçün tutularaq kreditrlərə göndərilə bilər. İşçi belə ərizə ilə işəgötürənə müraciət etməyibsə, onun kreditrlərinin tələbi ilə işçinin borcları əmək haqqından tutula bilməz.

Göründüyü kimi, kreditinizin əmək haqqınızdan tutularaq göndərilməsi mümkündür. Lakin bunun üçün Siz işəgötürənə ərizə ilə müraciət etməlisiniz.

Sual 24. *Respublikamızdakı ali məktəblərdən birinin qiyabi şöbəsində təhsil alıram, eyni zamanda, əmək müqaviləsi bağlamaqla özəl şirkətlərdən birində çalışıram. Diplom işinin yazılması üçün təhsil məzuniyyətinə çıxmaq fikrindəyəm. Bu halda, təhsil məzuniyyətinin müddəti nə qədər təşkil edir?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 123-cü maddəsinin I hissəsinin “c” bəndinə görə işləməklə yanaşı təhsil alan işçilərə diplom layihəsini (işini) hazırlamaq və müdafiə etmək üçün ödənişli təhsil məzuniyyəti verilir.

Əmək Məcəlləsinin 124-cü maddəsinin V hissəsinə görə diplom işinin hazırlandığı və müdafiə edildiyi dövrdə ali təhsil müəssisələrinin qiyabi şöbələrində təhsil alan işçilərə 4 təqvim ayınadək, orta ixtisas təhsil müəssisələrinin qiyabi şöbələrində təhsil alan işçilərə isə 2 təqvim ayınadək məzuniyyət verilir.

Sual 25. *Əmək müqaviləmə xitam verilərkən istifadə etmədiyim iki iş ilinin əsas məzuniyyətinə görə mənə pul şəklində kompensasiya verilmişdir. Lakin qeyd edirəm ki, mənim on beş ildən artıq əmək stajım olduğundan əlavə məzuniyyət hüququm vardır. Lakin bu əlavə məzuniyyət günlərinə görə mənə pul ödənilməmişdir. Bu halda mənim məzuniyyət hüququm pozulmuşdurmu?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 144-cü maddəsinin II hissəsinə müvafiq olaraq əmək müqaviləsinə xitam verilməsinin səbəbindən və əsasından asılı olmayaraq işçiyə işdən çıxan gündə hətə hətə şərt və ya məhdudiyyət qoyulmadan istifadə etmədiyi bütün iş illərinin əsas məzuniyyətlərinə görə pul əvəzi ödənilməlidir.

Əmək Məcəlləsinin 144-cü maddəsinin III hissəsinə görə əmək münasibətlərinə xitam verilərkən bu Məcəllənin 115 və 116-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş əlavə məzuniyyətlərə, təhsil və yaradıcılıq məzuniyyətlərinə, habelə sosial məzuniyyətlərə görə pul əvəzi verilmir.

Əmək Məcəlləsinin 116-cı maddəsinin I hissəsinə görə işçilərə on beş ildən çox əmək stajı olduqda, 6 təqvim günü müddətində əlavə məzuniyyət verilir.

Göründüyü kimi, pul əvəzinin ödənilməsi işçinin işdən çıxan günədək hər hansı şərt və ya məhdudiyyət qoyulmadan istifadə etmədiyi bütün iş illərinin əsas məzuniyyətlərinə şamil edilir. Bu baxımdan, Sizə əmək stajına görə əlavə məzuniyyətdən istifadə etmədiyiniz üçün pul əvəzinin verilməməsi Əmək Məcəlləsinin 144-cü maddəsinin III hissəsinə uyğun olmuşdur.

Sual 26. 1 yaş yarımliq uşağım vardır. İşlədiyim yerdən uşağa qulluq üçün məzuniyyətə çıxmaq istəyirəm. Lakin mənə bildirirlər ki, yalnız uşaq xroniki xəstə olduğu hallarda belə bir hüquqa malikəm. Bu doğrudurmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 127-ci maddəsinin (“Qismən ödənişli sosial məzuniyyət hüququ və ondan istifadə qaydaları”) I hissəsinə görə uşağa bilavasitə qulluq edən valideynlərdən biri, yaxud ailənin başqa üzvü uşağın üç yaşı tamam olanadək ona qulluq etməkdən ötrü qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məbləğdə müavinət verilən qismən ödənişli sosial məzuniyyət almaq hüququna malikdirlər. Həmin maddənin II hissəsinə görə uşağa qulluq edən işçi yazılı ərizəsi əsasında qismən ödənişli sosial məzuniyyət hüququndan tam, yaxud hissə-hissə istifadə edə bilər.

Göründüyü kimi, Əmək Məcəlləsinin 127-ci maddəsi Sizə uşağınız 3 yaşına çatanadək ona qulluq etməkdən ötrü

qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məbləğdə müavinət verilən qismən ödənişli sosial məzuniyyət almaq hüququ verir.

O ki qaldı işəgötürənin arqumentinə, çox güman bu Əmək Məcəlləsinin 130-cu maddəsinin (“İşçilərin xahişi ilə verilən ödənişsiz məzuniyyətlərin müddətləri” adlanır) “a” bəndində nəzərdə tutulmuş ödənişsiz məzuniyyətlə bağlıdır. Həmin bəndə görə işçilərin xahişi ilə bir iş ilində həkim məsləhət komissiyasının rəyi əsasında xroniki xəstəliyə tutulmuş uşağı olan valideynlərdən birinə, yaxud ailənin uşağa bilavasitə qulluq edən digər üzvünə - uşaq dörd yaşına çatanadək ödənişsiz məzuniyyət verilir.

Göründüyü kimi, Əmək Məcəlləsinin 130-cu maddəsinin “a” bəndinin Sizə tətbiq edilməsi üçün əsas yoxdur. Çünki Siz ödənişsiz deyil, qismən ödənişli sosial məzuniyyət hüququnuzu həyata keçirmək istəyirsiniz. Bunlar isə Əmək Məcəlləsinin 112-ci maddəsində məzuniyyətin müxtəlif növləri kimi nəzərdə tutulmuşdur.

Beləliklə, Siz Əmək Məcəlləsinin 127-ci maddəsində təsbit olunmuş hüququnuzdan istifadə edə bilərsiniz, Əmək Məcəlləsinin 130-cu maddəsinin “a” bəndi bu hüququnuzun həyata keçirilməsinə maneə yaratmır.

Sual 27. Zavodda fəhlə vəzifəsində işləyirəm. Hərbi xidmətə çağırılmağımla əlaqədar işdən çıxmağa məcbur olacağam. Bu halda, hərbi xidməti başa vurduqdan sonra əvvəlki işimə qayıda bilərəmmi? Müddətli hərbi xidmətdə olduğum vaxt dövrü sığorta stajına daxil ediləcəkmimi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 9-cu hissəsinə görə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada müəssisənin ləğvi istisna olmaqla, işçinin müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olduğu müddət ərzində mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı

olmayaraq müəssisədə iş yeri və vəzifəsi saxlanılır. Müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılanadək müvafiq müəssisədə işləmiş şəxslər hərbi xidmətdən buraxıldıqdan ən gec 60 təqvim günü keçənədək həmin müəssisədə əvvəlki və ya buna bərabər vəzifəyə (peşəyə) qayıtmaq hüququna malikdirlər.

Göründüyü kimi, Siz hərbi xidmətdən buraxıldıqdan sonra 60 təqvim günü ərzində həmin zavodda əvvəlki və ya buna bərabər vəzifəyə (peşəyə) qayıda bilərsiniz.

O ki qaldı ikinci suala, “Əmək pensiyaları” haqqında Qanunun 21.2.11-ci maddəsinə görə hərbi xidmət müddəti (1992-ci il yanvarın 1-dək keçmiş SSRİ-nin ərazisində hərbi xidmət dövrü daxil olmaqla) sığortaolunanın sığorta stajına daxil olunur. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Qanun müddətli həqiqi hərbi xidməti, hərbi xidmətin növlərindən biri kimi nəzərdə tutur (12.2-ci maddə).

Beləliklə, müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olduğu dövr şəxsin sığorta stajına daxil edilir.

AİLƏ-HÜQUQ
MÜNASİBƏTLƏRİ
ÜZRƏ SUALLAR

Sual 1. Mənzilin alqı-satqı müqaviləsi ərimin adına rəsmiləşdirilib. Əmlakın bölüşdürülməsi zamanı mənzil hansı qaydada bölünəcək? Mənzildə ərim, mən və yetkinlik yaşına çatmamış oğlum qeydiyyatdadır.

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsinə görə nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır.

Ailə Məcəlləsinin 37.1-ci maddəsinə görə ər-arvad arasındakı müqavilədə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, onların ümumi əmlakının bölünməsi zamanı bu əmlakdakı payları bərabər hesab edilir.

Göründüyü kimi, mənzilin ərinizin adına rəsmiləşdirilməsindən asılı olmayaraq, həmin mənzil sizin və ərinizin ümumi birgə mülkiyyəti sayılır və bölünmə zamanı sizin və ərinizin həmin mənzilə münasibətdə payları bərabər hesab edilir.

Məhkəmə yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların mənafeyini nəzərə alaraq ər-arvadın birgə mülkiyyətinin bölünməsi zamanı payları bərabər bölməyə bilər (Ailə Məcəlləsinin 37.2-ci maddəsi).

Sual 2. Arvad ərindən boşanmadan məhkəməyə uşaqlarının saxlanması üçün ərindən aliment tutulmasına dair iddia tələbi ilə müraciət edə bilərmi?

Cavab: Arvadın belə bir hüququ vardır. Çünki Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 75.1-ci maddəsinə görə valideynlər uşaqlarını saxlamağa borcludurlar.

Ailə Məcəlləsinin 75.4-cü maddəsinə görə valideynlər uşaqlarını saxlamadıqda uşaqların saxlanması üçün vəsait (aliment) valideynlərdən məhkəmə qaydasında tutulur.

Göründüyü kimi, arvadın məhkəməyə uşaqlarının saxlanması üçün ərindən aliment tutulmasına dair iddia tələbi ilə müraciət etməsi üçün ərindən boşanması deyil, ərin qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş valideynlik vəzifələrini pozaraq uşaqlarını saxlamaması tələb olunur.

Sual 3. Əgər keçmiş ər rəsmi olaraq işləmirsə və başqa gəliri yoxdursa, o, aliment ödəməlidirmi?

Cavab: Keçmiş ərin rəsmi olaraq işləməsi onu aliment ödəməkdən azad etməyə əsas vermir.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 75.1-ci maddəsinə görə valideynlər uşaqlarını saxlamağa borcludurlar.

Ailə Məcəlləsinin 78-ci maddəsi uşaqların saxlanması üçün alimentin sabit pul məbləğində tutulması qaydasını müəyyənləşdirir.

Həmin maddəyə əsasən valideynlər arasında yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlara aliment ödənilməsi barədə saziş yoxdursa, eləcə də aliment verməyə borclu olan valideynin qazancı (gəliri) qeyri-müntəzəm, dəyişən olarsa, ya qazancın (gəlirin) hamısını və ya bir hissəsini həmin valideyn natura və ya xarici valyuta ilə alırsa, yaxud onun qazancı və ya sair gəliri yoxdursa, habelə alimentin valideynin qazancından (gəlirindən) müəyyən hissə kimi tutulması mümkün olmadığı, çətinlik törətdiyi və tərəflərdən birinin marağının əhəmiyyətli dərəcədə

pozulduğu başqa hallarda, uşaqların saxlanması üçün vəsait tutulmasını tələb edən şəxsin xahişi ilə alimentin miqdarı məhkəmə tərəfindən hər ay ödənilməli olan sabit pul məbləğində və ya eyni zamanda həm sabit pul məbləğində, həm də Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 76-cı maddəsinə uyğun olaraq qazancın (gəlirin) müəyyən hissəsi kimi müəyyən edilə bilər (78.1-ci maddə).

Sabit pul məbləğinin miqdarı məhkəmə tərəfindən tərəflərin maddi və ailə vəziyyəti, diqqətləyiq olan digər hallar nəzərə alınmaqla uşağın əvvəlki təminatının səviyyəsinin mümkün qədər maksimal saxlanması əsas tutularaq müəyyən edilir (78.2-ci maddə).

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 may 2001-ci il tarixli, 98 sayılı Qərarı ilə uşaqlar üçün valideynlərinin aliment tutulan, manat və xarici valyuta ilə aldıkları əmək haqqının və (və ya) başqa gəlirlərinin növləri müəyyən edilmişdir.

Sual 4. Mən keçmiş həyat yoldaşımdan boşanmışam. Məhkəmə azyaşlı uşağımın mənim yanımda qalması və alimentin tutulması haqqında qətnamə çıxarmışdır. Lakin azyaşlı uşağım ağır xəstə olduğundan aliment onun saxlanmasına kifayət etmir və onun müalicəsi üçün əlavə pul vəsaitinə ehtiyacım var. Mən keçmiş ərimdən alimentdən başqa uşağımızın müalicəsi üçün əlavə pul vəsaiti verməsini tələb edə bilərəmmi?

Cavab: Sizin bu hüququnuz Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 81-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Belə ki, Ailə Məcəlləsinin 81.1-ci maddəsinə görə alimentin tutulması barədə saziş olmadıqda və ya sazişdə müstəsna hallarla (ağır xəstə, şikəst olan uşaqlara, habelə əmək qabiliyyəti olmayan və maddi yardıma ehtiyacı olan yetkinlik yaşına çatmış övladlara göstərilən kənar xidmətin haqqının ödənilməsi ilə əlaqədar və digər hallarda) əlaqədar yaranmış xərclərin ödənilməsi qaydası müəyyən edilməmişsə, valideynlərdən hər biri məhkəmə tərəfindən əlavə xərclərin ödənilməsinə cəlb oluna bilər.

Valideynlərin əlavə xərclərə cəlb olunması qaydasını məhkəmə müəyyən edir. Bu xərclərin miqdarı məhkəmə tərəfindən valideynlərin və uşaqların ailə və maddi vəziyyəti, eləcə də tərəflərin diqqətəlayiq olan diggər maraqları nəzərə alınmaqla, hər ay ödənilməli olan sabit pul məbləğində müəyyən olunur (Ailə Məcəlləsinin 81.2-ci maddəsi).

Məhkəmə valideynləri faktiki çəkilməmiş əlavə xərclərə, eləcə də gələcəkdə çəkilməsi zəruri olan xərclərə cəlb edə bilər (Ailə Məcəlləsinin 81.3-cü maddəsi).

Sual 5. Nikah müqaviləsi nə deməkdir və bağlanması məcburi xarakter daşıyır mı?

Cavab: Nikah müqaviləsi – nikaha daxil olan şəxslər arasında bağlanan, nikah dövründə və (və ya) nikah pozulduqda ər-arvadın əmlak hüquqlarını və vəzifələrini müəyyən edən sazişdir. Nikah müqaviləsi ər-arvadın birgə mülkiyyətinin qanunla müəyyən edilmiş rejimini dəyişdirərək müqavilə rejimini müəyyənləşdirir. Başqa sözlə, ər-arvad nikah müqaviləsi bağlamaqla ümumi əmlaka, onun ayrı-ayrı növlərinə

və ya ər-arvadın hər birinin əmlakına birgə, paylı və ya ayrıca mülkiyyət rejimi tətbiq etmək imkanına malikdirlər. Nikah müqaviləsi ər-arvadın mövcud olan və gələcəkdə əldə edəcəkləri əmlaka dair bağlana bilər.

Nikah müqaviləsində müxtəlif məsələlər müəyyənləşdirilə bilər: tərəflərin bir-birini qarşılıqlı saxlaması, bir-birinin gəlirlərində iştirak üsulları, tərəflərin hər birinin ailə xərclərində iştirak qaydası ilə bağlı hüquq və vəzifələri, nikahın pozulması halında, tərəflərin hər birinə düşəcək əmlak, eləcə də ər-arvadın əmlak münasibətlərinə dair hər hansı digər məsələlər.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 38.6-cı maddəsinə görə nikah müqaviləsində ər-arvadın hüquq və fəaliyyət qabiliyyətini, öz hüquqlarının müdafiəsi üçün məhkəməyə müraciət etmək hüququnu, uşaqlara münasibətdə hüquq və vəzifələrini, eləcə də ər-arvad arasındakı şəxsi qeyri-əmlak münasibətlərini tənzimləyən, ehtiyacı olan və əmək qabiliyyəti olmayan ər (arvadın) saxlanması üçün vəsait almaq hüququnu məhdudlaşdıran, ər-arvaddan birini çox əlverişsiz vəziyyətə salan və ailə qanunvericiliyinin əsaslarına zidd olan müddəalar nəzərdə tutula bilməz.

Nikah müqaviləsi nikahın bağlanması dövlət qeydiyyatına qədər, eləcə də nikah dövründə istənilən vaxtda bağlana bilər. Nikah müqaviləsi yazılı formada bağlanır və notariat qaydasında təsdiq olunur. Nikah müqaviləsinin bağlanması məcburi deyil, tərəflərin iradəsindən və qarşılıqlı razılığından asılıdır.

Nikah müqaviləsində nikah pozulduqdan sonrakı dövr üçün nəzərdə tutulan vəzifələr istisna olmaqla, nikaha xitam verilməsi anından nikah müqaviləsinə də xitam verilir.

Sual 6. Mən işləyərək öz puluma mənzil almışam, arvadım isə heç vaxt işləməmişdir. Lakin boşanma ilə əlaqədar mənzilin bölünməsinə və bütün əmlakın yarısını istəyir. Nə etmək olar?

Cavab: Sizin həyat yoldaşınızın belə bir hüququ vardır.

Çünki Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsinə görə nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır.

Qeyd etmək lazımdır ki, nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak, onun ər-arvaddan hər hansı biri tərəfindən əldə edilməsindən və ya adına rəsmiləşdirilməsindən, yaxud ər-arvaddan hansı tərəfindən pul vəsaitinin ödənilməsindən asılı olmayaraq, onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır.

Ailə Məcəlləsinin 32.3-cü maddəsinə görə nikah dövründə ev təsərrüfatı ilə, uşaqlara qulluq etməklə məşğul olduğundan və ya digər üzrlü səbəblərə görə müstəqil qazancı olmayan ər (arvad) da ümumi əmlak üzərində hüquqa malikdir.

Göründüyü kimi, həyat yoldaşınızın işləməməsinə və evdar qadın olmasına, eləcə də mənzilin sizin pul vəsaitiniz hesabına alınmasına baxmayaraq, qanunvericiliyin tələbinə görə həmin mənzil sizin ümumi birgə mülkiyyətiniz sayılır.

Bununla belə, məhkəmə ər-arvadın ümumi əmlakının bölünməsi zamanı payların müəyyənləşdirilməsi ilə əlaqədar Ailə Məcəlləsinin 37.2-ci maddəsinin tələbini də nəzərə ala bilər. Həmin maddəyə əsasən məhkəmə ... ər-arvaddan biri üzrsüz səbəbdən gəlir əldə etmədiyi və ya birgə mülkiyyəti ailənin mənafeyinə zidd olaraq sərf etdiyi hallarda nəzərə alıb onların birgə mülkiyyətinin bölünməsi zamanı payları bərabər bölməyə bilər.

Sual 7. Hansı hallarda nikahın bağlanmasına icazə verilmir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 11.1-ci maddəsinə görə nikahın bağlanması üçün nikaha daxil olan şəxslərin yazılı razılığı və onların nikah yaşına çatmaları zəruridir.

Ailə Məcəlləsinin 11.2-ci maddəsinə görə bu Məcəllənin 12-ci maddəsində göstərilən hallarda nikah bağlana bilməz.

Ailə Məcəlləsinin 12-ci maddəsinə əsasən yaxın qohumlar (valideynlər və uşaqlar, baba-nənə və nəvələr, doğma və ögey (ümumi ata və ya anası olan) qardaş və bacılar; övladlığa götürənlər və övladlığa götürülənlər; ikisindən biri və ya hər ikisi başqası ilə nikahda olan şəxslər; ikisindən biri və ya hər ikisi ruhi xəstəlik və ya kəmağıllıq nəticəsində məhkəmə tərəfindən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilən şəxslər arasında nikahın bağlanmasına yol verilmir.

Sual 8. *Mən işləmirəm, ərim isə sahibkarlıqla məşğuldur. Ərim özünə avtomobil alıb və adına rəsmiləşdirib. Mənim həmin avtomobilə hər hansı hüququm varmı?*

Cavab: Bəli, Sizin həmin maşına ərinizlə eyni həcmdə bərabər hüququnuz vardır. Belə ki, ərinizin aldığı avtomobil ər-arvadın nikah dövründə əldə etdikləri ümumi birgə əmlakına daxildir.

Nikah dövründə ev təsərrüfatı ilə, uşaqlara qulluq etməklə məşğul olduğundan və ya digər üzrlü səbəblərə görə müstəqil qazancı olmayan ər (arvad) da ümumi əmlak üzərində hüquqa malikdir (Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.3-cü maddəsi).

Sual 9. *Mən ərimdən boşanmışam. Əmlakı bərabər paylarda bölmüşük. Amma evli olarkən mənə valideynlərimdən həyat evi miras qalmışdır. Həmin ev təmirsiz və baxımsız vəziyyətdə olmuşdur. Mən ərimlə birlikdə həmin evin dam örtüyünü, su borularını dəyişmiş və sair bu kimi təmir işləri aparmışıq. İndi ərim məndən həmin evin təmirinə xərclənmiş pul vəsaitinin yarısını istəyir və bildirir ki, əks halda göstərilən evin yarısına mülkiyyət hüququnun tanınması barədə iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edəcək. Ərim belə bir tələbi irəli sürməkdə haqlıdır mı?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 34.1-ci maddəsinə görə ər-arvadın nikah dövründə vərəsəlik

qaydasında əldə etdikləri əmlak onların hər birinin ayrıca mülkiyyətindədir (ər-arvadın hər birinin əmlakıdır).

Ailə Məcəlləsinin 35-ci maddəsi isə ər-arvadın hər birinin əmlakının onların birgə mülkiyyəti sayılması qaydasını müəyyənləşdirir. Adı çəkilən maddəyə görə nikahda olduqları dövrdə ər-arvadın ümumi əmlakı və ya hər birinin əmlakı, yaxud da ər-arvadın hansınınsa əməyi hesabına ər-arvadın hər birinin əmlakının dəyərini xeyli artıran vəsaitin qoyulması (əsaslı təmir, yenidən quraşdırma, avadanlığı dəyişdirmə və s.) müəyyən edilərsə, həmin əmlak onların birgə mülkiyyəti sayıla bilər.

Göründüyü kimi, ərinizin belə bir tələbi irəli sürmək hüququ vardır. Lakin valideynlərinizdən miras qalmış fərdi yaşayış evinin (həyət evinin) əsaslı təmirini, onun dam örtüyünün, su borularının dəyişdirilməsini təsdiq edən sübutların məhkəməyə təqdim edilməsi zəruridir ki, məhkəmə də qərar qəbul edərkən həmin sübutlara əsaslanacaqdır.

Sual 10. Biz nikahımızı Bakı şəhərində rəsmiləşdirmək istəyirik, lakin Bakı şəhəri üzrə daimi qeydiyyatımız yoxdur. Qeydiyyatda olduğumuz yer isə kifayət qədər uzaqdır. Bu məsələni necə həll etmək olar? Nikahımızı faktiki yaşadığımız yerdə, yəni Bakı şəhərində rəsmiləşdirə bilərikmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 171-ci maddəsinə görə nikaha daxil olmağı arzu edənlər nikaha daxil olanlardan və ya onların valideynlərindən birinin seçdiyi hər hansı bir müvafiq icra hakimiyyəti orqanına (Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar

Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri, rayon tabeli şəhərlərdə, qəsəbələrdə və kəndlərdə rayon, şəhər, şəhər rayonu icra hakimiyyətlərinin nümayəndəlikləri) bu barədə şəxsən yazılı ərizə verirlər.

Göründüyü kimi, qüvvədə olan ailə qanunvericiliyi nikahın qeydə alınmasını nikaha daxil olan şəxslərin qeydiyyatda olduqları yerlə məhdudlaşdırmır. Başqa sözlə, Siz nikahınızı Bakı şəhərində rəsmiləşdirə bilərsiniz.

Sual 11. Mənə babamdan miras kimi mənzil qalmışdır. Bilmək istərdim, həmin mənzil mənimlə ərimin ümumi birgə mülkiyyəti sayılırmı və sözügedən mənzil boşanma zamanı bizim aramızda bölünməlidirmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 34.1-ci maddəsinə görə nikaha daxil olanadək onlara məxsus olan əmlak, habelə nikah dövründə hədiyyə şəklində və ya vərəsəlik qaydasında, digər əvəzsiz əqdlər üzrə əldə etdikləri əmlak ər-arvadın hər birinin ayrıca mülkiyyətindədir (ər-arvadın hər birinin əmlakıdır).

Adı çəkilən mənzili vərəsəlik qaydasında əldə etdiyinizdən həmin mənzil Sizin və ərinizin ümumi birgə mülkiyyəti hesab edilmir və buna görə də boşanma zamanı bölünməyəcəkdir.

Sual 12. Mənim 22 yaşı var. Bilmək istərdim, vətəndaşın adını dəyişdirmək hüququ varmı? Əgər varsa, bunun üçün hara müraciət etməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 26.4-cü maddəsinə görə fiziki şəxsin qanunla müəyyənləşdirilmiş qaydada öz adını dəyişdirmək ixtiyarı vardır.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 189-cu maddəsinə görə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının öz adını və soyadını, atasının adını dəyişdirməsinə 18 yaşına çatdıqdan sonra yol verilir.

Ailə Məcəlləsinin 190-cı maddəsinə görə adın, ata adının və soyadın dəyişdirilməsi vətəndaşların daimi yaşayış yerində qeydə alınır.

Göründüyü kimi, Sizin öz adınızı dəyişdirmək hüququnuz vardır. Bunun üçün Siz daimi yaşayış yeri üzrə qeydiyyat şöbəsinə müraciət etməli və zəruri sənədləri təqdim etməlisiniz.

Sual 13. Mən ərimdən 10 il bundan əvvəl boşanmışam, lakin aliment tələb etməmişəm. İndi oğlumun 16 yaşı var. Bilmək istəyirəm ki, mən keçmiş ərimdən ödəmədiyi 10 illik aliment məbləğini tələb edə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 100.1-ci maddəsinə görə aliment almaq hüququ olan şəxs, aliment ödənilməsi barədə saziş üzrə əvvəllər ona aliment ödənilməmişsə, aliment almaq hüququnun yarandığı vaxtdan asılı olmayaraq istənilən müddətdə məhkəməyə aliment tutulması barədə ərizə ilə müraciət etmək hüququna malikdir.

Ailə Məcəlləsinin 100.3-cü maddəsinə görə məhkəmə iddiaçının aliment almaq üçün məhkəməyə müraciət edənədək

tədbirlər gördüyünü, lakin aliment ödəməli olan şəxsin onu verməkdən boyun qaçırması nəticəsində alimentin alınmadığını müəyyən edərsə, əvvəlki dövr üçün aliment 3 illik müddət həddində verilə bilər.

Göründüyü kimi, aliment tələbi ilə məhkəməyə müraciət etmək hüququ hər hansı müddətlə məhdudlaşdırılmır. Əgər işə baxan məhkəmə, Sizin aliment almaq üçün məhkəməyə müraciət edəndək hər hansı tədbirlər gördüyünüzü, lakin ərinizin aliment verməkdən boyun qaçırması nəticəsində alimentin alınmadığını müəyyən edərsə, onda məhkəmə əvvəlki dövr üçün alimentin 10 illik deyil, 3 illik müddət həddində verilməsi barədə qərar qəbul edə bilər. Əks halda, aliment Sizin məhkəməyə müraciət etdiyiniz vaxtdan tutulacaqdır (Ailə Məcəlləsinin 100.2-ci maddəsinə görə).

Sual 14. Mənim iki uşağım var, birinin 4 yaşı var, digəri isə 2 aylıqdır. Ərimdən boşanmaq istəyirəm. Eşitdiyimə görə uşağın 1 yaşı tamam olmayana qədər boşanma mümkün deyil. Bilmək istərdim, mən boşanmaq üçün məhkəməyə müraciət edə bilərəmmi?

Cavab: Bu halda, yəni tərəflərin yetkinlik yaşına çatmayan ümumi uşaqları olduqda nikah məhkəmə qaydasında pozulur.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 15-ci maddəsinə görə arvadın hamiləliyi dövründə və ya uşağın doğulmasından sonra 1 il müddətində arvadın razılığı olmadan ər nikaha xitam verilməsi barədə iddia qaldıra bilməz.

Göründüyü kimi, arvadın hamiləliyi və ya uşağın doğulmasından sonra 1 il müddətində nikahın pozulmasını tələb etmək hüququnun məhdudlaşdırılması yalnız ərə şamil edilir. Başqa sözlə, bu halda ər, arvadın razılığı olmadan nikaha xitam verilməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciət edə bilməz. Bu məhdudiyyət Sizə şamil olunmur və Siz nikahın pozulması barədə məhkəmədə iddia qaldıra bilərsiniz.

Sual 15. Arvadımla boşandıqdan sonra uşağımız anasının yanında qalıb. Mən hansı müddətdə uşağımla birgə vaxt keçirə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 58.1-ci maddəsinə əsasən valideynlər uşaqlarını tərbiyə etmək hüququna malikdirlər və uşaqlarını tərbiyə etməyə borcludurlar.

Ailə Məcəlləsinin 58.2-ci maddəsinə görə valideynlər uşaqlarının tərbiyəsinə, sağlamlığına və onların psixi, fiziki, mənəvi inkişafına görə məsuliyyət daşıyırlar.

Ailə Məcəlləsinin 61.3-cü maddəsinə görə uşaqlarından ayrı yaşayan valideynlər valideynlik hüququnun həyata keçirilməsi qaydası haqqında yazılı saziş bağlaya bilərlər. Valideynlər razılığa gələ bilmədikdə, mübahisə onların (onlardan birinin) tələbi əsasında [müvafiq icra hakimiyyəti orqanının](#) (yerli icra hakimiyyətlərinin qəyyumluq və himayə orqanlarının) iştirakı ilə məhkəmə tərəfindən həll edilir.

Göründüyü kimi, keçmiş həyat yoldaşınızla yazılı saziş bağlamaqla uşağınızla ünsiyyətdə olmaq qaydasını müəyyənləşdirə bilərsiniz. Əgər bu barədə razılıq əldə edə bilməsəniz, məhkəməyə müraciət etmək hüququnuz vardır. Məhkəmə Sizin uşağınızla ünsiyyət qurmaq hüququnuzdan, o cümlədən bu məsələdə uşağınızın hüquq və marağının müdafiəsinin zəruriliyindən çıxış edərək və işin hallarını nəzərə alaraq Sizin uşağınızla ünsiyyət qurmaq hüququnuzun həyata

keçirilməsi qaydasını (ünsiyyətin vaxtı, yeri, müddəti və s.) müəyyənləşdirməlidir.

Sual 16. *Kürəkənim ailəsinə qarşı son zamanlar pis münasibət bəsləmişdir. Sonuncu dəfə isə qızıma qarşı cinayət törədərək qəsdən onun sağlamlığına az ağır zərər yetirmişdir. Bu hal onun barəsində çıxarılmış məhkəmə hökmü ilə də öz təsdiqini tapmışdır. Onların birgə nikahlarından 10 yaşında uşaqları var. Kürəkənimin qızıma və uşağa qarşı pis davranması məni də, onları da narahat edir. Bilmək istərdim, kürəkənimin valideynlik hüquqlarından məhrum edilməsi mümkündürmü?*

Cavab: Valideynlik hüquqlarından məhrumetmə halları və qaydası Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi ilə tənzimlənir.

Ailə Məcəlləsinin 64.0.7-ci maddəsinə görə uşaqların və ya ərinin (arvadının) sağlamlığına və ya həyatına qarşı qəsdən edilmiş cinayət törətdikdə, valideynlər (onlardan biri) valideynlik hüquqlarından məhrum edirlər.

Ailə Məcəlləsinin 65.1-ci maddəsinə görə valideynlik hüquqlarından məhrumetmə məhkəmə qaydasında həll edilir.

Göründüyü kimi, kürəkəninizin valideynlik hüquqlarından məhrum edilməsi mümkündür və bu məhkəmə qaydasında həll edilməlidir.

Sual 17. *Nikaha daxil olmaq üçün müvafiq rayonun qeydiyyat şöbəsinə müraciət etmək istəyirik. Bilmək istərdik,*

bizim nikaha daxil olmaq barədə yazılı razılığımızdan başqa tibbi müayinədən keçməyimiz haqqında sənədin olması tələb olunurmu?

Cavab: Nikaha daxil olan şəxslərin tibbi müayinəsi Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 13-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Belə ki, Ailə Məcəlləsinin 13.1-ci maddəsinə görə nikaha daxil olan şəxslərin tibbi müayinəsi, habelə tibbi-genetik və ailənin planlaşdırılması məsələləri üzrə məsləhət verilməsi onların razılığı ilə yaşayış yerindəki dövlət və bələdiyyə tibb müəssisələrində pulsuz həyata keçirilir.

Göründüyü kimi, nikaha daxil olarkən tibbi müayinədən keçməyiniz məcburi deyil, bu sizin razılığınızdan asılıdır.

Sual 18. Mənim anamın doğum haqqında şəhadətnaməsində adı “Leyli” kimi yazılmışdır. Digər sənədlərdə isə (nikah haqqında şəhadətnamədə, ölüm haqqında şəhadətnamədə, mənə məxsus doğum haqqında şəhadətnamədə) anamın adı “Leyla” kimi qeyd edilmişdir. Bu səhvlərin düzəldilməsi üçün mən hansı dövlət orqanına müraciət etməliyəm?

Cavab: Siz daimi yaşayış yeriniz üzrə qeydiyyat şöbəsinə ərizə ilə müraciət edərək vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydindəki səhvlərin düzəldilməsi və ona dəyişiklik edilməsini xahiş edə bilərsiniz.

İmtina cavabını aldığınız halda, Sizin xüsusi icraat qaydasında vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı

kitabında qeydlərin düzgün olmamasının müəyyən edilməsi haqqında ərizə ilə yaşadığınız yerin məhkəməsinə müraciət etmək hüququnuz vardır. Ərizədə vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı kitabındakı qeydlərin düzgün olmamasının nədən ibarət olması, nə vaxt vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını aparan hansı orqanın edilmiş qeydi düzəltməkdən imtina etməsi göstərilməlidir.

Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı kitablarında qeydin düzgün olmamasını müəyyən edən məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydindəki səhvlərin düzəldilməsi və ona dəyişikliklər edilməsi üçün əsasdır.

Başqa sözlə, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi ilə Siz daimi yaşayış yeriniz üzrə qeydiyyat şöbəsinə müraciət edə bilərsiniz və həmin qətnamə əsasında müvafiq dəyişikliklər ediləcəkdir. Bundan sonra Sizə yeni şəhadətnamə(lər) veriləcəkdir.

Sual 19. 2007-ci ildə məhkəmə qətnaməsi ilə qardaşım və arvadı boşanmışlar. Lakin onlar həmin qərarı götürməyiblər. Boşandıqdan bir neçə ay sonra qardaşım özünə avtomobil almışdı. 2009-cu ildə isə qardaşım vəfat etmişdir. Qardaşımın keçmiş arvadı isə onun vəərəsi olduğunu və buna görə də həmin avtomobilə hüququnun olduğunu iddia edir. Bilmək istərdim ki, qardaşım və arvadı arasındakı nikah pozulmuş sayılırmı? Qardaşımın keçmiş arvadı onun vəərəsi sayılırmı?

Cavab: Sualınızdan belə aydın olur ki, nikahın pozulması haqqında məhkəmə qətnaməsindən nə mərhum qardaşınız, nə

də ki, onun arvadı apellyasiya şikayəti verməmiş və həmin qətnamə qanuni qüvvəsini almışdır. Bu halda nikah məhkəmə qaydasında pozulduğundan həmin məhkəmə qətnaməsinin qanuni qüvvəyə mindiyi gündən nikaha xitam verilmiş sayılır (Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 23.1-ci maddəsi). Yəni qardaşınız avtomobil alana qədər onlar arasındakı nikaha xitam verilmişdi.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1163-cü maddəsinə görə nikahı ləğv edilmiş ər-arvad bir-birindən sonra vərəsə ola bilməzlər.

Göründüyü kimi, qardaşınızla arvadı arasındakı nikaha xitam verildiyindən, qardaşınızın arvadı onun qanun üzrə vərəsəsi ola bilməz.

Sual 20. Mən boşanma barədə iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmişəm. Amma ərim boşanmağa razı deyil. Bilmək istərdim, boşanmamız mümkün olacaqmı?

Cavab: Sualınıza birmənalı şəkildə cavab vermək bir qədər çətindir, çünki aranızdakı nikahın pozulması məsələsini məhkəmə həll edəcəkdir. Məhkəmə işə baxarkən nikahın pozulmasının motivlərini müəyyənləşdirməli, ər-arvadın faktiki münasibətlərini aydınlaşdırmalıdır. Bundan əlavə, məhkəmə sizin barışmanız üçün də tədbirlər görməlidir. Əgər sizin birgə yaşamağınızın və ailənizin saxlanması qeyri-mümkünlüyü müəyyən edilərsə, onda nikah məhkəmə qaydasında pozulacaqdır. Sizin ailənizin faktiki olaraq dağılmasını və onun bərpasının qeyri-mümkünlüyünü təsdiq edən sübutları məhkəməyə təqdim etməyiniz zəruridir.

Sual 21. Arvadımdan 3 ildən çoxdur ki, boşanmışam. Lakin indi keçmiş arvadım oğlumla görüşməyimə maneçilik törədir. Nə etməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 61.1-ci maddəsinə görə uşaqlardan ayrı yaşayan valideyn onlarla ünsiyyət hüququna, uşaqların tərbiyə və təhsili ilə bağlı məsələlərin həll edilməsində iştirak etmək hüququna malikdir.

Ailə Məcəlləsinin 61.2-ci maddəsinə görə uşaqlarla yaşayan valideyn uşağın fiziki, psixi sağlamlığına, onun əxlaqi inkişafına zərər yetirməyən digər valideynlə uşağın ünsiyyətinə mane olmamalıdır.

Siz keçmiş arvadınızla aranızda yaranmış mübahisəni məhkəmədən kənar qaydada valideynlik hüququnun həyata keçirilməsi qaydası haqqında yazılı saziş bağlamaqla aradan qaldıra bilərsiniz. Əks halda, iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmək hüququnuz vardır.

Sual 22. Ərimlə qarşılıqlı anlaşma əsasında boşanmaq barədə razılığa gəlmişik. Birgə nikahdan uşağımız olmamışdır, aramızda əmlak mübahisəsi də yoxdur. Boşanma barədə iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmək istədikdə, bizə bildirdilər ki, müvafiq qeydiyyat şöbəsinə getməliyik, çünki məhkəmə mübahisəli məsələləri həll edir. Lakin ərim artıq bir neçə aydır ki, işlərinin çox olmasını bəhanə edərək mənimlə birlikdə qeydiyyat şöbəsinə gedib boşanma barədə ərizə verməkdən yayınır. Bu halda nə etmək mümkündür?

Cavab: Sualınızın məzmunundan çıxış edərək aranızdakı nikahın məhkəmə qaydasında pozulmalı olduğunu demək olar. Çünki Sizin göstərdiklərinizdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, əriniz nikahınızın müvafiq icra hakimiyyəti orqanında (Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbəsi) pozulmasından yayınır, lakin bunu başqa cür izah edir (yəni işlərinin çoxluğunu bəhanə edir).

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 19.2-ci maddəsinə görə ər-arvadın razılığı olduqda, lakin onlardan biri [müvafiq icra hakimiyyəti orqanında](#) (Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri) nikahın pozulmasından yayındıqda (ərizə verməkdən imtina etdikdə, nikahın pozulmasının dövlət qeydiyyatı üçün gəlmədikdə və s.) nikahın pozulması məhkəmə qaydasında həyata keçirilir.

Göründüyü kimi, nikahınızın məhkəmə qaydasında pozulmalı olması nəticəsinə gəlmək olar. Yaxşı olar ki, Siz iddia ərizəsinin hazırlanmasında vəkilin xidmətindən istifadə edəsiniz, çünki iddia ərizəsində nəinki boşanmanın motivləri, habelə boşanmanın qarşılıqlı razılıq əsasında (məhkəmədən kənar qaydada) mümkün olmaması əsaslandırılmalıdır.

Sual 23. İkinci dəfə ailə həyatı qurmaq istəyirəm. Lakin birinci nikaha xitam verilməsi zamanı keçmiş arvadımla birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlakın bölgüsünün uzun müddət mübahisəsi getmişdir. İndi mən ikinci dəfə nikaha daxil olarkən arvadımla nikah müqaviləsi bağlamaq və orada arvadımın mənə məxsus mənzildən istifadə hüququnun

yaranmamasını göstərmək istəyirəm. Bilmək istərdim, bu mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin 30.1-ci maddəsinə görə yaşayış sahəsi mülkiyyətçisinin ailə üzvlərinə həmin mülkiyyətçi ilə ona məxsus olan yaşayış sahəsində birlikdə yaşayan mülkiyyətçinin arvadı (əri), habelə onun uşaqları və valideynləri aid edilir.

Mənzil Məcəlləsinin 30.2-ci maddəsinə görə əgər yaşayış sahəsinin mülkiyyətçisi ilə ailə üzvləri arasında başqa razılaşma yoxdursa, mülkiyyətçinin ailə üzvləri həmin yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Göründüyü kimi, Mənzil Məcəlləsinin 30.2-ci maddəsində “... başqa razılaşma yoxdursa” ifadəsi işlədilmişdir. Buna görə də aranızda bağlanacaq nikah müqaviləsində Sizinlə birlikdə yaşayacaq arvadınızın mülkiyyətinizdə olan mənzildən istifadə hüququna malik olmayacağı barədə müddəanın nəzərdə tutulması mümkündür.

Sual 24. Təxminən 2 il bundan qabaq qardaşı ərimə mənzil bağışlamışdır. Həmin mənzildə mən öz şəxsi vəsaitim hesabına əsaslı təmir işləri aparmış və mənzilin daxili quruluşunu belə dəyişmişəm. Hazırda boşanmamızla əlaqədar əmlak bölgüsü ilə bağlı məsələ ortaya çıxmışdır. Bütün bunları nəzərə alaraq həmin mənzildə mənim də payımın olmasını iddia edə bilərəmmi?

Cavab: Siz Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 35-ci maddəsinə rəhbər tutaraq ərinizə qardaşı tərəfindən

bağışlanmış mənzilin Sizin ümumi birgə mülkiyyətiniz sayılmasını tələb edə bilərsiniz.

Həmin maddəyə görə nikahda olduqları dövrdə ər-arvadın ümumi əmlakı və ya hər birinin əmlakı, yaxud da ər-arvadın hansınınsa əməyi hesabına ər-arvadın hər birinin əmlakının dəyərini xeyli artıran vəsaitin qoyulması (əsaslı təmir, yenidən quraşdırma, avadanlığı dəyişdirmə və s.) müəyyən edilərsə, həmin əmlak onların birgə mülkiyyəti sayıla bilər.

Sual 25. Birinci nikahımdan olan uşağıma məhkəmə qərarı əsasında aliment ödəyirəm. Hazırda ikinci dəfə evlənmişəm və bir uşağım olmuşdur. Bu halda, birinci nikahdan olan uşağa ödənilən aliment məbləğinin azaldılması mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 112.1-ci maddəsinə görə aliment ödənilməsi barədə saziş olmadıqda, məhkəmə tərəfindən alimentin miqdarı müəyyən olunduqdan sonra tərəflərdən birinin ailə və ya maddi vəziyyətində dəyişiklik olmuşsa, məhkəmə tərəflərdən istənilən birinin tələbi ilə alimentin müəyyən olunmuş miqdarını dəyişə bilər və ya aliment ödəməli olan şəxsi tərəflərin diqqətəlayiq başqa maraqlarını da nəzərə almaqla aliment ödəməkdən azad edə bilər.

Göründüyü kimi, Siz məhkəməyə müraciət edərək alimentin müəyyən olunmuş miqdarının azaldılmasını tələb edə bilərsiniz.

Sual 26. *Nənəm mülkiyyətində olan mənzili mənim adıma keçirmək istəyir. Lakin nikahda olmağım ilə əlaqədar tərəddüd edir. Çünki mənzili adıma keçirəcəyi halda, onun tək mənim deyil, həm də ərimin mülkiyyətinə, yəni birgə mülkiyyətə çevriləcəyini hesab edir. Bilmək istərdim, bu halda ərimin həmin mənzilə mülkiyyət hüququ olacaqmı? Boşanma halında həmin mənzilin bölünməsinə necə yol verməmək olar?*

Cavab: Nənəniz həmin mənzili Sizə bağışlama müqaviləsi əsasında verə bilər. Bu halda həmin mənzilə yalnız Sizin mülkiyyət hüququnuz olacaqdır, başqa sözlə, göstərilən mənzil ər-arvadın birgə nikah dövründə əldə etdiyi ümumi əmlak kateqoriyasına daxil olmayacaqdır (Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi, 34.1-ci maddə).

Lakin qeyd edək ki, əgər nikah dövründə sizin hər hansı birinizin əməyi hesabına həmin mənzilin dəyərini xeyli artıran vəsaitin qoyulması (əsaslı təmir, yenidən quraşdırma, avadanlığı dəyişdirmə və s.) müəyyən edilərsə, onda göstərilən mənzil sizin birgə mülkiyyətiniz sayıla bilər (Ailə Məcəlləsi, 35-ci maddə).

Sual 27. *Ailə qurduqdan sonra 2009-cu ildə ərimin valideynlərinə məxsus mənzilə gəlin köçmüşəm. Həmin mənzilə qeydiyyatda da düşmüşəm. İndi ərimdən boşanmaq üzrəyəm. Bilmək istərdim, boşanma halında mənim göstərilən mənzildən istifadə hüququm varmı?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsindən

istifadə hüququnun əmələ gəlməsi, həyata keçirilməsi şərtləri və xitamı mülkiyyətçi ilə bağlanan, notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşma ilə müəyyənləşdirilir. Həmin Məcəllənin 228.5-ci maddəsinə görə yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin onunla birgə yaşayan ailə üzvləri (əri, arvadı, valideynləri, uşaqları) yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər. Yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin ailə üzvləri öz yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarını həmin yaşayış binasına köçürmək ixtiyarına malikdirlər.

Sualınızdan belə aydın olur ki, mənzil ərinizin valideynlərinin mülkiyyətindədir, yəni Siz mülkiyyətçinin ailə üzvü deyilsiniz. Sizin həmin mənzildən istifadə hüququnuzun yaranması üçün ərinizin valideynləri ilə yazılı bağlanan notariat qaydasında təsdiqlənən razılaşmanın olması lazımdır, lakin sualınızın məzmunundan çıxış edərək belə bir razılaşmanın olmaması nəticəsinə gəlmək olar.

Sizin həmin mənzilə qeydiyyatda düşməyinizə gəldikdə, qeyd edək ki, qeydiyyatda razılıq verilməsi adı çəkilən 228.5-ci maddədə nəzərdə tutulmuş “mülkiyyətçinin razılığı” kimi başa düşülməməlidir.

“Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun 27 may 2008-ci il tarixli Qərarının 1-ci bəndinə görə Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinin «mülkiyyətçinin razılığı» müddəası həmin Məcəllənin 228.2-ci maddəsində müəyyən olunan qaydaya

müvafiq olaraq yazılı bağlanan notariat qaydasında təsdiqlənən razılaşmanı nəzərdə tutur.

Digər tərəfdən, “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1-ci maddəsinin tələbinə görə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyata alınmalıdırlar.

Siz ailə qurmağınızla əlaqədar yaşayış yerinizi dəyişdirdiyinizdən və daimi yaşamaq üçün ərinizin valideynlərinə məxsus mənzilə köçdüyünüzdən, həmin mənzil üzrə qeydiyyata alınmadığınız qanunvericiliyin tələbindən irəli gəlmişdir. Bu baxımdan, qeydiyyatınız həmin mənzildən istifadə hüququnuzun yaranması əsası kimi çıxış edə bilməz.

Sual 28. Ailəmiz iki nəfərdən ibarətdir: mən və 15 yaşlı oğlum. Bankdan kredit götürmək istəyirəm. Bunun üçün yaşadığımız mənzili girov qoymağımız lazımdır. Lakin həmin mənzil oğluma məxsusdur. Mənə dedilər ki, oğlum yetkinlik yaşına çatmadığından qəyyumluq və himayəçilik orqanının razılığı lazımdır. Bu tələb qanunidirmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 55.4-cü maddəsinə görə ... uşağın mülkiyyətində olan əmlak üzərində sərəncam vermək hüququ Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə müəyyən edilir.

Ailə Məcəlləsinin 55.5-ci maddəsinə görə uşağın əmlakı valideynlər tərəfindən idarə olunarsa, mülki qanunvericiliyə

uyğun olaraq onlara himayə altında olan şəxsin əmlakına sərəncam verənlərə dair qaydalar şamil olunur.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 30.1-ci maddəsinə görə 14 yaşından 18 yaşınadək olan yetkinlik yaşına çatmayanlar bu Məcəllənin 30.2-ci maddəsində göstərilənlər istisna olmaqla, əqdləri öz qanuni nümayəndələrinin - valideynlərinin, övladlığa götürənlərin və ya himayəçinin yazılı razılığı ilə bağlayırlar.

Mülki Məcəllənin 36.2-ci maddəsinə görə qəyyumluq və himayəçilik orqanının qabaqcadan icazəsini almadan qəyyum qəyyumluqda və ya himayədə olanın əmlakının özgəninkiləşdirilməsinə, o cümlədən dəyişdirilməsinə və ya bağışlanmasına, bu əmlakın icarəyə, əvəzsiz istifadəyə verilməsinə və ya girov qoyulmasına dair əqdləri, qəyyumluqda və ya himayədə olana mənsub hüquqlardan imtinaya, onun əmlakının bölüşdürülməsinə və ya bu əmlakdan payların ayrılmasına səbəb olan əqdləri, habelə qəyyumluqda və ya himayədə olanın əmlakının azalmasına səbəb olan hər hansı digər əqdləri bağlaya bilməz, himayəçi isə onların bağlanması razılıq verə bilməz.

Göründüyü kimi, sadalanan maddələrin tələbinə müvafiq olaraq oğlunuzun ona məxsus mənzilə dair ipoteka (yəni, daşınmaz əmlakın girovu) müqaviləsi bağlaya bilməsi üçün Sizin yazılı razılığınız tələb edilir. Lakin Sizin yazılı razılıq verə bilməyiniz üçün isə qabaqcadan qəyyumluq və himayəçilik orqanının icazəsini almağınız lazımdır.

Sual 29. *2009-cu ilin yanvar ayında arvadım birgə yaşadığımız mənzili tərk edərək valideynlərinin yanına getmişdir. Həmin vaxtdan etibarən faktiki olaraq ayrı yaşayırıq. Mən 2009-cu ilin avqust ayında öz hesabıma avtomobil almışam. Arvadım mənə qarşı iddia qaldıraraq nikahımızın pozulmasını və əmlakın, o cümlədən adı çəkilən avtomobilin bölünməsinə tələb edir. Tələbi isə onunla əsaslandırır ki, həmin avtomobil bizim, yəni ər-arvadın ümumi əmlakına daxildir. Belə bir tələb qanunidirmi?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 36.5-ci maddəsinə görə məhkəmə ər-arvadın ailə münasibətlərinə xitam verdiyi və ayrı yaşadığı dövrdə hər birinin qazandığı əmlakı onların hər birinin mülkiyyəti hesab edə bilər.

Göründüyü kimi, məhkəmə yuxarıda göstərilən avtomobili Sizin mülkiyyətiniz kimi qəbul edə bilər. Lakin bunun üçün avtomobil alınan vaxt arvadınızla faktiki olaraq ayrı yaşadığınızı məhkəmədə sübut etməlisiniz.

Sual 30. *Oğlumun vəfatından sonra keçmiş gəlinim nəvəmlə görüşməyimə imkan vermir. Bu cür hərəkətlərin düzgün olmaması ilə bağlı iradlarımı onun özünə dəfərlə bildirsəm də, heç bir nəticəsi olmamışdır. Bununla bağlı pozulmuş hüquqlarımın müdafiəsi barədə məhkəmədə iddia qaldıra bilərəmmi?*

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 62.1-ci maddəsinə əsasən Sizin nəvənizlə ünsiyyətdə olmaq hüququnuz vardır.

Ailə Məcəlləsinin 62.3-cü maddəsinə görə Siz keçmiş gəlininizə qarşı nəvənizlə ünsiyyətdə olan maneənin aradan qaldırması barədə məhkəmədə iddia qaldıra bilərsiniz. Bu halda məhkəmə uşağın rəyini və marağını nəzərə almaqla mübahisəni həll edir.

Məhkəmənin qərarına əməl etməyən valideyn Azərbaycan Respublikasının mülki-prosessual qanunvericiliyinə uyğun məsuliyyət daşıyır (Ailə Məcəlləsinin 62.4-cü maddəsi).

Sual 31. Nikaha daxil olmaq üçün hansı sənədləri təqdim etməliyik? Bu zaman tibbi müayinədən keçmək məcburidirmi?

Cavab. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 31 oktyabr tarixli, 145 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Vətəndaş vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı Qaydası”nın 3.2-ci bəndinə görə nikaha daxil olmağı arzu edənlər bu barədə qeydiyyat şəbəsi, konsulluq idarəsi və icra hakimiyyətinin nümayəndəliyinə şəxsən yazılı ərizə verirlər. Həmin Qaydanın 3.3-cü bəndinə görə ərizədə nikahın bağlanmasına mane olan halların - nikahın yaxın qohumlar (valideynlər və uşaqlar, baba-nənə və nəvələr, doğma və ögey (ümumi ata və ya anası olan) qardaş və bacılar) arasında, övladlığa götürənlər və övladlığa götürülənlər arasında, ikisindən biri və ya hər ikisi başqası ilə nigahda olan şəxslər arasında, ikisindən biri və ya hər ikisi ruhi xəstəlik və ya kəmağıllıq nəticəsində məhkəmə tərəfindən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilən şəxslər arasında bağlanması hallarının olmadığı təsdiq edilməli, habelə hərənin neçənci

nikaha daxil olduğu və neçə uşağı olduğu, nikahın bağlanmasıdan sonra daşımaq istədiyi soyad göstərilməli və ərizə blankında göstərilmiş digər suallara cavab verilməlidir.

“Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 12.1-ci maddəsinə görə nikahın qeydə alınması üçün 5 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir.

Beləliklə, ilk dəfə nikaha daxil olanlar Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbəsinə şəxsiyyət vəsiqələrini, yuxarıda adı çəkilən ərizəni və dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə qəbzi təqdim etməlidirlər. Əvvəllər nikahda olmuş şəxslər isə sadalanan sənədlərlə birlikdə həm də nikahın pozulması haqqında şəhadətnaməni (surətini) və ya ərinin (arvadının) ölüm şəhadətnaməsini (surətini), yaxud nikahın etibarsız sayılması barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsini və ya ondan çıxarışı təqdim etməlidirlər (Qaydanın 3.6-cı bəndi).

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 13-cü maddəsi nikaha daxil olan şəxslərin tibbi müayinədən keçmək hüququnu təsbit edir, lakin bu məcburi deyil və nikaha daxil olan şəxslərin razılığı ilə mümkündür.

Sual 32. Mən 03.08.2002-ci ildə A.Ə.Quliyevlə rəsmi qaydada nikaha daxil olaraq ailə qurmuşam. Birgə nikahdan 3 övladımız vardır. Bu ilin iyul ayında ərim mənə qarşı məhkəmədə boşanma ilə bağlı iddia qaldırıb. Məhkəmə bizə barışıq üçün 3 aylıq müddət vermişdi. Mən boşanmaya razı deyiləm. Bu halda, barışıq müddəti daha 3 ay uzadıla bilərmi?

Ərimin iş yeri yoxdur. Boşanma ilə əlaqədar mən uşaqlara görə aliment tələb edə bilərəmmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 20.1-ci maddəsinə görə ər-arvadın birgə yaşamasının və ailənin saxlanması qeyri-mümkünlüyü məhkəmə tərəfindən müəyyən edildikdə, nikah məhkəmə qaydasında pozulur.

Ailə Məcəlləsinin 20.2-ci maddəsinə görə tərəflərdən birinin nikahın pozulması haqqında razılığı olmadıqda, məhkəmə ər-arvadın barışması üçün 3 ay müddət müəyyən etməklə işi təxirə sala bilər. Barışıq olmadıqda və ya onlar (onlardan biri) nikahın pozulmasına təkid etdikdə nikah pozulur.

Göründüyü kimi, məhkəmə yalnız bir dəfə ər-arvadın barışması üçün 3 ay müddət müəyyən etməklə işi təxirə sala bilər. Bu baxımdan barışıq müddətinin daha 3 ay uzadılması mümkün deyil.

Məhkəmə boşanmadan sonra yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların valideynlərindən hansının yanında qaldığını və uşaqlar üçün alimentin hansı valideyndən və hansı miqdarda tutulduğunu müəyyən etməlidir (Ailə Məcəlləsi, 22.2.1 və 22.2.2-ci maddələr).

Ərinizin aylıq əmək haqqının olmaması onu aliment ödəmək öhdəliyindən azad etmir. Çünki valideynlər uşaqlarını saxlamağa borcludurlar (Ailə Məcəlləsi, 75.1-ci maddə).

Bu halda uşaqlar üçün alimentin miqdarı məhkəmə tərəfindən hər ay ödənilməli olan sabit pul məbləğində müəyyənləşdirilə bilər (Ailə Məcəlləsi, 78.1-ci maddə).

Sabit pul məbləğinin miqdarı məhkəmə tərəfindən tərəflərin maddi və ailə vəziyyəti, diqqətəlayiq olan digər hallar nəzərə alınmaqla uşağın əvvəlki təminatının səviyyəsinin

mümkün qədər maksimal saxlanması əsas tutularaq müəyyən edilir.

Göründüyü kimi, Siz boşanma ilə əlaqədar himayənizə verilmiş yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarınızın saxlanması üçün ərinizdən aliment tutulmasını tələb edə bilərsiniz. Bu halda məhkəmə Ailə Məcəlləsinin 78.1-ci maddəsini rəhbər tutaraq alimentin miqdarını sabit pul məbləğində müəyyənləşdirə bilər.

Təcrübə göstərir ki, məhkəmələr sabit pul məbləğində aliment tutarkən cari il üzrə uşaqlar üçün müəyyənləşdirilmiş yaşayış minimumunu nəzərə alırlar. Məsələn, 2011-ci il üçün bu məbləğ bir uşaq üçün 76 manat müəyyən edilmişdir.

Sual 33. Ərimdən boşanmaq istəyirəm. Birgə nikahdan övladımız olmamışdır və hər ikimiz boşanmaya razıyıq. Bu halda, nikahımızın bağlandığı orqana müraciət edərək boşanmamız mümkündürmü? Əgər mümkündürsə, bu müddət nə qədər davam edir?

Cavab. Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 17.1-ci maddəsinə görə ər-arvadın yetkinlik yaşına çatmayan ümumi uşaqları olmadıqda, nikaha onların razılığı əsasında [müvafiq icra hakimiyyəti orqanında](#) (Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri) xitam verilə bilər.

Ailə Məcəlləsinin 181.1-ci maddəsinə görə qarşılıqlı razılıq üzrə nikahın pozulması (bu Məcəllənin 17.1-ci maddəsi) haqqında ərizədə ər-arvad onların yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarının olub-olmadığını təsdiq etməyə borcludurlar.

Ailə Məcəlləsinin 181.2-ci maddəsinə görə nikahın pozulması bu barədə ərizə verilən gündən 1 ay keçdikdən sonra qeydə alınır.

Göründüyü kimi, yetkinlik yaşına çatmayan ümumi uşaqlarınız olmadığından və hər ikiniz boşanmaya razı olduğunuzdan, nikahınızın müvafiq qeydiyyat şöbəsində pozulması mümkündür. Bunun üçün hər ikinizin və ya birinizin yaşadığı yer üzrə qeydiyyat şöbəsinə və ya nikahınızın qeydiyyata alındığı qeydiyyat şöbəsinə nikahın pozulması haqqında ərizə təqdim etməyiniz zəruridir. Ərizə verilən gündən 1 ay sonra nikahınız pozulacaqdır.

Sual 34. Nikahda olduğumuz vaxt ərimlə birlikdə birgə borc alan kimi bankdan kredit götürmüşdük və bir hissəsini qaytarmışdıq. Lakin aramızdakı nikah artıq pozulmuşdur. Həmin kreditin qaytarılması hansı şəkildə olacaqdır? Keçmiş ərim həmin borcu qaytarmaqdan boyun qaçırırsa, bank qalan kredit borcunun hamısını məndən tələb edə bilərmi?

Cavab. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 739.1-ci maddəsinə görə borc müqaviləsinə görə iştirakçılardan biri (borc verən) pula və ya digər əvəz edilən əşyalara mülkiyyət hüququnu digər iştirakçıya (borc alana) keçirməyi öhdəsinə götürür, digər iştirakçı (borc alan) isə aldıklarını müvafiq olaraq pul və ya eyni keyfiyyətdə və miqdarda olan eyni növlü əşyalar şəklində borc verənə qaytarmağı öhdəsinə götürür.

Mülki Məcəllənin 500.2-ci maddəsinə görə birgə öhdəlik müqaviləyə, qanuna və ya öhdəlik predmetinin bölünməzliyinə əsasən əmələ gəlir.

Göründüyü kimi, nikahınızın pozulmasının Sizin kredit müqaviləsi üzrə öhdəliyinizə hər hansı təsiri yoxdur. Başqa sözlə, həm Siz, həm də keçmiş həyat yoldaşınız kredit

müqaviləsi üzrə öhdəliyinizi yerinə yetirməyə davam etməlisiniz.

Keçmiş həyat yoldaşınız kredit müqaviləsi üzrə öhdəliyini icra etməkdən boyun qaçırırsa, onda bank Sizdən borcun tam və ya hissə-hissə icrasını tələb edə bilər. Bankın bu hüququ Mülki Məcəllənin 501-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Sual 35. Soyadımın sonluğunu dəyişdirmək istəyirəm. Bunun üçün nə etməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 79 nömrəli 12 may 2011-ci il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Adın, ata adının və soyadın verilməsi və dəyişdirilməsi Qaydaları»nın 5.1-ci bəndinə görə Azərbaycan Respublikasının 18 yaşına çatmış hər bir vətəndaşının ərizəsinə əsasən onun mövcud soyadının sonluğuna dəyişiklik edilir. Həmin Qaydaların 5.3-cü bəndinə görə soyadın sonluğuna dəyişiklik edilməsi ilə əlaqədar müvafiq akt qeydlərində bu barədə qeyd edilir və yeni şəhadətnamələr verilir.

Siz soyadın sonluğuna dəyişiklik edilməsi barədə ərizə ilə yaşayış yeriniz və ya müvafiq aktın olduğu yer üzrə qeydiyyat şöbəsinə müraciət etməlisiniz. Əgər müvafiq akt qeydləri (ərizə verən şəxsin doğumu, nikahı, övladlarının doğumu və sair) ərizənizi qəbul etmiş qeydiyyat şöbəindədirsə, onda soyadınızın sonluğuna dəyişiklik orada ediləcək və əvvəllər verilmiş şəhadətnamələr ləğv edilməklə, Sizə yeni şəhadətnamələr veriləcəkdir (Qaydaların 5.4-cü bəndi).

Əgər Sizin müvafiq akt qeydləriniz müraciət etdiyiniz deyil, digər qeydiyyat şöbəsində olarsa, ərizə 3 gün müddətində

oraya göndəriləcəkdir. Sonuncu 15 gün müddətində daxil olmuş ərizə əsasında həmin akt qeydlərinə zəruri dəyişiklik edəcək, dəyişikliyin əsasını və tarixini göstərməklə müvafiq qeydlər aparacaqdır. Bu qeydlər onu aparan şəxsin imzası və möhürlə təsdiq edilir. Sizə təqdim edilməsi üçün yeni şəhadətnamə ərizənizi qəbul etmiş qeydiyyat şöbəsinə 3 iş günü müddətində göndəriləcəkdir. Ərizənizi qəbul etmiş qeydiyyat şöbəsi yeni şəhadətnamənin daxil olması barədə Sizə 3 iş günü müddətində məlumat verəcəkdir. Siz bundan sonra müraciət edərək yeni şəhadətnamənizi oradan əldə edə bilərsiniz (Qaydaların 5.5-5.7 bəndləri).

Sual 36. 2008-ci ildə rəsmi qaydada nikaha daxil olmuşam. Lakin yeni mənzilə köçərkən nikah haqqında şəhadətnaməmi itirmişəm. Təkrar şəhadətnamənin alınması üçün hara müraciət etməliyəm?

Cavab: Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı haqqında təkrar şəhadətnamələrin verilməsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 145 nömrəli 31 oktyabr 2003-cü il tarixli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı Qaydası” ilə tənzimlənir.

Həmin Qaydanın tələblərinə görə Siz bu halda nikah akt qeydinizin olduğu yer üzrə qeydiyyat şöbəsinə (yəni Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri, nigah evləri, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin xaricdəki konsulluq idarələri, rayon tabeli şəhərlərdə, qəsəbələrdə və kəndlərdə rayon, şəhər, şəhər rayonu

icra hakimiyyətlərinin nümayəndəlikləri) ərizə ilə müraciət edə bilərsiniz.

Qaydanın 9.3-cü bəndinə görə təkrar şəhadətnamələr almaq haqqında ərizələrdə aşağıdakılar göstərməlidir: ərizəçinin adı, soyadı və atasının adı; ünvanı; haqqında təkrar şəhadətnamə tələb edilən şəxsin adı, soyadı və atasının adı; təkrar tələb olunan şəhadətnamənin növü; vətəndaşlıq vəziyyəti aktının qeydini aparan qeydiyyat şöbəsi, konsulluq idarəsi və icra hakimiyyətinin nümayəndəliyi, habelə aparılma tarixi və yeri barədə məlumatlar.

Qeyd edək ki, nikah haqqında təkrar şəhadətnamənin verilməsi üçün 2 manat dövlət rüsumu ödənilməlidir (“Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 12.5-ci maddəsi).

Sual 37. Nikaha daxil olan şəxslər soyad seçməkdə hansı hüquqlara malikdirlər?

Cavab: Ər-arvadın nikaha daxil olarkən soyad seçmək hüququ vardır.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 30.1-ci maddəsinə görə ər-arvad öz arzuları ilə onlardan birinin soyadını özləri üçün ümumi soyad seçə, yaxud onlardan hər biri nikahdan əvvəlki soyadını saxlaya və ya öz ərinin (arvadının) soyadını öz soyadı ilə birləşdirə bilər.

Ailə Məcəlləsinin 30.2-ci maddəsinə görə nikaha daxil olanların biri və ya hər ikisi qoşa soyada malik olduqda soyadların birləşdirilməsinə yol verilmir.

Təcrübə onu göstərir ki, əksər hallarda arvad ərin soyadını qəbul edir. Lakin əksi də mümkündür. Məsələn, soyadı yaxşı səslənməyən ər, arvadın soyadını qəbul edə bilər.

Sual 38. Məhkəməyə boşanma tələbi ilə müraciət etmişəm. Bilmək istərdim, boşanma ilə yanaşı həmin işdə ər-arvad arasındakı digər mübahisələri həll etmək olar?

Cavab: Nikahın pozulması tələbi ilə bağlı prosesdə məhkəmə ər-arvad arasında yaranan digər mübahisələri də həll edə bilər: boşanmadan sonra yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların valideynlərindən hansının yanında qalması; uşaqlar üçün alimentin hansı valideyndən və hansı miqdarda tutulması; ər-arvadın (onlardan birinin) tələbi ilə onların birgə mülkiyyətində olan əmlakın bölgüsünün aparılması; ərindən (arvadından) saxlanması üçün vəsait almaq hüququna malik olan arvadın (ərin) tələbi ilə ərdən (arvaddan) tutulmalı olan vəsaitin miqdarı (Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi, 22.2-ci maddə).

Məhkəmə bu mübahisələri tərəflərdən birinin tələbi (məsələn, birgə mülkiyyətdə olan əmlakın bölgüsünün aparılması) olduqda, eləcə də, öz təşəbbüsü (uşaqlar üçün alimentin hansı valideyndən və hansı miqdarda tutulması) ilə həll edə bilər.

Sonda qeyd edək ki, əmlak bölgüsü üçüncü şəxsin mənafeyinə toxunduqda, məhkəmə əmlak bölgüsü haqqında tələbi ayrıca icraata ayıra bilər (Ailə Məcəlləsi, 22.3-cü maddə).

Sual 39. Mənim və həyat yoldaşımın soyadı “Hüseynov”dur. Lakin uşağımıza atasının adına (atasının adı “Etibar”dır) uyğun olaraq “Etibarlı” soyadını vermək istəyirik. Bu mümkündürmü?

Cavab: Uşağın soyad daşımaq hüququ Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 53-cü maddəsində təsbit olunmuşdur.

Ailə Məcəlləsinin 53.1-ci maddəsinə görə uşaq ad, ata adı və soyad daşımaq hüququna malikdir.

Ailə Məcəlləsinin 53.3-cü maddəsinə görə uşağın soyadı, bir qayda olaraq, valideynlərin soyadı ilə müəyyən edilir. Uşağın valideynlərinin soyadları müxtəlif olduqda uşağa valideynlərin razılığı ilə atanın və ya ananın soyadı verilir. Adın, ata adının və soyadın verilməsi və dəyişdirilməsi qaydaları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunur.

Ailə Məcəlləsinin 53.4-cü maddəsinə görə valideynlər arasında uşağın ad və soyadına münasibətdə razılıq olmadıqda yaranan fikir ayrılığı [müvafiq icra hakimiyyəti orqanı](#) (yerli icra hakimiyyətlərinin qəyyumluk və himayə orqanları) tərəfindən həll olunur.

Ailə Məcəlləsinin 53.3 və 53.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hüquq normaları Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 12 may 2011-ci il tarixli 79 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş «Adın, ata adının və soyadın verilməsi və dəyişdirilməsi Qaydaları»nın 4-cü bəndində də öz əksini tapmışdır.

Beləliklə, qeyd edilənlərdən aşağıdakı nəticələrə gəlmək mümkündür:

1. Uşağın soyadı valideynlərin soyadı ilə müəyyən edilir.
2. Əgər hər iki valideynin soyadı eynidirsə, məsələn, “Məmmədov” dursa, onda uşağın soyadı əlbəttə ki, “Məmmədov” olacaqdır.
3. Əgər valideynlərin soyadı müxtəlifdirsə, məsələn, “Məmmədov” və “Hüseynov”, onda valideynlər qarşılıqlı razılığa gələrək uşağın soyadını ya “Məmmədov”, ya da “Hüseynov” qoya bilərlər.

4. Əgər soyadları müxtəlif olan valideynlər arasında fikir ayrılığı yaranarsa, onda bu fikir ayrılığı yerli icra hakimiyyətlərinin qəyyumluq və himayə orqanları tərəfindən həll ediləcəkdir.

5. Uşağa valideynlərin soyadından fərqli soyadın verilməsi, habelə ata adına uyğun soyadın verilməsi Ailə Məcəlləsində və adı çəkilən Qaydalarda nəzərdə tutulmamışdır. Başqa sözlə, qüvvədə olan qanunvericilik uşağa valideynin və ya valideynlərdən birinin soyadına uyğun soyadın verilməsinin mümkünlüyünü nəzərdə tutur.

VƏRƏSƏLİK
MÜNASİBƏTLƏRİ
ÜZRƏ SUALLAR

Sual 1. Mən ərimin mənzilində yaşayıram, həmin mənzil ərimin və onun oğlunun adına özəlləşdirilmişdir. Mən həmin mənzildə qeydiyyatda deyiləm. Ərim həmin mənzili yalnız mənə vəsiyyət etmək istəyir. Əgər ərim həmin mənzili yalnız mənə vəsiyyət etsə, ərimin vəfatından sonra oğlunun həmin mənzilə hansı hüququ vardır?

Cavab: Mənzil yalnız ərinizin adına özəlləşdirilmədiyindən, o, mənzilin yeganə mülkiyyətçisi deyil. Ərinizin oğlu da mənzilin ona məxsus payına münasibətdə bərabər hüquqlu mülkiyyətçisi kimi çıxış edir. Başqa sözlə, mənzil əriniz və oğlunun ümumi paylı mülkiyyətindədir.

Ərinizin vəfatı halında, miras bütün mənzilə deyil, yalnız onun ərinizə məxsus payına dair hissədə açılacaqdır. Bu pay, vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamənin verilməsi zamanı notarius, vərəsələr arasında mübahisə halında isə məhkəmə tərəfindən müəyyənləşdirilməlidir.

Beləliklə, Siz vəsiyyət üzrə yalnız mənzilin ərinizə məxsus olmuş payını əldə edə bilərsiniz. Lakin bu zaman mirasda məcburi payla bağlı qanunvericiliyin göstərişini də nəzərə almaq lazımdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1193-cü maddəsinə görə vəsiyyət edənin uşaqlarının, valideynlərinin və arvadının (ərinin) vəsiyyətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı vardır. Bu pay qanun üzrə vərəsəlik zamanı onlara çatması payın yarısını (məcburi pay) təşkil etməlidir. Göründüyü kimi, ərinizin oğlunun Sizə vəsiyyət olunmuş əmlaka (yəni mənzil payına) münasibətdə məcburi pay hüququ vardır və bu, qanun üzrə ona çatması payın yarısını təşkil edir.

Sual 2. Atam xüsusi mülkiyyətində olan torpaq sahəsinə dair vəsiyyətnamə tərtib etmişdir. Lakin həmin torpaq sahəsini kimə vəsiyyət etdiyini bilmirəm. Həmin şəxsin adını haradan və necə öyrənə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1185-ci maddəsi vəsiyyətnamə sirrinin qorunmasına təminat verir. Həmin maddəyə görə notarius, vəsiyyətnaməni təsdiqləmiş digər şəxs, şahid, habelə vəsiyyətnaməni vəsiyyət edənin əvəzinə imzalamış şəxslər vəsiyyətnamənin məzmununa, tərtibinə, dəyişdirilməsinə və ya ləğvinə aid məlumatları miras açılanadək açıqlaya bilməzlər.

Mülki Məcəllənin 1191-ci maddəsinə görə vəsiyyət edən öldükdən sonra notarius gün təyin edərək maraqlı şəxsləri vəsiyyətnamənin məzmunu ilə tanış edir. Bu barədə müvafiq protokol tərtib edilməlidir. Əgər vəsiyyətnamənin qoyulduğu zərf möhürlənmişdirsə, möhürün salamatlığı qeyd edilməlidir.

Beləliklə, adı çəkilən maddələrdən göründüyü kimi, atanız ona məxsus torpaq sahəsini kimə vəsiyyət etdiyini deməmək hüququna malikdir və Siz bunu yalnız miras açıldıqdan sonra bilmək imkanındasınız. Miras isə fiziki şəxsin ölümü və ya məhkəmə tərəfindən ölmüş elan edilməsi ilə açılır.

Sual 3. Atam ömrünün sonuna qədər ona məxsus olan evdə yaşamışdır. Atamın vəfatından sonra məlum oldu ki, o, həmin evi vəsiyyətnamə əsasında qardaşı oğluna vəsiyyət edib. Mənim və qardaşımdan həmin evə dair hər hansı hüququmuz varmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə görə miras qoyanın əmlakı vərəsələrə qanun üzrə və ya vəsiyyəət üzrə və ya hər iki əsasla keçir (1133.1-ci maddə).

Mülki Məcəllənin 1193-cü maddəsinə görə vəsiyyəət edənin uşaqlarının, valideynlərinin və arvadının (ərinin) vəsiyyəətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı vardır. Bu pay qanun üzrə vərəsəlik zamanı onlara çatası payın yarısını (məcburi pay) təşkil etməlidir.

Göründüyü kimi, Sizin və qardaşınızın həmin vəsiyyəətnamədən asılı olmayaraq atanıza məxsus olmuş evdən müvafiq hissədə məcburi pay almaq hüququnuz vardır. Həmin məcburi payın həcmi qanun üzrə vərəsəlik qaydasında Sizə çatası payın yarısından az olmamalıdır.

Sual 4. Atam vəsiyyəətnamə ilə ona məxsus olmuş fərdi yaşayış evini mənə vəsiyyəət etmişdir. Atamın yeganə vərəsələri mən və qardaşımdır. Ata mülkünün bölünməməsini və buna görə də həmin evin yalnız mənim adıma keçirilməsini istəyirəm. Qardaşım isə ona çatası payı tələb edir. Halbuki ev vəsiyyəətnamə ilə yalnız mənə vəsiyyəət olunub. Qardaşımın tələbi haqlıdır mı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1193-cü maddəsinə görə vəsiyyəət edənin uşaqlarının, valideynlərinin və arvadının (ərinin) vəsiyyəətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı vardır. Bu

pay qanun üzrə vərəsəlik zamanı onlara çatası payın yarısını (məcburi pay) təşkil etməlidir.

Göründüyü kimi, qardaşınızın vəsiyyətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı vardır. Həmin pay qanun üzrə qardaşınıza çatası payın yarısını təşkil edir.

Sual 5. Vəsiyyətnamə yazmaq istəyirəm. Bunun üçün nə etmək lazımdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1186-cı maddəsinə görə vəsiyyət edən vəsiyyətnaməni öz əli ilə yazıb imzalaya bilər. Əgər vəsiyyətnaməni necə tərtib edəcəyinizi bilmirsinizsə, onda Siz yaşadığınız yer üzrə fəaliyyət göstərən notariat kontorunun notariusu ilə bu barədə məsləhətləşə bilərsiniz. Vəsiyyətnaməni tərtib etdikdən sonra Siz onu üç şəxsin yanında notariusə verə bilərsiniz; həmin şəxslərin orada olması onların zərfdəki imzaları ilə təsdiqlənir (Mülki Məcəllənin 1187.1-ci maddəsi).

Qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən Siz istənilən vaxt vəsiyyətnaməni dəyişdirə və ya ləğv edə bilərsiniz.

Sual 6. Atam anamdan boşandıqdan sonra ikinci dəfə ailə qurmuş, lakin ikinci nikahdan övladı olmamışdır. Qeyd edirəm ki, atamın ikinci arvadının özünün birinci nikahından qızı var. Atam ikinci nikahı dövründə 4 otaqlı bir ev almışdır. Atam vəfat etmişdir. Bilmək istərdim, həmin evə hansı hüququm vardır?

Cavab: Nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır (Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsi). Buna görə də miras mənzilin atanıza məxsus 1/2 hissəsinə münasibətdə açılacaqdır. Atanızın birinci növbədə vərəsələri isə Siz və onun arvadıdır. Atanızın arvadının əvvəlki nikahından olan qızı atanızın qanun üzrə vərəsəsi sayılmaz. Həmin qız öz anasının birinci növbədə qanun üzrə vərəsəsi sayılır.

Sual 7. Atamın vəfatından sonra məlum oldu ki, o, 2 vəsiyyətnamə qoymuşdur. Həmin vəsiyyətnamələrdən yalnız birini notarius təsdiqləmişdir, digəri isə öz əli ilə yazılmışdır. Bilmək istərdim, həmin vəsiyyətnamələrdən hansının hüquqi qüvvəsi vardır?

Cavab: Sualınızın məzmunundan belə aydın olur ki, mərhum atanız 2 ayrı vəsiyyətnamə (yəni, ev vəsiyyətnaməsi və notariat vəsiyyətnaməsi) tərtib etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1223.1-ci maddəsinə görə əgər bir şəxs bir neçə vəsiyyətnamə tərtib etmişdirsə və onlardan yalnız biri notariat formasında tərtib edilmişdirsə, notariat formasında tərtib edilmiş vəsiyyətnaməyə üstünlük verilir.

Mülki Məcəllənin 1223.2-ci maddəsinə görə notariat vəsiyyətnaməsi başqa formalı vəsiyyətnamə ilə ləğv edilə bilməz.

Göründüyü kimi, bu halda notariat formasında tərtib edilmiş vəsiyyətnaməyə üstünlük verilir.

Sual 8. Mülkiyyətimdə olan mənzilə dair notariat vəsiyyətnaməsi tərtib etmişəm. Lakin indi fikrimi dəyişmişəm və həmin mənzili nəvəmə bağışlamaq niyyətindəyəm. Bilmək istərdim, həmin mənzili bağışlaya bilərəmmi?

Cavab: Vəsiyyətnamə tərtib etmiş şəxs sağlığında onunla bağlı deyil. Yəni, vəsiyyətnamə miras qoyanın sağlığında vərəsələr üçün hər hansı hüquqlar yaratmır. Vəsiyyət edən istənilən vaxt vəsiyyətnaməni dəyişdirə və ya ləğv edə bilər.

Siz mənzilinizi bağışlaya bilərsiniz, bu halda həmin vəsiyyətnaməni dəyişdirməyə belə ehtiyac yoxdur. Çünki mənzilə münasibətdə vəsiyyətnamənin etibarlılığı yalnız miras qoyanın öldüyü məqamda müəyyənləşəcəkdir. Başqa sözlə, miras açılana qədər mənzil bağışlanarsa, lakin vəsiyyətnamədə həmin mənzil də göstərilmiş olarsa, onda vəsiyyətnamənin mənzilə dair hissəsi etibarsız olacaqdır, çünki miras açılan anda mənzil miras qoyanın mülkiyyətində olmamışdır.

Bununla belə, əgər istəyirsinizsə, vəsiyyətnamənin saxlandığı notariat orqanına ərizə verməklə onu dəyişdirə və ya ləğv edə bilərsiniz.

Sual 9. Əgər şəxs bankdan kredit götürmüş, lakin tam ödəmədən vəfat etmişsə, onda bank pulun ödənilməsini vərəsələrdən (ölənin arvadı və oğlundan) tələb edə bilərmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1151.1-ci maddəsinə görə mirasa (miras əmlaka) miras qoyanın

öldüyü məqamadək malik olduğu əmlak hüquqlarının (miras aktivi) və vəzifələrin (miras passivi) toplusu daxildir.

Göründüyü kimi, vərəsələr (ölənin arvadı və oğlu) miras əmlakı qəbul etmişlərsə, onda bank vərəsələrdən kreditin ödənilməsini tələb edə bilər.

Sual 10. Anam 5 il bundan əvvəl vəfat edib. Mən və qardaşım mirası qəbul etməmişdik. Atam isə mirası qəbul etmişdi. Anamın vəfatından sonra atam təkrar evlənmiş, lakin evliliyini rəsmi qaydada qeydiyyatdan keçirməmişdi. Bu yaxınlarda atam vəfat edib və bizə məlum olub ki, bütün əmlakını evləndiyi qadına vəsiyyət edib. Bilmək istərdim, ata əmlakından mənə və qardaşıma pay düşürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1159.1.1-ci maddəsinə görə qanun üzrə vərəsəlik zamanı ölən uşaqları, miras qoyanın ölümündən sonra doğulmuş uşaq, arvad (ər), valideynlər (övladlığa götürənlər) birinci növbədə bərabər pay hüquqlu vərəsələr sayılırlar.

Mülki Məcəllənin 1193-cü maddəsinə görə vəsiyyət edənin uşaqlarının, valideynlərinin və arvadının (ərinin) vəsiyyətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı vardır. Bu pay qanun üzrə vərəsəlik zamanı onlara çatması payın yarısını (məcburi pay) təşkil etməlidir.

Göründüyü kimi, vəsiyyətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq Sizin və qardaşınızın miras əmlakdan məcburi pay almaq hüququnuz vardır, lakin məcburi payın həcmi qanun üzrə vərəsəlik zamanı sizə çatması payın yarısını təşkil edir.

Sual 11. Ərim bir neçə il bundan əvvəl vəfat etmişdir. İki oğlum var. Mülkiyyətimdə olan mənzilin onlara qalmasını istəyirəm. Vəsiyyətnamə tərtib etməyə ehtiyac varmı? Bir vəsiyyətnamə tərtib etməklə, həmin mənzili hər iki oğluma vəsiyyət edə bilərəmmi?

Cavab: Birinci sualınıza cavab olaraq bildirək ki, vəsiyyətnamə tərtib etmək Sizin hüququnuzdur. Lakin vəsiyyətnamə tərtib etməsəniz belə, mülkiyyətinizdə olan mənzil qanun üzrə vərəsəlik qaydasında bərabər paylarda hər iki oğlunuza keçəcəkdir (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 1159.1.1-ci maddə).

İkinci sualınıza cavab olaraq bildirək ki, Siz vəsiyyətnamə tərtib etməklə mənzilinizi hər iki oğlunuza vəsiyyət edə bilərsiniz (Mülki Məcəllə, 1166-cı maddə).

Bu zaman Siz vərəsələrin (yəni oğullarınızın) miras paylarını müəyyənləşdirə və ya hansı vərəsəyə hansı əmlakın verildiyini konkret göstərə bilərsiniz. Əgər tərtib edilmiş vəsiyyətnamədə bu barədə hər hansı göstəriş olmazsa, onda miras vərəsələr arasında bərabər bölüşdürülür (Mülki Məcəllə, 1170.1-ci maddə).

Sual 12. Atam bu yaxınlarda vəfat etmişdir. Mərhumun 2 vərəsəsi var: mən və anam. Atamdan qalmış miras əmlakın bölüşdürülməsi məsələsi ortaya çıxmışdır. Mən öz payımdan anamın xeyrinə imtina etmək istəyirəm. Bunun üçün nə etməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1256-cı maddəsinə görə vəərəsə vəərəsəliyə çağırıldığını bildiyi və ya bilməli olduğu gündən üç ay ərzində mirasın qəbulundan imtina edə bilər. Üzrlü səbəb olduqda məhkəmə bu müddəti iki aydan çox olmayaraq uzada bilər. Mirasın qəbulundan imtina notariat orqanında rəsmiləşdirilməlidir.

Göründüyü kimi, mirasın qəbulundan imtina etmək hüququnuz vardır, bunun üçün miras qəbul etməkdən ananızın xeyrinə imtina etməyiniz barədə ərizə ilə mirasın açıldığı yer üzrə notariat orqanına müraciət etmək lazımdır. Lakin bu hüququnuzu Mülki Məcəllənin 1256-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə həyata keçirə bilərsiniz.

Bundan başqa, nəzərə almalısınız ki, miras qəbul etməkdən imtina etmə barədə ərizəni geri götürə bilməzsiniz (Mülki Məcəllənin 1268.1-ci maddəsi).

Sual 13. Tərəfimdən vəsiyyətnamə tərtib edilmişdir. Lakin həmin vəsiyyətnaməni dəyişdirmək istəyirəm. Bunun üçün nə etməliyəm?

Cavab: Vəsiyyətnamənin dəyişdirilməsi üsulları Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1220-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Həmin maddəyə əsasən vəsiyyət edən vəsiyyətnaməni aşağıdakı üsullarla həmişə dəyişdirə və ya ləğv edə bilər:

- əvvəlki vəsiyyətnaməni və ya onun yeni vəsiyyətnaməyə zidd hissəsini birbaşa ləğv edən yeni vəsiyyətnamə tərtib etməklə (1220.0.1.);

- notariat orqanına ərizə verməklə (1220.0.2.);

- vəsiyyətnamənin bütün nüsxələrinin vəsiyyəət edən tərəfindən və ya onun sərəncamı ilə notarius tərəfindən məhv edilməsi ilə (1220.0.3.).

Sual 14. Anam atama qarşı məhkəmədə boşanma barədə iddia qaldırmışdı. Rayon məhkəməsinin qətnaməsi ilə tərəflər arasındakı nikahın pozulması qət edilmişdi. Lakin qətnamənin qəbulundan bir neçə gün sonra atam vəfat etmişdir. Eşitdiyimə görə boşanmış şəxslər bir-birindən sonra vəərəsə ola bilməzlər. Bilmək istərdim, anam mərhum atamın qanun üzrə vəərəsəsi hesab olunurmu?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1159.1.1-ci maddəsinə görə qanun üzrə vəərəsəlik zamanı birinci növbədə - ölənin uşaqları, miras qoyanın ölümündən sonra doğulmuş uşaq, arvad (ər), valideynlər (övladlığa götürənlər) bərabər pay hüquqlu vəərəsələr sayılırlar.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 23.1-ci maddəsinə görə nikah məhkəmə qaydasında pozulduqda isə bu barədə məhkəmənin qətnaməsinin qanuni qüvvəyə mindiyi gündən nikaha xitam verilmiş sayılır.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 233.1-ci maddəsinə görə məhkəmə qətnaməsindən şikayət verilməmişdirsə, qəbul edildiyi gündən 1 ay keçdikdən sonra qanuni qüvvəyə minir.

Göründüyü kimi, atanız nikaha xitam verilməsi barədə məhkəmə qətnaməsi qanuni qüvvəyə minməmişdən əvvəl vəfat etmişdir. Bu halda, atanız vəfat edərkən ananızla onun arasındakı nikaha xitam verilməmişdi. Çünki nikaha xitam verilməsi barədə birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi hələ qanuni qüvvəyə minməmişdi. Bu baxımdan, ananızın

mərhum ərinin, yeni atanızın qanun üzrə birinci növbədə vərəsəsi kimi miras əmlakdan pay almaq hüququ vardır.

Sual 15. Bildiyimə görə, notariusun 2 şahidin yanında mənim sözlərim əsasında vəsiyyətnamə tərtib etməsinə yol verilir. Lakin mən həmin şahidlərin vəsiyyətnamənin məzmunundan xəbərlərinin olmasını istəmirəm. Bu, mümkündürmü?

Cavab: Şahidlərin məzmunu ilə tanış olmadan təsdiqlədikləri vəsiyyətnamə qapalı vəsiyyətnamə sayılır və Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1189-cu maddəsi ilə tənzimlənir.

Həmin maddənin tələbinə görə şahidlər Sizin istəyinizlə vəsiyyətnaməni onun məzmunu ilə tanış olmadan təsdiqləməyə borcludurlar. Bu halda şahidlər vəsiyyətnamənin tərtibi zamanı Sizin yanınızda olmalıdırlar. Eyni zamanda, şahidlər vəsiyyətnamənin Sizin tərəfinizdən onların yanında tərtib edildiyini, lakin vəsiyyətnamənin məzmununu bilmədiklərini göstərməlidirlər.

Sual 16. Atamızdan bizə miras qalmış bağ evi mənim və qardaşımın bərabər paylı mülkiyyətindədir. Həmin evin şəraiti yaxşı vəziyyətdə deyildi. Mən öz vəsaitim hesabına bağ evini təmir etdirmiş, qaz və su çəkdirmiş, yeni eyvan inşa etdirmişəm. Bununla bağlı öz payımın artırılmasını tələb edə bilərəmmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 214.3-cü maddəsinə görə paylı mülkiyyətin mülkiyyətçisi

ümumi mülkiyyətdən istifadənin müəyyənləşdirilmiş qaydasına əməl etməklə öz hesabına bu əmlakı yaxşılaşdıran əlavələr etmişsə və həmin əlavələr əmlakdan ayrılı bilməzsə, ümumi mülkiyyət hüququnda öz payının müvafiq surətdə artırılması hüququna malikdir.

Göründüyü kimi, Sizin öz payınızın artırılmasını tələb etmək hüququnuz vardır. Siz bu məsələni qarşılıqlı razılıq yolu ilə qardaşınızla həll edə, əks halda, məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sonuncu halda, Siz fərdi yaşayış evinin mülkiyyətçilərinin paylarının dəyişdirilməsi tələbinə dair iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etməli və evin təmirinə xərclədiyiniz vəsaitləri sübuta (sənədlər, şahid ifadələri və s. ilə) yetirməlisiniz.

Sual 17. Həyat yoldaşım vəfat edib. Yeganə vərəsəsi mənəm və mərhum vəsiyyətnamə tərtib etməmişdi. Bilmək istərdim, mirası qəbul etmək üçün notariusa hansı sənədləri təqdim etmək lazımdır? Bu zaman hər hansı müddət varmı? Bunun üçün rüsum ödənilməlidirmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1246-cı maddəsinə görə vərəsə vərəsəliyə çağırıldığını bildiyi və ya bilməli olduğu gündən üç ay ərzində mirasın açıldığı yer üzrə notariat kontoruna mirası qəbul etdiyi barədə ərizə verməklə mirası qəbul edə bilər.

Bu zaman notariat kontoruna müvafiq sənədlər (ölüm haqqında şəhadətnamə, şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd, nikah

haqqında şəhadətnamə, miras əmlaka dair hüquq müəyyənədicisi sənədlər (mənzilə (evə) dair daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, nəqliyyat vasitəsinə dair nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsi və s.), daşınmaz əmlakın özgəninkiləşdirilməsinə qadağanın və ya bu əmlak üzərində həbsin olub-olmadığı barədə arayış və s). təqdim olunmalıdır.

Əmlak üzərinə məhkəmə və ya istintaq orqanları tərəfindən həbs qoyulmuşsa, vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə verilməsi həbs götürülənədək dayandırılır (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 11 sentyabr tarixli 167 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında Təlimat”ın 107-ci bəndi).

“Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 10.7.1-ci maddəsinə görə qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamənin verilməsi üçün 3 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir.

Sual 18. Atamın vəfatı ilə əlaqədar vərəsəlik açılmışdır. Mən ailədə tək uşaq olduğumdan və anam daha əvvəl rəhmətə getdiyindən yeganə vərəsə mənəm. Lakin əmim də miras əmlaka iddia edir və həmin əmlakın yarısının vərəsəliklə ona keçməli olduğunu bildirir. Əmimin bu tələbi haqlıdır mı?

Cavab: Ölmüş şəxsin (miras qoyanın) əmlakı başqa şəxslərə (vərəsələrə) qanun üzrə və ya vəsiyyəti üzrə və ya hər iki əsasla keçir (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 1133.1-ci maddə).

Atanızın vəsiyyətnamə qoymamasını nəzərə alsaq, bu halda qanun üzrə vərəsəliyin qüvvədə olmasını deyə bilərik (Mülki Məcəllə, 1133.2-ci maddə).

Siz atanızın birinci növbədə (Mülki Məcəllə, 1159.1-ci maddə), əminiz isə ikinci növbədə (Mülki Məcəllə, 1159.2-ci maddə) qanun üzrə vərəsəsi sayılırsınız.

Mülki Məcəllənin 1160-cı maddəsinə görə əvvəlki növbənin vərəsələrindən, heç olmasa, birinin mövcudluğu sonrakı növbənin vərəsəliyini istisna edir.

Beləliklə, Sizin atanızdan qalan miras əmlakı qəbul etməyiniz əminizin vərəsəliyini istisna edir. Bu baxımdan əminizin tələbi qanuni sayıla bilməz.

Sual 19. Mən və 2 bacım atamızın qanuni vərəsələriyük. Atamızdan miras əmlak olaraq mənzil qalmışdır. Mirasın qəbulu zamanı bacılarından biri dedi ki, mənzili onun adına keçirək və o, mənzili satsın və aramızda bərabər bölünsün. Buna görə də mən və digər bacım öz payımızdan onun xeyrinə imtina etdik. Lakin indi bacım verdiyi sözü yerinə yetirmir. Belə olan halda, mirasdan imtinanı geri götürə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1268.1-ci maddəsinə görə Siz mirasdan imtina barədə ərizənizi geri götürə bilməzsınız. Çünki həmin maddəyə əsasən vərəsə mirası qəbul etməkdən imtina etdiyi barədə ərizəni geri götürə bilməz.

Sual 20. Mülkiyyətimdə olan mənzili qızıma vəsiyyət etmişdim. Lakin sonradan ikinci vəsiyyətnamə tərtib edərək onu nəvəmə vəsiyyət etdim. Lakin hazırda fikrimi dəyişmişəm, notariusə ərizə verməklə ikinci vəsiyyətnaməni ləğv etmək və

birinci vəsiyyətnaməni bərpa etmək niyyətindəyəm. Bu mümkündürmü?

Cavab: Siz Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1220.0.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan hüququnuzdan istifadə etməklə (həmin maddəyə görə vəsiyyət edən vəsiyyətnaməni əvvəlki vəsiyyətnaməni birbaşa ləğv edən yeni vəsiyyətnamə tərtib etməklə, ləğv edə bilər) əvvəlki (yəni birinci) vəsiyyətnamənizi ləğv etmisiniz.

Mülki Məcəllənin 1221-ci maddəsi isə ləğv edilmiş vəsiyyətnamənin bərpasının yolverilməzliyini təsbit edir. Həmin maddəyə görə sonradan tərtib edilmiş vəsiyyətnamə ilə ləğv edilən vəsiyyətnamə sonradan tərtib edilmiş vəsiyyətnamənin ərizə vermək yolu ilə ləğv edildiyi halda da bərpa oluna bilməz.

Siz notariat orqanına ərizə verməklə ikinci vəsiyyətnaməni ləğv edə bilərsiniz (Mülki Məcəllənin 1220.0.2-ci maddəsinə əsasən), lakin həmin ərizə birinci vəsiyyətnamənin bərpası üçün əsas ola bilməz.

Sual 21. Anam miras əmlakı mənə və iki qardaşıma vəsiyyət edib. Vəsiyyətnamədə yalnız mənim payım müəyyənləşdirilmişdir. Qardaşlarımın paylarının bölgüsü necə olacaqdır?

Cavab. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1170.1-ci maddəsinə görə vəsiyyət edən vəsiyyətnamə ilə təyin edilmiş vərəsələrin miras paylarını müəyyənləşdirə bilər və ya hansı vərəsəyə hansı əmlakın verildiyini konkret göstərə bilər.

Mülki Məcəllənin 1170.2-ci maddəsinə görə əgər vəsiyyətnamə ilə bir neçə vərəsə təyin edilmişdirsə, lakin vəsiyyətnamədə yalnız bir vərəsənin payı müəyyənləşdirilmişdirsə, digər vərəsələr qalan əmlakı bərabər alırlar.

Göründüyü kimi, vəsiyyətnamədə qardaşlarınızın payları müəyyən edilmədiyindən Sizə çatması pay ayrıldıqdan sonra qalan əmlak qardaşlarınız arasında bərabər bölüşdürülməlidir.

Sual 22. Vəsiyyətnamədə göstərilən yeganə vərəsənin ölməsi halında miras əmlak necə bölüşdürüləcək? Vəsiyyətnamədə bu halı nəzərə almaq mümkündürmü?

Cavab: Xeyrinə vəsiyyətnamə tərtib edilmiş şəxsin vəsiyyət edəndən tez ölməsi vəsiyyətnamənin qüvvədən düşmüş sayılması əsaslarından biridir (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, 1224.0.1-ci maddə).

Belə olan halda, miras əmlak vərəsələrə qanun üzrə vərəsəlik qaydasında keçəcəkdir (Mülki Məcəllə, 1133.2-ci maddə).

Vəsiyyət edən bu halı, yəni xeyrinə vəsiyyətnamə tərtib edilmiş şəxsin ondan tez ölməsi ehtimalını nəzərə alaraq vəsiyyətnamədə ehtiyat vərəsənin adını göstərə bilər (Mülki Məcəllə, 1192.1-ci maddə).

Belə olan halda, xeyrinə vəsiyyətnamə tərtib edilmiş şəxs vəsiyyət edəndən tez ölsə belə, gələcəkdə mirasın açılması zamanı ehtiyat vərəsə mirası qəbul edə bilər.

Sual 23. Atam vəsiyyətnamə ilə özünə məxsus olmuş əmlakları mənim və qardaşımın arasında bölüşdürmüşdür. Lakin mülkiyyətində olmuş avtomobilə dair vəsiyyətnamədə hər hansı göstəriş yoxdur. Bu halda, həmin avtomobil vərəsəlik qaydasında kimə keçəcəkdir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1133.1-ci maddəsinə görə ölmüş şəxsin (miras qoyanın) əmlakı başqa şəxslərə (vərəsələrə) qanun üzrə və ya vəsiyyət üzrə və ya hər iki əsasla keçir.

Mülki Məcəllənin 1172-ci maddəsinə görə əgər vəsiyyətnamə ilə təyin edilmiş vərəsələrin payları bütövlükdə mirasın hamısını əhatə etmirsə, vəsiyyətnamədən kənarda qalmış əmlaka qanun üzrə vərəsəlik həyata keçirilir və əgər vəsiyyətnamədə ayrı qayda nəzərdə tutulmayıbsa, bu cür vərəsəlik əmlakın bir hissəsinin vəsiyyət edildiyi qanun üzrə vərəsələrə də aid olunur.

Göründüyü kimi, mərhum atanıza məxsus olmuş avtomobil vəsiyyətnamədən kənarda qalmış əmlak kimi adı çəkilən 1172-ci maddəyə müvafiq olaraq atanızın qanun üzrə vərəsələri arasında bərabər paylarda bölüşdürülməlidir.

MƏHKƏMƏDƏ
BAXILAN MÜLKİ
İŞLƏRƏ DAİR
SUALLAR

Sual 1. Bağlar idarəsi ilə mənim aramda bağ sahəsinin icarə müqaviləsi bağlanmışdır. Lakin həmin müqavilədə mənim ata adım səhv göstərilmişdir. Hazırda göstərilən bağ sahəsini özəlləşdirmək istəsəm də, müqavilədəki səhv buna mane olur. Həmin səhvin aradan qaldırılması üçün nə etməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 307.1-ci maddəsinə görə məhkəmə fiziki və hüquqi şəxslərin şəxsi və ya əmlak hüquqlarının əmələ gəlməsi, dəyişməsi, xitam verilməsinin asılı olduğu faktları müəyyən edir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 307.2.5-ci maddəsinə görə məhkəmə, şəxsin sənəddə göstərilən adı, atasının adı və ya soyadı onun pasportdakı adı, atasının adı və ya soyadı ilə düz gəlmədiyi halda hüquq müəyyənədicisi sənədlərin (həmkarlar ittifaqı və digər ictimai birliklərin, siyasi partiyaların bileti, hərbi sənədlər, pasport və müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilən şəhadətnamələrdən başqa) həmin şəxsə məxsus olması faktının müəyyən edilməsi barədə işlərə baxır.

Mülki Prosessual Məcəllənin 308-ci maddəsinə görə məhkəmə hüquqi əhəmiyyəti olan faktları o zaman müəyyən edə bilər ki, ərizəçi həmin faktları təsdiq edən lazımi sənədləri başqa qaydada ala bilməsin, yaxud itirilmiş sənədlərin bərpası mümkün olmasın.

Mülki Prosessual Məcəllənin 309.1-ci maddəsinə görə hüquqi əhəmiyyəti olan faktların müəyyən edilməsi haqqında ərizələr ərizəçinin yaşadığı yerin məhkəməsinə verilir.

Göründüyü kimi, Siz adı çəkilən icarə müqaviləsində göstərilmiş ata adının Sizə məxsus olması faktının müəyyən edilməsi haqqında ərizə ilə yaşadığınız (qeydiyyatda olduğunuz) yerin məhkəməsinə müraciət etməlisiniz.

Sual 2. Mən rayon məhkəməsinin qətnaməsindən apellyasiya şikayəti vermək istəyirəm. Bilmək istərdim ki, narazı qaldığım məhkəmə qətnaməsinin surətindən başqa hansı yeni sənədləri həmin şikayətə əlavə etmək lazımdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 361.1-ci maddəsinə görə apellyasiya şikayətində aşağıdakılar göstərməlidir: şikayətin verildiyi məhkəmənin adı və ünvanı; şikayəti verən şəxsin soyadı, adı, atasının adı, iş yeri, yaşayış yeri, yaxud olduğu yer və işdə prosessual vəziyyəti; barəsində şikayət verilən qətnamə, onun qəbul edilmə tarixi, nəticə hissəsi, qətnaməni qəbul edən məhkəmənin adı; şikayəti verən şəxsin tələbi və işin materiallarına istinad etməklə ərizəçinin qətnaməni düzgün hesab etmədiyi əsaslar; şikayətə əlavə edilən sənədlərin siyahısı.

Göründüyü kimi, Siz Mülki Prosessual Məcəllənin 361.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş məlumatları apellyasiya şikayətində göstərməlisiniz. Bundan başqa, apellyasiya şikayəti tərəfinizdən (nümayəndəniz tərəfindən də imzalana bilər) imzalanmalı və ona dövlət rüsumunun ödənilməsinə təsdiq edən sənəd əlavə edilməlidir. Birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin surətini apellyasiya şikayətinə əlavə etməyinizə ehtiyac yoxdur, çünki birinci instansiya məhkəməsi tərəfinizdən verilmiş apellyasiya şikayətinin bu Məcəllənin 361-ci maddəsinin tələblərinə uyğunluğunu yoxlayıb həmin şikayəti

ona əlavə olunmuş sənədlərlə və işlə birlikdə apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərəcəkdir.

Siz birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməyən yeni sübutlara o halda istinad edə bilərsiniz ki, apellyasiya şikayətində həmin sübutların birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilməsinin qeyri-mümkün olduğunu əsaslandırarsınız (Mülki Prosessual Məcəllənin 361.4-cü və 371-ci maddələrinin tələbinə əsasən).

Sual 3. İddiəçinin ərizəsi ilə mənə məxsus mənzilin üzərinə həbs qoyulmuşdur. İddiəçinin iddia tələbi təmin edilməmişdir. Mən mənzilimin üzərinə qoyulmuş həbsi necə götürə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 162.1-ci maddəsinə görə iddianın təmin edilməsi məhkəmənin təşəbbüsü ilə və ya tərəflərin xahişi ilə həmin məhkəmənin özü tərəfindən ləğv oluna bilər.

Mülki Prosessual Məcəllənin 162.3-cü maddəsinə görə iddia rədd edildikdə, məhkəmənin qəbul etdiyi iddianı təmin etmə tədbirləri qətnamə qanuni qüvvəyə minənə qədər saxlanılır. Lakin məhkəmə qətnamə ilə eyni zamanda və ya qətnamə çıxarıldıqdan sonra, iddianın təmin olunmasını ləğv etmək haqqında qərardad çıxara bilər.

Göründüyü kimi, Siz iddianın təmin olunmasını ləğv etmək haqqında ərizə ilə mənzilinizin üzərinə həbs qoyulması barədə qərardad qəbul etmiş məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 4. Mən tərəf olduğum məhkəmə iclası zalında proses iştirakçılarından başqa kənar şəxslərin olmamasını istəyirəm. Bu baxımdan bilmək istərdim, məhkəmə iclasının qapalı keçirilməsi mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 10.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmələrdə işlərə aşkarlıq prinsipi əsasında baxılır.

Lakin Siz Mülki Prosessual Məcəllənin 10.4-cü maddəsinə rəhbər tutmaqla məhkəmə baxışını qapalı keçirməyi tələb edə bilərsiniz. Həmin maddəyə əsasən məhkəmə baxışında iştirak edən şəxs övladlığa götürmə, vərəsəlik, kommersiya, ixtira və ya vergi sirrinin, eləcə də qanunla qorunan digər sirlərlə yanaşı, həmçinin şəxsi və ailə həyatının intim məsələlərinin qorunması məqsədilə məhkəmə baxışını qapalı keçirməyi tələb edə bilər.

Məhkəmə Sizin xahişinizi əsaslı hesab edərsə, onda iş qapalı məhkəmə iclasında baxılması barədə qərar qəbul edəcəkdir.

Sual 5. Məhkəmə iclasının protokolu iş üzrə sübut kimi qəbul edilə bilərmi?

Cavab: Məhkəmə iclasının protokolu özü-özlüyündə ayrıca sübut növü kimi çıxış etmir, lakin həmin protokolda öz əksini tapmış şahid ifadələri, tərəf və üçüncü şəxslərin izahatları sübut kimi qəbul edilir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 76.1-ci maddəsinə görə tərəflərin tələb və etirazlarını əsaslandıran halların və işi düzgün həll etmək üçün əhəmiyyəti

olan başqa halların mövcud olduğunu və ya olmadığını məhkəmə müəyyən edərkən bu Məcəllədə və başqa qanunlarda müəyyən olunmuş qaydada əldə etdiyi məlumatlar sübutlar hesab olunur.

Mülki Prosessual Məcəllənin 76.2-ci maddəsinə görə bu məlumatlar yazılı və maddi sübutlarla, ekspertlərin rəyləri ilə, yerində müayinə keçirməklə, səs və video yazıları ilə, şahidlərin ifadələri ilə, işdə iştirak edən şəxslərin izahatları ilə müəyyən edilir.

Sual 6. Mağazadan aldığım mal qüsurlu olduğundan təyinatı üzrə istifadə edə bilmirəm. Dəfələrlə satıcıya müraciət etsəm də, bunun heç bir nəticəsi olmamışdır. Buna görə də məhkəmədə iddia qaldırmaq niyyətindəyəm. Bilmək istərdim, hansı məhkəməyə müraciət etməli və nə qədər dövlət rüsumu ödəməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 36.9-cu maddəsinə görə istehlakçının hüququnun müdafiəsi haqqında iddialar iddiaçının yaşadığı yerə görə, yaxud müqavilənin bağlandığı və ya icra edildiyi yerə görə verilə bilər.

Göründüyü kimi, Siz seçiminizdən asılı olaraq ya yaşadığınız yerin məhkəməsinə, ya da malı aldığınız mağazanın yerləşdiyi (bu halda müqavilənin bağlandığı və icra edildiyi yer mağaza olduğu üçün) yerin məhkəməsinə müraciət edə bilərsiniz.

“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 9.1.5-ci maddəsinə görə istehlakçıların hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar verdikləri iddialar üzrə - iddiaçılar dövlət rüsumu ödəməkdən azad olunurlar.

Göründüyü kimi, Siz istehlakçı kimi hüquqlarınızın pozulması ilə bağlı məhkəməyə müraciət edəcəyiniz üçün dövlət rüsumu ödəməkdən azadsınız.

Sual 7. Məhkəmə mənim xəbərim olmadan işə baxmış və qətnamə qəbul etmişdir. Həmin qətnamədən narazıyam. Nə edə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 357.1-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul olunmuş qanuni qüvvəyə minməmiş qətnamə və qəraradlardan, həmin Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, tərəflər, üçüncü şəxslər, xüsusi icraat işlərində ərizəçilər və maraqlı şəxslər apellyasiya şikayəti verə bilər.

Mülki Prosessual Məcəllənin 360-cı maddəsinə görə apellyasiya şikayəti məhkəmə qətnaməsi rəsmi qaydada verildiyi gündən 1 ay müddətində verilə bilər.

Göründüyü kimi, Siz narazı qaldığınız qətnamədən onun rəsmi qaydada verildiyi gündən 1 ay müddətində apellyasiya şikayəti verə bilərsiniz.

Qeyd edək ki, apellyasiya şikayəti qətnaməni qəbul etmiş birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilir (Mülki Prosessual Məcəllə, 362-ci maddə).

Bundan əlavə, məhkəmə Sizi lazımı qaydada xəbərdar etmədən işə baxmış və qətnamə qəbul etmişdirsə, bu hal məhkəmə tərəfindən prosessual normaların kobud pozuntusuna yol verildiyinə dəlalət edir. Bu pozuntu məhkəmənin qətnaməsinin apellyasiya şikayətinin dəlillərindən asılı olmayaraq ləğv edilməsi üçün əsasdır (Mülki Prosessual Məcəllənin 387.2.2-ci maddəsi).

Apellyasiya şikayətinin tərtibi məqsədilə peşəkar hüquqi yardımdan istifadə etməyiniz məqsədəuyğundur.

Sual 8. Qonşuma borc pul vermişəm, lakin yazılı müqavilə bağlamamışam. Sadəcə olaraq, öz aramızda yazılı şəkildə qəbz tərtib etmişik. Qonşum borcunu qaytarmaqdan boyun qaçırır. Məhkəməyə müraciət etməyim müsbət nəticə verərmimi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 739.1-ci maddəsinə görə borc müqaviləsinə görə iştirakçılardan biri (borc verən) pula və ya digər əvəz edilən əşyalara mülkiyyət hüququnu digər iştirakçıya (borc alana) keçirməyi öhdəsinə götürür, digər iştirakçı (borc alan) isə aldıqlarını müvafiq olaraq pul və ya eyni keyfiyyətdə və miqdarda olan eyni növlü əşyalar şəklində borc verənə qaytarmağı öhdəsinə götürür.

Mülki Məcəllənin 740-cı maddəsinə görə borc müqaviləsi şifahi bağlanır. Tərəflərin razılaşması ilə yazılı formadan da istifadə edilə bilər.

Göründüyü kimi, borc müqaviləsinin yazılı bağlanmalı olması kimi bir tələb mülki qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır. Bu baxımdan, borc məbləğinin tutulmasına dair məhkəmədə iddia qaldıra bilərsiniz. Sübut kimi yazılı şəkildə tərtib edilmiş qəbzi təqdim edə, əgər varsa, şahidləri məhkəməyə dəvət edə bilərsiniz.

Sual 9. Məhkəməyə iddia ərizəsi ilə müraciət etmək istəyirəm. Lakin cavabdehin rəsmi qeydə alındığı yer məna məlum deyil. Bu halda iddia ərizəsini cavabdehin əmlakının olduğu yerə görə və ya məlum olan axırıncı yaşayış yerinə görə verə bilərəmmi?

Cavab: Yaşayış yeri məlum olmayan, yaxud Azərbaycan Respublikasında yaşayış yeri olmayan cavabdehə iddia onun əmlakının olduğu yerə görə və ya məlum olan axırıncı yaşayış yerinə görə verilə bilər (Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsi, 36.1-ci maddə). Bu halda, cavabdehin yaşayış yerinin məlum olmaması dedikdə, iddia ərizəsinə əlavə edilmiş sənədlərdən cavabdehin yaşayış yerinin müəyyənləşdirilməsinin qeyri-mümkünlüyü nəzərdə tutulur.

Əgər iddia ərizəsinə əlavə olunmuş sənədlərdən (müqavilənin surəti və s.) cavabdehin rəsmi qeydə alındığı yeri müəyyənləşdirmək mümkündürsə və həmin yer Sizin müraciət etdiyiniz məhkəmənin ərazi aidiyyətinə daxil deyilsə, onda məhkəmə iddia ərizəsini və ona əlavə olunmuş sənədləri geri qaytaracaqdır (Mülki Prosessual Məcəllə, 152.1.3-cü maddə).

Cavabdehin əmlakının olduğu yerin və ya cavabdehin məlum olan axırıncı yaşayış yerinin iddia ərizəsində

göstərilməsi və bu barədə sübutun əlavə olunması iddiaçı kimi Sizin vəzifənizdir.

Sual 10. Məhkəmə prosesində iştirak edərkən bəzi sənədlərin əslini sübut qismində məhkəməyə təqdim etmişəm. Hazırda həmin sənədləri geri almaq niyyətindəyəm. Bu, mümkündürmü?

Cavab: Sənədlərin əslinin qaytarılması qaydası Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 90-cı maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddədən aydın olur ki, işdə olan sənədlərin əslinin qaytarılması həm qətnamə qanuni qüvvəyə minənədək, həm də qüvvəyə mindikdən sonra mümkündür.

İşdə olan sənədlərin əslə məhkəmə qətnaməsi qanuni qüvvəyə mindikdən sonra həmin sənədləri təqdim etmiş şəxslərin xahişi ilə onlara qaytarıla bilər. Lakin bu zaman sənədlərin əslinin qaytarılmasını istəyən həmin şəxslər bu sənədləri tələb etməklə eyni zamanda onların lazımi qaydada təsdiq olunmuş surətlərini məhkəməyə təqdim edir və ya işdə qalan surətlərin həqiqiliyini təsdiq etməyi məhkəmədən xahiş edirlər.

Qətnamə qanuni qüvvəyə minənədək iş üzrə icraat prosesində sənədlər onları təqdim edən şəxslərə o şərtlə qaytarıla bilər ki, məhkəmə bu sənədlərin qaytarılmasının mübahisənin düzgün həllinə xələl gətirməyəcəyinə əmin olsun (Mülki Prosessual Məcəllə, 90.3-cü maddə).

Sual 11. Bildiyimə görə məhkəməyə iddia ərizəsi verilərkən iddianın qiyməti 110 manatdan çox olduqda 20 manat, az olduqda isə 3 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir. İddianın qiyməti necə müəyyənləşdirilir?

Cavab: İddianın qiyməti Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 112-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən edilir.

Belə ki, Mülki Prosessual Məcəllənin 112.1.1-ci maddəsinə görə iddianın qiyməti, pul vəsaitinin alınması haqqındakı iddialarda – alınan məbləğlə müəyyən edilir. Məsələn, iddiaçı A. cavabdeh B.-yə 6 ay müddətinə 2.000 manat məbləğində pul borc vermişdir. Lakin 6 ay keçməsinə baxmayaraq B. həmin borcu geri qaytarmamışdır. Bu halda A. B.-yə qarşı məhkəmədə iddia qaldıraraq 2.000 manat məbləğində pulun geri qaytarılmasını tələb edərsə, onda iddianın qiyməti 2.000 manat miqdarında müəyyənləşdiriləcəkdir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 112.4-cü maddəsinə görə iddianın qiyməti iddiaçı tərəfindən göstərilir. İddianın qiyməti düzgün göstərilmədikdə, həmin qiymət məhkəmə tərəfindən müəyyən edilir.

Sual 12. Mən 3 nəfərə qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmək istəyirəm. Lakin həmin şəxslər ayrı-ayrı yerlərdə, yəni müxtəlif rayonlarda yaşayırlar. Bu halda, hansı məhkəməyə müraciət etməliyəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 35.1-ci maddəsinə görə qanunla başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, iddia cavabdehin rəsmi qeydə alındığı yerin məhkəməsinə verilir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 36.2-ci maddəsinə görə rəsmi yaşayış yeri, olduğu yer və ya hüquqi ünvanı müxtəlif olan bir neçə cavabdehə iddia cavabdehlərdən birinin rəsmi yaşayış yeri və ya hüquqi ünvanı üzrə verilə bilər.

Göründüyü kimi, Siz iddia ərizəsi ilə cavabdehlərdən birinin rəsmi yaşayış yeri üzrə məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 13. Mənim cavabdehə qarşı borc pul tələbimə dair iddiamə baxılarkən sonuncu vəfat etmişdir. Bu halda, nə baş verəcək?

Cavab: Bu halda məhkəmə həmin tərəfi onun hüquq varisi ilə əvəz etməyə yol verir. Hüquq varisliyi prosesin hər hansı mərhələsində mümkündür (Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 58.1-ci maddəsi).

Qeyd edək ki, məhkəmə Mülki Prosessual Məcəllənin 254.1.1 və 256.0.1-ci maddələrinə müvafiq olaraq tərəf olduğunuz iş üzrə icraatı vəfat etmiş şəxsin (cavabdehin) hüquq varisi müəyyən edilənədək dayandırılmalıdır (bu şərtlə ki, mübahisə edilən hüquq münasibəti hüquq varisliyinə yol versin).

Məhkəmə iş üzrə icraatın dayandırılması barədə qərardad çıxarır; narazı qaldığınız halda həmin qərardaddan şikayət verə bilərsiniz.

Sual 14. Məhkəməyə iddia ərizəsinin verilməsi zamanı məcburi köçkünlərə dövlət rüsumunun ödənilməsi ilə bağlı hər hansı güzəşt varmı?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 9.1.20-ci maddəsinə görə məhkəmədə verilən iddialar üzrə - şəhid ailələri, müharibə veteranları, qaçqınlar və məcburi köçkünlər, habelə Çernobıl AES-də qəza nəticəsində şüa xəstəliyinə və şüa yükü ilə əlaqədar xəstəliyə tutulmuş və ya bu xəstəlikləri keçirmiş şəxslər dövlət rüsumu ödəməkdən azad olunurlar.

Sual 15. Tərəf olduğum məhkəmə işi üzrə rayon məhkəməsinin qətnaməsindən apellyasiya şikayəti verilməsi müddətini buraxmışam. Bu halda həmin qətnamədən şikayət edə bilərəmmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 357.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmə qətnaməsindən apellyasiya şikayəti vermək Sizin hüququnuzdur.

Lakin bu hüququnuzu mülki prosessual qanunvericilikdə müəyyən edilmiş prosessual müddətdə həyata keçirməlisiniz. Yəni mübahisələndirdiyiniz qətnamə Sizə rəsmi qaydada təqdim edildiyi tarixdən etibarən bir ay ərzində ondan apellyasiya şikayəti verə bilərsiniz (Mülki Prosessual Məcəllə,

360-cı maddə). Bu mənada, bir aylıq müddətin keçməsi apellyasiya şikayəti vermək hüququnuzun keçməsi ilə nəticələnmişdir.

Sualınızdan prosesual müddəti üzrlü, yoxsa üzrsüz səbəbdən buraxdığınız aydın olmur. Əgər müddətin buraxılması üzrlü səbəbdən baş vermişdirsə, onda buraxılmış müddətin bərpası barədə ərizə ilə birinci instansiya məhkəməsinə müraciət edə bilərsiniz. Ərizəyə müddətin üzrlü səbəbdən buraxılmasını təsdiq edən sübut əlavə olunmalıdır. Eyni zamanda, ərizə ilə birlikdə apellyasiya şikayəti və ona əlavə edəcəyiniz sənədləri təqdim etməlisiniz. Əgər məhkəmə apellyasiya şikayəti vermə müddətinin buraxılmasını üzrlü hesab edərsə, onda buraxılmış müddəti bərpa edə bilər.

Məhkəmənin prosesual müddətin bərpasına dair ərizənizi təmin etməməsi barədə qərardadından şikayət verə bilərsiniz (Mülki Prosesual Məcəllə, 133.6-cı maddə).

Sual 16. Rayon məhkəməsinin qəbul etdiyi qətnamə tərəflərə hansı müddətdə təqdim edilməlidir?

Cavab: Qüvvədə olan mülki prosesual qanunvericiliyə əsasən məhkəmə qətnaməsi elan edilənədək tərtib olunmalı və işdə iştirak edən şəxslərə tərtib edildikdən sonra 3 gün ərzində rəsmi qaydada verilməlidir (Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi, 227.1 və 227.3-cü maddələr).

Müstəsna hallarda, xüsusilə mürəkkəb işlər üzrə qətnamənin nəticə hissəsi elan edildikdən sonra əsaslandırılmış qətnamənin tərtib edilməsi 10 gün müddətinədək başa

çatdırılmalıdır. Bu halda məhkəmə qətnamənin nəticə hissəsinin elan olunduğu gün onun təsdiq olunmuş surətini işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verməlidir. Sədrlik edən eyni zamanda işdə iştirak edən şəxslərin əsaslandırılmış qətnaməni nə vaxt ala biləcəklərini elan edir.

Sual 17. Şəxs məhkəmədə baxılan iş üzrə şahid qismində ifadə vermək əvəzinə notariat qaydasında təsdiqlənmiş şahid ifadəsini məhkəməyə təqdim edə bilərəmmi? Bu yazılı ifadə şahid ifadəsi qismində qəbul olunacaqmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 76.2-ci maddəsi şahid ifadəsini sübut növlərindən biri kimi müəyyənləşdirir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 104.1-ci maddəsinə görə şahid ona məlum olan məlumatları və halları məhkəməyə şifahi bildirir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 195-ci maddəsi şahidin dindirilməsi qaydasını müəyyənləşdirir. Həmin maddəyə görə hər bir şahid ayrılıqda dindirilir. Sədrlik edən hakim şahidin işdə iştirak edən şəxslərlə olan münasibətlərini aydınlaşdırır və işin halları üzrə ona şəxsən məlum olan hər şeyi məhkəməyə bildirməsini təklif edir. Bundan sonra şahidə suallar verilə bilər. Şahidə birinci olaraq, tələbi ilə onu çağırtdıran şəxs və onun nümayəndəsi, sonra isə işdə iştirak edən digər şəxslər və onların nümayəndələri suallar verir. Hakim şahidin dindirildiyi hər bir vaxt ona suallar verməyə haqlıdır. Məhkəmə, zəruri halda, həmin və ya sonrakı iclasda şahidi ikinci dəfə dindirir, habelə şahidlərin ifadələri arasında olan ziddiyyətləri aydınlaşdırmaq üçün onları üzləşdirə bilər.

Beləliklə, yazılı ifadənin sübut qismində qəbulu mümkün olmayacaqdır.

Əvvəla, yazılı ifadənin təqdim olunması halında hakim və işdə iştirak edən şəxslərin ona sual verməsi imkanı məhdudlaşdırılmış olur.

İkincisi, yazılı ifadə ilə iş üzrə olan digər sübutlar arasındakı ziddiyyətli məqamların aydınlaşdırılması mümkün olmur.

Üçüncüsü, şəxs məhkəmədə şahid qismində dindirilməzdən əvvəl hakim onun şəxsiyyətini müəyyən edib, hüquq və vəzifələrini izah edir, ifadə verməkdən qanunsuz imtina etməyə və bilə-bilə yalan ifadələr verməyə görə məsuliyyəti barədə ona xəbərdarlıq edir. Şahidin vəzifələrinin və məsuliyyətinin ona izah edilməsi haqqında şahiddən iltizam alınır. İltizam məhkəmə iclasının protokoluna əlavə edilir. Yazılı ifadə zamanı isə belə xəbərdarlığın edilməsi mümkün deyildir.

Dördüncüsü, notarius yazılı ifadədə qeyd edilmiş məlumatların həqiqiliyini deyil, həmin yazılı ifadəni imzalamış şəxsin imzasının həqiqiliyini təsdiq edir.

Sual 18. Mənə qarşı məhkəmədə iddia qaldırılmış və iştirakım olmadan barəmdə qiyabi qətnamə çıxarılmışdır. Həmin qətnamənin ləğvi üçün nə etməliyəm?

Cavab: Qiyabi qətnamənin Sizə rəsmi qaydada verilməsindən sonra 10 gün müddətində onun ləğvi üçün qiyabi qətnaməni çıxartmış məhkəməyə ərizə ilə müraciət etməlisiniz. Ərizədə aşağıdakı məlumatlar göstərməlidir: qiyabi qətnamə çıxaran məhkəmənin adı; ərizə verən şəxsin adı; cavabdehin məhkəmə iclasına üzürlü səbəbdən gəlməməsini əks etdirən hallar və bu halları təsdiq edən sübutlar; ərizə verən şəxsin xahişi; ərizəyə əlavə edilmiş materialların siyahısı.

Ərizəni özünüz və işdə iştirak edən şəxslərin sayına müvafiq surətdə tərtib etməklə işə baxan məhkəməyə təqdim etməlisiniz. Qeyd edək ki, ərizəyə görə dövlət rüsumu alınmır.

Tərəfinizdən verilmiş ərizəyə hakim, onun məhkəməyə daxil olduğu vaxtdan 10 gün müddətində məhkəmə iclasında baxır. Məhkəmə ərizəyə baxaraq ərizənin təmin olunmaması haqqında, yaxud qiyabi qətnamənin ləğv edilməsi və işin təzələnərək mahiyyəti üzrə baxılması barədə qərardad çıxarır.

Sual 19. Rayon məhkəməsinin qətnaməsindən apellyasiya şikayəti vermişəm. Bilmək istərdim, həmin şikayət hansı müddətdə apellyasiya məhkəməsinə göndərilməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 360-cı maddəsinə görə apellyasiya şikayəti məhkəmə qətnaməsi rəsmi qaydada verildiyi gündən 1 ay müddətində verilə bilər.

Mülki Prosessual Məcəllənin 364-cü maddəsinə görə birinci instansiya məhkəməsi apellyasiya şikayətinin bu Məcəllənin 361-ci maddəsinin tələblərinə uyğunluğunu yoxlayır. Bu Məcəllənin 361-ci maddəsinin tələblərinə cavab verən apellyasiya şikayəti ona əlavə olunmuş sənədlərlə və işlə birlikdə apellyasiya şikayətinin verilmə müddəti bitdikdən sonra 7 gün müddətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilir.

Göründüyü kimi, birinci instansiya məhkəməsi apellyasiya şikayətinin verilmə müddətinin (mübahisələndirilən qətnamənin rəsmi qaydada verildiyi gündən 1 ay müddətində)

bitməsinə gözləməlidir; bundan sonra 7 gün müddətində tərəfinizdən verilmiş apellyasiya şikayəti ona əlavə olunmuş sənədlərlə və işlə birlikdə apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndəriləcəkdir.

Sual 20. Mənə qarşı məhkəmədə iddia qaldırıldığından vəkilə müraciət etmək məcburiyyətində qalmışam. Lakin iddia əsassız olduğundan rədd edilmişdir. Bu halda, vəkilə çəkdiyim xərclərin ödənilməsi hüququna malikəmmi?

Cavab: Siz Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 121.1-ci maddəsinə əsasən belə bir hüquqa maliksiniz. Belə ki, həmin maddəyə görə məhkəmə nümayəndənin və ya vəkilin göstərdiyi yardıma görə xərclərin, konkret hallar və çıxış üçün təqdim olunmuş hesab nəzərə alınmaqla, digər tərəfdən ağlabatan məbləğdə alınıb xeyrinə qətnamə çıxarılan tərəfə verilməsini qərara alır. Bu məsələ məhkəmə qətnaməsinin nəticə hissəsində öz əksini tapmalıdır (Mülki Prosessual Məcəllə, 220.5-ci maddə).

Sual 21. Mənə qarşı iştirakım olmadan məhkəmə əmri çıxarılmışdır və bununla razı deyiləm. Mənə qarşı iştirakım olmadan məhkəmə əmrinin çıxarılması qanunidirmi? Həmin əmri necə mübahisələndirə bilərəm?

Cavab: Məhkəmə əmrinin Sizin iştirakınız olmadan çıxarılması qüvvədə olan Mülki Prosessual Məcəlləyə uyğun olmuşdur. Çünki Mülki Prosessual Məcəllənin 280-ci maddəsinə görə məhkəmə əmri irəli sürülmüş tələb məhkəməyə daxil olan gündən 3 gün ərzində, məhkəmə baxışı keçirilmədən və izahatları dinlənilmək üçün tərəflər çağırılmadan çıxarılır.

Siz məhkəmə əmrini aldığınız gündən 10 gün müddətində ona qarşı yazılı etirazla əmri qəbul etmiş məhkəməyə müraciət

edə bilərsiniz. Bu halda, əgər etirazınız vaxtında verilmişsə, hakim əmri ləğv edəcək və materiallar iddia icraatına keçiriləcək (Mülki Prosessual Məcəllə, 282 və 283-cü maddələr).

Sual 22. Məhkəmənin sübutun təqdim edilməsi barədə sorğusunu vaxtında icra etmədiyimə görə 150 manat məbləğində cərimə edilmişəm. Sorğunun icrası üzrlü səbəbdən mümkün olmamışdır. Cərimənin ləğv edilməsi üçün nə etməliyəm?

Cavab: Cərimə qoyulması barədə qərardadı aldıqdan sonra 20 gün ərzində cərimənin götürülməsi barədə ərizə ilə onu qəbul etmiş məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz. Sizə lazımı qaydada məlumat verilməklə ərizənizə məhkəmə iclasında baxılacaqdır; həmin məhkəmə iclasında iştirak etməməyiniz ərizənizə baxılmasına mane deyildir. Məhkəmə cəriməni götürməkdən imtina etdiyi halda, bu barədə qərardad qəbul edəcəkdir ki, Sizin də ondan apellyasiya qaydasında şikayət vermək hüququnuz vardır (Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 127-ci maddəsi).

Sual 23. Mənə qarşı məhkəmədə iddia qaldırılmış, lakin əsassız olduğundan hər üç məhkəmə instansiyası tərəfindən təmin olunmamışdır. İşə baxılan müddətdə iddianın təmini tədbiri kimi mülkiyyətimdə olan avtomobilin üzərinə həbs qoyulmaqla cərimə meydancasına yerləşdirilmişdir. Beləliklə də, mən bir ilə yaxın müddətdə öz avtomobilimdən istifadə edə bilməmişəm. Bununla bağlı vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsi hüququna malikəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 164-cü maddəsi Sizə vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb etmək hüququnu verir. Həmin maddəyə görə iddianın rədd edilməsi haqqında qətnamə qanuni qüvvəyə mindikdən sonra cavabdeh iddianın təmin edilməsi ilə əlaqədar məhkəmə tərəfindən tədbirlərin görülməsi nəticəsində vurulmuş zərəri iddiaçıdan tələb etməyə haqlıdır.

Sual 24. Məhkəmənin qətnaməsi ilə banka ödəyə bilmədiyim borc məndən tutulmuş və tutma ipoteka qoyduğum mənzilə yönəldilmişdir. Həmin mənzilin satılmasını istəmirəm və borcumu hissə-hissə qaytarmağa hazıram. Bu qətnamənin icrasına möhlət verilməsi və ya onun hissə-hissə icrası mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 231.1-ci maddəsinə görə işə baxmış hakim, işdə iştirak edən şəxslərin ərizəsi üzrə tərəflərin əmlak vəziyyətinə və digər hallara əsasən qətnamənin icrasına möhlət verməyə və ya qətnaməni hissə-hissə icra etdirməyə, habelə onun icra üsulunu və qaydasını dəyişdirməyə haqlıdır.

Mülki Prosessual Məcəllənin 231.5-ci maddəsinə görə qanunla nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, ipoteka predmetinə tutmanın yönəldilməsi barədə məhkəmə qərarının icrasına möhlət verilməsinə, məhkəmə qətnaməsinin hissə-hissə icra edilməsinə, icra üsulunun və qaydasının dəyişdirilməsinə, habelə icra üzrə icraatın dayandırılmasına yalnız ipoteka saxlayanın razılığı ilə yol verilir.

Göründüyü kimi, yalnız ipoteka saxlayanın razılığı ilə sözügedən qətnamənin hissə-hissə icrası mümkündür.

Sözügedən qətnamənin icrasına möhlət verilməsi də ipoteka saxlayanın razılığı ilə mümkündür. Lakin əgər mənzil Sizin yeganə yaşayış yerinizdirsə və digər yerdə yaşamağa imkanınız yoxdursa, məhkəmə Sizin vəsatətiniz əsasında tutmanın yönəldilməsini ən geci bir ilədək müddətə təxirə sala bilər. Bu halda ipoteka saxlayanın razılığının olması tələb edilmir. Bu istisna hal “İpoteka haqqında” Qanunun 39.4-cü maddəsində təsbit edilmişdir.

Sual 25. Məhkəmə iclasında araşdırılmış məsələlərin protokolda lazımı qaydada əks etdirilib-etdirilməməsini müəyyənləşdirmək istəyirəm. Bu mümkündürmü?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 270-ci maddəsinə görə məhkəmə iclasında, habelə məhkəmə iclasından kənar hər bir ayrıca prosessual hərəkət barədə protokol tərtib edilir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 272.7-ci maddəsinə görə protokol məhkəmə iclası qurtardıqdan sonra 10 gündən gec olmayaraq, ayrıca prosessual hərəkətlər barədə protokol isə onun edildiyindən sonrakı gündən gec olmayaraq tərtib edilməli və imzalanmalıdır.

Mülki Prosessual Məcəllənin 273-cü maddəsinə görə işdə iştirak edən şəxslər və nümayəndələr protokolla tanış olmağa haqlıdırlar və onun imzalandığı andan 3 gün ərzində onda yol verilmiş yanlışlıqları və ya natamamlığı göstərməklə protokol barədə yazılı qeydlər təqdim edə bilərlər.

Göründüyü kimi, Sizin protokolla tanış olmaq və müvafiq yazılı qeydlər vermək hüququnuz vardır.

Sual 26. Xarici məhkəmə qətnaməsinin Azərbaycan Respublikasında icrası üçün hansı məhkəməyə müraciət etmək lazımdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 462-ci maddəsinə görə xarici dövlətlərin məhkəmələrinin və arbitrajlarının qətnamələri Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, hüquq qaydasına zidd deyildirsə və qarşılıqlı təminatlandırılmışdırsa, Azərbaycan Respublikasında icra edilə və tanına bilər.

Mülki Prosessual Məcəllənin 464-cü maddəsinə görə xarici dövlət məhkəmələri və arbitrajlarının qətnamələrinin məcburi qaydada icra olunması və tanınması barədə ərizələrə Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi baxır.

Sual 27. Məhkəmə qətnaməsi əsasında bir uşağım üçün 4 ildir ki aliment ödəyirəm. Alimentin məbləğinin azaldılması üçün məhkəməyə müraciət etmək istəyirəm. Məhkəməyə iddiamın əsası kimi hansı sənədləri təqdim etməliyəm?

Cavab: Məhkəmənin müəyyən olunmuş aliment miqdarını dəyişdirmək hüququ Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 112.1-ci maddəsində təsbit olunmuşdur.

Məhkəmə bu hüququnu tərəflərdən birinin tələbi ilə, əgər onlardan birinin ailə və ya maddi vəziyyətində dəyişiklik olmuşsa, həyata keçirə bilər. Məhkəmə işə baxarkən tərəflərin maddi və ya ailə vəziyyətində dəyişikliklərin (məsələn, borclunun, yəni aliment ödəyən şəxsin pensiya yaşına çatması, onun işdən çıxarılması, borclunun saxlamalı olduğu yeni şəxslərin olub-olmaması, tərəflərin hər ikisinin və ya onlardan birinin başqa nikaha daxil olması və s.) olub- olmamasını müəyyənləşdirməlidir. Təqdim edilməli olan sübutlar məhz bu hallardan asılı olaraq dəyişə bilər. Məsələn, Siz yeni nikaha

daxil olmusunuzsa və bu nikahdan övladınız varsa, onda nikah haqqında şəhadətnaməni və həmin nikahdan olan uşağınızın doğum haqqında şəhadətnaməsinin əslini və ya təsdiqlənmiş surətini əlavə etməlisiniz; və ya əmək haqqınızda azalma olmuşdursa, iş yerindən əmək haqqının azalması barədə arayışı təqdim etmək lazımdır. İş yerindən çıxmısınızsa və heç bir yerdə işləmirsinizsə, onda işdən çıxarılma barədə əmrin, əmək kitabçasının və işsizliyə görə qeydiyyatla alınma barədə arayışın əslini və ya surətini məhkəməyə vermək lazımdır.

Sual 28. Məcburi köçkünəm. Pensiyaya çıxmaq istəyirəm, lakin iş stajımı təsdiq edə bilmirəm. Çünki əmək kitabçam Kəlbəcər rayonunda qalmışdır. Bu halda, iş stajımı məhkəmə müəyyən edə bilərəmmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 21 sentyabr 2010-cu il tarixli 941 nömrəli Əmri ilə təsdiq olunmuş “Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən əmək pensiyalarının təyin edilməsi, sosial sığorta stajının müəyyən olunması, əmək pensiyası sənədlərinin rəsmiləşdirilməsi, baxılması və saxlanması Qaydaları”nın 3.4-cü bəndinə görə əmək fəaliyyəti barəsində sənədlər üzürlü səbəbdən (təbii fəlakət, qəza, dağıntı, yanğın, hərbi əməliyyatlar, milli münaqişə və digər fəvqəladə hallarla bağlı) təqdim edilə bilmədikdə və ya həmin sənədləri bərpa etmək mümkün olmadıqda, sığortolunanların (o cümlədən qaçqın və məcburi köçkünlərin) sosial sığorta stajı məhkəmə qaydasında müəyyən edilir.

Göründüyü kimi, Siz sosial sığorta stajınızın müəyyən edilməsi üçün məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 29. Mirasın qəbulu faktının tanınması üçün məhkəməyə hansı sübutlar təqdim edilməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1243.2-ci maddəsinə görə mirasın qəbulu mirasın açıldığı yer üzrə notariat kontoruna mirasın qəbulu barədə ərizənin verilməsi və ya əmlaka sahiblik edilməyə və ya əmlakın idarə olunmasına faktik başlanılması və bununla da mirasın qəbul edildiyinin şəxsiz nümayiş etdirilməsi ilə mümkündür. Qeyd edək ki, notariat kontoruna tələb olunan bütün sənədlər təqdim edilməsinə baxmayaraq o, vərəsəlik şəhadətnaməsinin verilməsindən imtina etmişsə, onda maraqlı şəxs mirasın qəbul edilmə faktının və vərəsəliyin açılma yerinin müəyyən edilməsi barədə ərizə ilə deyil, notariat hərəkətlərinin aparılmasından imtina barədə iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etməlidir.

Mirasın qəbul edilmə faktının və vərəsəliyin açılma yerinin müəyyən edilməsi barədə işlər üzrə aşağıdakı sübutların təqdim edilməsi zəruridir: notariat orqanının lazımı sənədlərin olmamasına və ya təqdim olunmuş sənədlərin natamamlığı səbəbindən vərəsəlik şəhadətnaməsinin verilməsindən imtinasını təsdiq edən sübut; əmlaka sahiblik etməyi və ya əmlakı idarə etməyə faktiki başlamağı təsdiq edən sübutlar (vərəsənin miras qoyanla birgə yaşadığı haqqında və ya miras qoyanın əmlakının vərəsə tərəfindən götürüldüyü haqqında mənzil-istismar idarəsinin arayışı, daşınmaz əmlak üçün vergilərin və ya kommunal xidmətlər üçün haqların vərəsəlik açıldıqdan sonra vərəsə tərəfindən ödənildiyi barədə Vergilər Nazirliyinin yerli İdarəsinin və ya mənzil-istismar sahələrinin arayışı və ya verginin, yaxud kommunal xidmətlər üçün

haqların ödənilməyi barədə qəbz, miras qoyanın əmlakını vərəsənin idarə etməyə başlaması faktını təsdiq edən digər sənədlər); miras qoyanın sonuncu yaşayış yeri barədə arayış; miras qoyanın ölümü barədə şəhadətnamənin surəti; vərəsənin miras qoyanla qohumluq və digər münasibətlərini təsdiq edən sənəd.

Sual 30. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsindən kassasiya şikayəti vermişəm. Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi işə hansı müddətdə baxacaqdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 409-cu maddəsinə görə apellyasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinin bu Məcəllənin 407-ci maddəsinin tələblərinə uyğunluğunu yoxlayır. Bu Məcəllənin 407-ci maddəsinin tələblərinə cavab verən kassasiya şikayəti ona əlavə olunmuş sənədlərlə və işlə birlikdə kassasiya şikayətinin verilmə müddəti bitdikdən sonra 7 gün müddətində kassasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 414-cü maddəsinə görə qanunda başqa müddət müəyyən edilməyibsə, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasına, yaxud inzibati-iqtisadi kollegiyasına işlə birlikdə daxil olmuş kassasiya şikayətinə onun daxil olduğu gündən 2 ay müddətində baxılır.

Sual 31. Məhkəmənin qətnaməsi qanuni qüvvəyə minmiş və icraya yönəldilmişdir. Qətnamə icra mərhələsində olarkən borclu vəfat etmişdir. Bu halda nə baş verəcək?

Cavab: “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 31-ci maddəsinə görə icraat zamanı tərəflərdən biri sıradan çıxdıqda (fiziki şəxs öldükdə, hüquqi şəxs yenidən təşkil edildikdə, tələb güzəşt edildikdə, borc köçürüldükdə) icra məmuru qərar qəbul edərək, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada həmin tərəfi onun vərəsəsi və ya hüquq varisi ilə əvəz edir. Vərəsə və hüquq varisi icraata daxil olanadək həyata keçirilmiş bütün hərəkətlər, onun əvəz etdiyi şəxs üçün məcburi olduğu kimi, vərəsə və ya hüquq varisi üçün də eyni dərəcədə məcburidir.

Sual 32. Yol-nəqliyyat hadisəsi nəticəsində mənə maddi zərər dəymişdir. Müvafiq sənədləşmə işləri aparılmış və digər avtomaşının sürücüsünün təqsiri müəyyən olunmuşdur. Mən zərər vurandan çəkdiyim xərclərin əvəzini almaq istəyirəm. Lakin avtomobili etibarnamə əsasında idarə edirəm. Ona görə də bilmək istəyirəm ki, mən vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsi tələbi ilə məhkəməyə müraciət edə bilərəm, yoxsa, belə bir tələblə avtomobilin mülkiyyətçisi müraciət etməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 362.1-ci maddəsinə görə bir şəxsin üçüncü şəxslər qarşısında təmsilçilik üçün başqa şəxsə verdiyi vəkalət etibarnamə sayılır. Təmsilçilik nəticəsində bütün hüquq və vəzifələr təmsilçi deyil, təmsil edilən barəsində yaranır.

Bundan başqa, avtomobilin mülkiyyətçisi başqa şəxsdir. Qeyd olunanlara əsasən iddia yalnız mülkiyyətçinin adından verilə bilər. Avtomobili idarə etmək, satmaq və s. bu kimi səlahiyyətlər verən etibarnamə Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 74-cü maddəsinə uyğun olaraq tərtib

edilmiş etibarnamələrə münasibətdə irəli sürülən tələblərə cavab vermir. Buna görə də, zərərin əvəzinin ödənilməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciət etmək istəyirsinizsə, onda avtomobilin mülkiyyətçisindən müvafiq etibarnamə almalı və onun adından hərəkət etməlisiniz.

Sual 33. Elektrik enerjisindən müqavilə əsasında istifadə edir və elektrik enerjisi haqqını vaxtlı-vaxtında ödəyirəm. Elektrik idarəsinin əməkdaşları yaşadığım evə gələrək mənim barəmdə akt tərtib etmiş və orada tərəfimdən elektrik enerjisindən istifadə qaydalarının pozulduğunu göstərmişlər. Məhkəmədə həmin aktın etibarsızlığı ilə bağlı iddia qaldırmaq istəyirəm. İddiama hansı məhkəmədə baxılmalıdır?

Cavab. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2005-ci il tarixli, 18 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş «Elektrik enerjisindən istifadə Qaydaları»nın 1-ci bəndinə görə enerjitəchizatı müəssisəsi - xüsusi icazə əsasında əhalinin və digər istehlakçıların elektrik enerjisi ilə təchizatına təminat verən hüquqi şəxsdir; məişət abonenti (əhali) - yaşayış binalarının mənzillərində, yataqxanalarda, xüsusi yaşayış evlərində, həmçinin bağlarda, şəxsi qarajlarda məişət məqsədləri üçün elektrik enerjisindən istifadə edən istehlakçıdır.

Qaydaların 4.1-ci bəndinə görə enerjitəchizatı müəssisəsi tərəfindən bütün istehlakçılara, o cümlədən məişət abonentlərinə elektrik enerjisinin verilməsi bu Qaydalara uyğun tərtib edilmiş elektrik enerjisinin alqı-satqı müqaviləsinə əsasən həyata keçirilir. Elektrik enerjisinin alqı-satqı müqavilələri bu

Qaydalara əlavə edilmiş birtipli müqavilələrə (1 - 5 nömrəli əlavələr) uyğun bağlanmalıdır. Sizinlə bağlanmış müqavilə Qaydalara əlavə edilmiş 4 nömrəli birtipli müqavilədir (Enerji təchizatı müəssisəsi ilə məişət abonentləri (əhali) arasında elektrik enerjisinin alqı-satqısının birtipli Müqaviləsi). Müqavilənin 7-ci bəndinə görə tərəflər arasında elektrik enerjisindən istifadədə mübahisəli məsələlər yarandıqda, enerji təchizatı müəssisəsi və ya məişət abonentləri bilavasitə məhkəməyə müraciət edə bilər.

Qaydaların 8.35-ci bəndinə görə enerji təchizatının subyektləri (dövlət elektroenergetika müəssisəsi, müstəqil enerji istehsalçıları, enerji təchizatı müəssisələri, istehlakçılar, o cümlədən məişət abonentləri) arasında bütün mübahisəli məsələlərlə əlaqədar tərəflər bilavasitə məhkəməyə müraciət edə bilərlər.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 24.2-ci maddəsinə görə mübahisənin ümumi məhkəməyə və ya inzibati-iqtisadi məhkəməyə aidiyyəti işdə iştirak edən şəxslərin subyektiv tərkibi, yaxud mübahisənin predmeti və ya hüquq münasibətlərinin xarakteri nəzərə alınmaqla, bu Məcəlləyə müvafiq olaraq müəyyən edilir.

Mülki Prosessual Məcəllənin 25.1-ci maddəsinə görə mülki məhkəmə icraatı qaydasında mülki, ailə, əmək, mənzil, torpaq münasibətləri, təbii ehtiyatlardan istifadə olunması və ya ətraf mühitin qorunması, vergi və digər münasibətlərdən əmələ gələn mübahisələr üzrə tərəflərdən heç olmasa biri fiziki şəxsdirsə və onun fərdi sahibkar statusu yoxdursa və ya belə statusu olsa da, mübahisə onun sahibkarlıq fəaliyyətini həyata

keçirməsi ilə əlaqədar yaranmamışsa, həmin mübahisələr üzrə işlərə ümumi məhkəmələr baxır.

Beləliklə, qeyd edilənlər aşağıdakı nəticələrə gəlməyə əsas verir:

1. İstehlakçılara elektrik enerjisinin verilməsi Qaydalara uyğun tərtib edilmiş elektrik enerjisinin alqı-satqı müqaviləsi əsasında həyata keçirilir.

2. Müqavilənin tərəfləri enerjitəchizatı müəssisəsi və məişət abonentləri olan Sizsiniz. Müqavilə tərəfləri bərabərdir (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 6.1.1-ci maddəsi).

3. Mübahisə bərabər mülki hüquq subyektləri arasında bağlanmış mülki-hüquqi müqavilədən irəli gəlir, yəni mülki-hüquqi xarakterlidir.

4. İddia ərizəsi ilə enerjitəchizatı müəssisəsinin ünvanının olduğu yer üzrə ümumi məhkəməyə müraciət edə bilərsiniz. Çünki Mülki Prosessual Məcəlləsinin 35.2-ci maddəsinə görə hüquqi şəxsə iddia hüquqi şəxsin ünvanının olduğu yerə görə verilir.

Sual 34. Keçmiş ərimə qarşı əmlak bölgüsü ilə bağlı məhkəmədə iddia qaldırmaq istəyirəm. Bu zaman hansı sübutları məhkəməyə təqdim etməliyəm?

Cavab: Ər-arvadın birgə mülkiyyətində olan əmlakın bölgüsü haqqında iddia tələbinə dair işlər üzrə sübutetmə predmetini (yəni işin düzgün və ədalətli həlli üçün

müəyyənləşdirilməli və sübut edilməli olan halların (faktların dairəsini) aşağıdakılar təşkil edir: tərəflərin birgə nikaha daxil olması; tərəflər arasındakı nikahın pozulması; tərəflərin birgə nikahından yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarının olub-olmaması; nikah dövründə əldə edilmiş əşyaların tərkibi və dəyəri, habelə həmin əşyaların əldə olunma əsasları; tərəflər arasında nikah kontraktının olub-olmaması; iş üçün əhəmiyyətli olan digər faktlar (məsələn, əşyanın nikah dövründə, lakin tərəflərin faktiki olaraq ayrı yaşadığı müddətdə alınması, ər-arvadın hansınınsa əməyi hesabına ər-arvadın hər birinin əmlakının dəyərini xeyli artıran vəsaitin qoyulması (əsaslı təmir, yenidən quraşdırma, avadanlığı dəyişdirmə və sair).

Yuxarıda göstərilən faktları təsdiq etmək üçün, bir qayda olaraq, aşağıdakı sübutlar təqdim edilir: nikah haqqında şəhadətnamə; nikahın pozulması haqqında şəhadətnamə; uşaqların doğum haqqında şəhadətnamələri; əşyalara dair hüquq müəyyənədicisi sənədlər (alqı-satqı, dəyişdirmə, bağışlama müqavilələri, qeydiyyat vəsiqəsi və ya hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə, mülkiyyət hüququnun tanınması barədə məhkəmə qərarı, nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsi, şahid ifadələri və s.), nikah müqaviləsi və s.

Bundan başqa, məhkəmə araşdırmasının gedişində bu və ya digər səbəbdən iş üzrə ekspertizanın keçirilməsi zərurəti yarana bilər. Bu zaman keçirilmiş məhkəmə ekspertizasının nəticələrinə dair tərtib edilmiş rəy də sübut kimi qəbul oluna bilər.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 89.3-cü maddəsinə görə yazılı sübutların əslı və ya lazımı qaydada təsdiq olunmuş surəti təqdim edilir.

Sual 35. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumuna hansı müddətdə şikayət vermək olar?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin kollegiyaları tərəfindən qərar qəbul edildikdən sonra 2 ay müddətində Plenuma əlavə kassasiya qaydasında şikayət verilə bilər (Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 426.2-ci maddəsi). Burada diqqət edilməli olan məsələ ondan ibarətdir ki, apellyasiya və kassasiya şikayətlərindən fərqli olaraq əlavə kassasiya qaydasında şikayət vermə müddətinin axımı məhkəmə qərarının (qətnaməsinin) alındığı tarixdən deyil, qəbul edildiyi tarixdən başlayır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin müvafiq kollegiyasının qərarı qəbul edildiyi gündən 1 ay müddətində işdə iştirak edən şəxslərə sifarişli məktubla göndərməli və yaxud qəbz alınmaqla təqdim edilməlidir (Mülki Prosessual Məcəllənin 419.3-cü maddəsi).

MÜXTƏLİF SAHƏLƏR ÜZRƏ SUALLAR

Sual 1. Mən “Qafqaz” universitetinin 5-ci (sonuncu) kurs tələbəsiyəm. Təhsilimi xarici dövlətlərin birinin magistraturasında davam etdirmək istəyirəm. Elə bu məqsədlə də Finlandiyanın “VAASA” universitetinin magistraturasına qəbul olmuşam. Lakin hərbi xidmətdən möhlət hüququq olmasa, xarici dövlətə gedə bilmərəm. Ona görə də bilmək istəyirəm ki, fasilə vermədən təhsilimi davam etdirmək üçün konkret olaraq mənə akademik məzuniyyət hüququq verilməlidirmi və yaxud belə olduqda hər hansı güzəştlər şamil olunur?

Cavab: “Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 16-cı maddəsinə görə müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışa möhlət ailə vəziyyətinə, sağlamlıq vəziyyətinə görə, təhsili davam etdirmək üçün, deputatlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq verilir.

Adı çəkilən Qanunun 19-cu maddəsi təhsili davam etdirmək üçün çağırışa möhlət verilməsi qaydasını müəyyən edir.

Həmin maddənin “q” bəndində həm Azərbaycan Respublikasında, həm də xarici ölkələrdə bakalavr pilləsində əyani formada ali təhsil alan tələbələrə təhsilini bitirənədək möhlət verilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Magistratura pilləsində əyani təhsil almaq üçün möhlət verilməsi “Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında” Qanunun 19-cu maddəsinin “ğ” bəndində nəzərdə tutulsa da, 22 dekabr 2006-cı il tarixli, 211-IIIQD sayılı “Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə həmin bənd çıxarılmışdır.

Beləliklə, magistratura pilləsində təhsil almaq üçün müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışa möhlət verilməsi Qanunda nəzərdə tutulmamışdır.

Buna görə də, Sizə bu məqsədlə möhlət verilməsi mümkün deyil.

Sual 2. Mən Gəncə şəhəri, H.Əliyev prospekti, ev 1, mənzil 29 ünvanında yaşayıram. Hər ay işıq, qaz, su və məişət tullantılarına görə müvafiq ödəmələri vaxtlı-vaxtında həyata keçirirəm və qəbzlərini alıram. Amma evlər idarəsi 2000-ci ilin qanununa əsasən bizdən hər il 8 manat istismar xərci deyilən vergi tələb edir. Mənim evlər idarəsi ilə heç bir xidməti müqaviləm yoxdur, evim isə özəlləşdirilmiş evdir. Mən bu vergini ödəməliyəmmi?

Cavab: Siz 2000-ci ilin qanunu dedikdə, yəqin ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Azərbaycan Respublikasında dövlət və ictimai mənzil fondu evlərində yaşayış sahəsindən istifadə haqqı (mənzil haqqı) və mənzil-kommunal xidmətlərinə görə tariflərin təsdiq edilməsi haqqında” 10 mart 2000-ci il tarixli, 40 sayılı Qərarını nəzərdə tutursunuz.

Həmin Qərarla özəlləşdirilmiş mənzillərin mülkiyyətçilərinə mənzillərin yerləşdiyi evlərin (binaların) saxlanması üçün xidmət haqqı 1 kv.m. yaşayış sahəsi üçün 1 ayda – 0,015 manat müəyyən edilmişdir.

Buna görə də, mənzilinizin yerləşdiyi evin (binanın) saxlanması üçün Sizdən sahib olduğunuz yaşayış sahəsinin hər

kv.m. üçün 1 ayda 0,015 manat məbləğində xidmət haqqının alınması qanunvericiliyin tələbinə uyğundur.

Bundan əlavə, adı çəkilən Qərarın 3-cü bəndinin a) yarımbəndinə müvafiq olaraq qismən özəlləşdirilmiş çoxmənzilli evlərdə bu evlərə xidmət (evin bütün mənzillərinin özəlləşdirilməsinə qədər) evlərə özəlləşdirmədən əvvəl xidmət etmiş dövlət mənzil-istismar təşkilatları tərəfindən həyata keçirilir.

Yəqin ki, yaşadığınız binanın bütün mənzilləri özəlləşdirilməyib və bu mənada Siz yuxarıda göstərilən xidmət haqqını mənzilinizin özəlləşdirilməsindən əvvəl xidmət etmiş müvafiq mənzil-istismar təşkilatına ödəməlisiniz.

Buna görə də, Sizinlə müvafiq mənzil-istismar idarəsi arasında bu haqda ayrıca müqavilənin olması tələb edilmir.

Sual 3. Torpaq islahatı zamanı hər adama 0,60 hektar hesabı ilə torpaq sahəsi təhkim edilibsə və kənd bələdiyyəsi də həmin hesabla torpaq vergisi toplayırsa, yanacaq pulu 0,55 hektar hesabı ilə hesablanmalıdırmi?

Əgər vətəndaş ona təhkim edilmiş həyətyanı torpaq sahəsinə kartof, buğda, noxud və sair əkirsə, həmin sahəyə də yanacaq pulu hesablanmalıdırmi?

Cavab: Bildirmək istəyirik ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15 fevral 2007-ci il tarixli, 32 sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılarına əkin sahəsinin becərilməsində istifadə etdiyi yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsinin vəsaiti

hesabına yardımın verilməsi Qaydaları” ilə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçısı olan hüquqi və fiziki şəxslərə əkin sahəsinin və çoxillik əkmələrin becərilməsində istifadə etdiyi yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına yardımın verilməsi şərtləri müəyyən edilmişdir.

Lakin həmin Qaydaların 1.2-ci maddəsində dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına istehsalçılara yardım verilməsində əsas götürülən meyar kimi göstərilmişdir.

Belə ki, həmin maddənin tələbinə görə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına istehsalçılara yardım verilməsində əsas meyar kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı üçün becərilən 1 (bir) hektar əkin sahəsi və çoxillik əkmələr götürülür.

Başqa sözlə, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçısının becərdiyi əkin sahəsinin və çoxillik əkmələrin sahəsi ən azı 1 hektar təşkil etməlidir. Dövlət tərəfindən verilən yardımın miqdarı isə hər hektar üzrə 40 manat təşkil edir.

Beləliklə, birinci sualınıza cavab olaraq bildiririk ki, dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına istehsalçılara verilən dövlət yardımı (yanacaq pulu) 0,55 hektar hesabı ilə hesablanı bilməz.

İkinci sualınıza cavab olaraq bildiririk ki, göstərdiyiniz məhsulların həyətyanı torpaq sahəsində əkilməsi dövlət yardımının verilməsi üçün meyar kimi qəbul olunmur.

Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçısına əkin sahəsinin və çoxillik əkmələrin becərilməsində istifadə etdiyi yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsinin vəsaiti

hesabına yardımın verilməsi üçün əsas götürülən meyar birinci sualın cavabında verilmişdir.

Sual 4. Əsaslı təmir barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 yanvar 2001-ci il tarixli, 14 sayılı Qərarının və həmin Qərarın 5-ci bəndinə 28 fevral 2002-ci il tarixli, 34 sayılı Qərarla edilən düzəlişin təkcə kommersiya təşkilatlarına aid olduğu bildirilir. Belə olduqda büdcə təşkilatlarında təmirə xərclənən xeyli miqdarda dövlət vəsaitinin uçuotu necə olmalıdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Gəldirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məhdudlaşdırılan həddi barədə” 13 yanvar 2001-ci il tarixli, 14 sayılı Qərarında onun təkcə kommersiya təşkilatlarına aid olmasına və ya büdcə təşkilatlarına şamil edilməməsinə dair hər hansı qeyd-şərt nəzərdə tutulmamışdı.

Lakin adı çəkilən Qərar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 aprel 2004-cü il tarixli, 47 nömrəli Qərarına əsasən qüvvədən düşmüşdür.

Sual 5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 10 yanvar tarixli, 534 nömrəli Fərmanı ilə vətəndaşların qanuni istifadəsində və ya icarəsində olan fərdi yaşayış evlərinin, həyətyanı sahələrin, fərdi, kollektiv və kooperativ bağların altında olan torpaqlar vətəndaşların mülkiyyətinə istifadəyə və ya icarəyə gətirdüyü ölçüdə verilib.

Yuxarıda göstərilən özəlləşmiş torpaqları dövlət qeydiyyatına keçirib sənəd almaq üçün hansı orqana müraciət etmək və hansı sənədləri təqdim etmək lazımdır?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 1997-ci il tarixli, 534 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş “Vətəndaşların qanuni istifadəsindəki (fərdi yaşayış evlərinin, həyətyanı sahələrin, fərdi, kollektiv və kooperativ bağların, dövlət bağçılıq təsərrüfatının idarəçiliyindəki bağların) torpaqların onların mülkiyyətinə verilməsi haqqında Əsasnamə”nin 1-ci bəndinə görə vətəndaşların qanuni istifadəsində və ya icarəsində olan (fərdi yaşayış evlərinin, həyətyanı sahələrin, fərdi, kollektiv və kooperativ bağların, dövlət bağçılıq təsərrüfatının idarəçiliyindəki bağların) torpaqlar əvəzsiz olaraq onların mülkiyyətinə verilir. Fərdi yaşayış evlərinin, həyətyanı sahələrin, fərdi, kollektiv və kooperativ bağların altında olan torpaqlar vətəndaşların mülkiyyətinə onların qanuni istifadəyə və ya icarəyə gətirdükləri ölçüdə verilir.

Siz qanuni istifadənizdə olan torpaq sahənizi öz mülkiyyətinizə keçirmək üçün ərizə ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin müvafiq rayon (şəhər) Şöbəsinə müraciət etməlisiniz. Ərizənizə torpağın Sizin qanuni istifadənizə və ya icarənizə verilməsini təsdiq edən sənədin surəti əlavə edilməlidir.

Yuxarıda adı çəkilən Əsasnamənin 4-cü bəndinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi ərizənizin daxil olduğu gündən etibarən 30 gün

ərzində qanuni istifadənizdə olan torpaq sahəsi üzrə torpaq sahəsinin planını və ölçüsünü hazırlayıb verir.

Bundan sonra Siz həmin torpaq sahəsi üzrə mülkiyyət hüququnuzun daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində dövlət qeydiyyatına alınması və bu hüququn həmin reyestrdən çıxarışla rəsmiləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin müvafiq rayon (şəhər) Ərazi İdarəsinə ərizə ilə müraciət etməlisiniz. Ərizəyə aşağıdakılar əlavə edilməlidir (“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq):

1. torpaq sahəsinə hüququnuzu təsdiq edən sənəd.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və *Xəritəçəkmə* Komitəsi tərəfindən Sizə verilmiş torpaq sahəsinin planı və ölçüsü.
3. torpaq sahəsində yerləşən bina, qurğu, tikililərin və digər daşınmaz əmlakın (onların tərkib hissələrinin) texniki pasportu, plan-cizgisi.
4. dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə qəbz.

Sual 6. “Bələdiyyə torpaqlarının torpaq hərracı və ya müsabiqələri vasitəsilə verilməsinin tənzimlənməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 28 oktyabr tarixli, 709-III QD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında Fərman imzalanmışdır.

Həmin Fərmanın icra edilməsi üçün bələdiyyə mülkiyyətinə verilmiş torpaq sahələri Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətində qeydiyyatata alınmalıdır.

Bələdiyyələrin, onların mülkiyyətində olan torpaq sahələrinin qeydiyyatata alınması üçün hansı qanunla, nə qədər dövlət rüsumu və digər xərclərlə bağlı vəsait ödəməli olduqları haqda məlumat verməyinizi xahiş edirəm.

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 26.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatına alınması barədə çıxarışın verilməsi üçün 30 manat dövlət rüsumu ödənilməlidir.

Həmin Qanunun 26.1.2-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlaka dair texniki sənədlərin (pasport və plan ölçü) verilməsi üçün 50 manat ödənilməlidir.

Adı çəkilən Qanunun 26.5-ci maddəsinə görə torpaq sahələri üzərində mülkiyyət və digər əşya hüquqlarının qeydiyyatı üçün mərzçəkmə işləri ilə bağlı pylonun vurulmasına görə - hər döngə nöqtəsi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumunun məbləği 20 manat təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Tarif (Qiymət) Şurasının 31 iyul 2009-cu il tarixli, 4 nömrəli Qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin ərazi idarələri tərəfindən göstərilən xidmətlərin tarifləri təsdiq edilmişdir.

Həmin Qərarın I-2-ci bəndi Torpaq sahələrinin inventarlaşdırılması ilə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin ərazi idarələri tərəfindən göstərilən

xidmətlərin tariflərini tənzimləyir. Məsələn, kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq sahələri üzrə: 1 hektara qədər olduqda - 18 manat; 1 hektardan çox olduqda artıq hər 1 hektar sahə üçün əlavə - 12 manat.

Həmin Qərarla təsdiq edilmiş tariflərin hamısını hazırkı cavab çərçivəsində göstərmək mümkün deyildir. Adı çəkilən Qərar Azərbaycan Respublikası Tarif (Qiymət) Şurasının rəsmi internet saytında (www.tariff.gov.az) yerləşdirilmişdir və həmin sayta daxil olmaqla onunla ətraflı tanış ola bilərsiniz.

Sual 7. Mən uzun müddətdir ki, dövlət binasında qalıram, 15 gün əvvələ qədər yaşadığım binanın bloku evlər idarəsi tərəfindən işıqlandırılırdı. Lakin 15 gün olar ki, rayon işıq idarəsi həmin işığı kəsmişdir. Rayon işıq idarəsi deyir ki, blok vətəndaşın özü tərəfindən işıqlandırılmalıdır. Mən bildiyimə görə blokların işıqlandırılması mənzil istismar idarəsi tərəfindən həyata keçirilməlidir. Bu məsələyə aydınlıq gətirilməsini xahiş edirəm.

Cavab: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 2 fevral tarixli, 18 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Elektrik enerjisindən istifadə Qaydaları"nın 8.20-ci bəndinə görə yaşayış binasının mülkiyyətçisi və ya mənzil kommunal təşkilatı binanın ümumi ehtiyacları və texniki məqsədlərə (həyətin, küçənin, pilləkənlərin işıqlandırılması, nasosxanalar, liftlər və s.) sərf olunan elektrik enerjisinə görə enerjitəchizatı müəssisəsi ilə elektrik enerjisinin alqı-satqı müqaviləsi bağlayır.

Göründüyü kimi, yaşadığınız binanın blokunun işıqlandırılması müvafiq enerjitəchizat müəssisəsi tərəfindən

həyata keçirilməli, istifadə olunmuş elektrik enerjisi haqqını isə mənzil kommunal təşkilatı ödəməlidir.

Buna görə də, blokun işıqlandırılmasına sərf edilən elektrik enerjisi haqqını ödəmək vəzifəsini bina sakinləri daşımır.

Sual 8. Qonşum tez-tez gecə vaxtı, saat 24:00-dan sonra yüksək səsli musiqiyə qulaq asır. Onun bu hərəkətləri ətrafda yaşayan qonşuları, o cümlədən mən və ailə üzvlərimi ciddi narahat edir. Bilmək istərdim, gecə vaxtı ətrafdakıları belə narahat edən şəxslər hər hansı formada məsuliyyət daşıyırlarmı?

Cavab: Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 306-cı maddəsinə görə mənzillərdə, yaşayış evlərinin girişlərində və həyətlərində, küçələrdə, istirahət yerlərində və digər ictimai yerlərdə gecə vaxtı saat 24-dən 7-dək səs-küy salmağa, ucadan mahnı oxumağa, musiqi alətlərini ucadan çalmağa, televizorları, radioqəbulediciləri, maqnitofonları və digər aparatları gur səsli oxutmağa, məişət səs-küyünə qarşı mübarizə tələblərini başqa üsulla pozmağa görə - xəbərdarlıq edilir və ya on manatdan on beş manatadək miqdarda cərimə edilir.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 306-cı maddəsinin tələblərini pozan şəxslər inzibati məsuliyyət daşıyırlar və onlara 2 növ inzibati tənbeh tətbiq edilə bilər: xəbərdarlıq və ya 10 manatdan 15 manatadək cərimə.

Sual 9. Məhkəmə qətnaməsi ilə mənzilə mülkiyyət hüququm tanınmışdır. Eşitdiyimə görə, daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış üçün dövlət rüsumu ödənilməlidir. Bilmək istərdim, dövlət rüsumunun ödənilməsi hansı qaydada həyata keçiriləcəkdir?

Cavab: “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.0.3-cü maddəsinə görə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarları daşınmaz əmlak üzərində hüquqların əmələ gəlməsinin, başqasına keçməsinin, məhdudlaşdırılmasının (yüklülüyünün) və xitam verilməsinin dövlət qeydiyyatı üçün əsas hesab olunur.

Bu baxımdan, Siz mənzilə mülkiyyət hüququnuzun tanınması haqqında qətnaməni qanuni qüvvəyə mindikdən sonra müvafiq ərizə ilə birlikdə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinə təqdim etməlisiniz.

Dövlət rüsumunun ödənilməsi (“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 26.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatına alınması barədə çıxarışın verilməsi üçün dövlət rüsumunun məbləği 30 manat təşkil edir) bu mərhələdə həyata keçirilməlidir.

Sual 10. Əgər ata hər hansı rayon icra hakimiyyəti aparatında şöbə müdiri, baş məsləhətçi, aparıcı məsləhətçi

vəzifəsində işləyirsə, onun oğlunun və ya qızının da həmin icra hakimiyyəti aparatında işləməsinə icazə verilməyi və ya hansı hallarda buna icazə verilmir?

Cavab: “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 27.2.3-cü maddəsinə görə hər hansı şəxsin bilavasitə tabeliyində və ya nəzarəti altında işləyəcəyi dövlət qulluqçusu ilə yaxın qohumluq və ya qudalıq (ər-arvadlar, onların valideynləri, qardaşları, bacıları, övladları) əlaqəsi olduqda, dövlət qulluğuna qəbul edilə bilməz.

“Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 7.1-ci maddəsinə görə vəzifəli şəxslərin yaxın qohumları, seçkili vəzifələr və qanunvericiliklə nəzərdə tutulan digər hallar istisna olmaqla, bilavasitə onun tabeliyində olan heç bir vəzifə tuta bilməzlər.

Həmin Qanunun 7.2-ci maddəsinə görə bu Qanunun 7.1-ci maddəsinin tələblərini pozan şəxslər həmin tələblərin pozulması müəyyən edildikdən sonra 30 gün müddətində həmin pozuntunu könüllü olaraq aradan qaldırmadıqları halda tənbeçiliyi istisna edən başqa vəzifəyə keçirilməli, bu mümkün olmadıqda isə həmin şəxslərdən biri tutduğu vəzifədən azad olunmalıdır.

Göründüyü kimi, qüvvədə olan qanunvericiliyin tələbinə əsasən vəzifəli şəxslərin yaxın qohumları həmin vəzifəli şəxsin bilavasitə tabeliyində olan heç bir vəzifə tuta bilməzlər.

Bu baxımdan, tutmaq ki, əgər ata Sizin sualınızda göstərdiyiniz kimi hər hansı rayon icra hakimiyyəti aparatında

şöbə müdiri işləyirsə, onda övladı (oğul və ya qız) onun bilavasitə tabeliyində olan heç bir vəzifə tuta bilməz, lakin bu qadağa şəxsin həmin rayon icra hakimiyyətində yaxın qohumunun bilavasitə tabeliyində olmayan başqa vəzifə tutmasına şamil edilə bilməz.

Sual 11. Qonşularımız gecə saatlarında səs-küy salır və narahatlıq yaradırlar. Bilmək istərdim, gecə vaxtı başqalarını narahat etməyə görə məsuliyyət varmı? Mən kimə bu barədə şikayət edə bilərəm?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin 15-ci maddəsinə görə yaşayış sahəsindən istifadə həmin yaşayış sahəsində yaşayan şəxslərin, qonşuların hüquqlarına və qanuni mənafelərinə, yağıın təhlükəsizliyi tələblərinə, sanitariya-gigiyena, ekoloji tələblərə və qanunvericiliyin digər tələblərinə riayət edilməklə həyata keçirilməlidir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 306-cı maddəsinə görə mənzillərdə, yaşayış evlərinin girişlərində və həyətlərində, küçələrdə, istirahət yerlərində və digər ictimai yerlərdə gecə vaxtı saat 24-dən 7-dək səs-küy salmağa, ucadan mahnı oxumağa, musiqi alətlərini ucadan çalmağa, televizorları, radioqəbulediciləri, maqnitofonları və digər aparatları gur səslə oxutmağa, məişət səs-küyünə qarşı mübarizə tələblərini başqa üsulla pozmağa görə - xəbərdarlıq edilir və ya on manatdan on beş manatadək miqdarda cərimə edilir.

Göründüyü kimi, həmin şəxslərin hərəkətləri inzibati xəta sayılır. Siz hüquq mühafizə orqanlarına, o cümlədən sahə müvəkkilinə şikayət ərizəsi ilə müraciət edə bilərsiniz.

Sual 12. Oğlum nikahımızı qeyd etdirməmişdən əvvəl doğulmuşdur. VVAQ şöbəsinə həm nikah bağlamaq, həm də doğum şəhadətnaməsi almaq üçün müraciət etdikdə bizdən 100 manat pul tələb etdilər. Bunun 40 manatının nikaha girmək üçün rüsum, 60 manatının isə uşağın nikahdan əvvəl doğulduğu üçün cərimə olduğunu bildiriblər. Bilmək istərdim, uşaq nikahdan əvvəl doğularsa valideynləri cərimə edilirmi və bunun məbləği nə qədər olmalıdır?

Cavab: Əvvəla, onu qeyd etmək ki, qüvvədə olan qanunvericilikdə uşağın nikahdan əvvəl doğulmasına görə cərimə ödənilməli olması nəzərdə tutulmamışdır.

İkincisi, nikahın qeydə alınması üçün ödənilməli olan dövlət rüsumu 40 manat deyil, 5 manat təşkil edir (“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 12.1-ci maddə).

Üçüncüsü, adı çəkilən Qanunun 13-cü maddəsinə görə doğumun, ölümün, övladlığa götürülmənin və atalığın (analığın) müəyyən edilməsinin qeydə alınması və bu barədə ilkin şəhadətnamələrin verilməsi üçün dövlət rüsumu ödənilmir.

Yəni uşağınıza doğum haqqında şəhadətnamə alan zaman dövlət rüsumu ödəməli deyilsiniz.

Sual 13. İyirmi üç il həqiqi hərbi xidmətdə olmuşam. Müharibə veteranıyam. 1999-cu ilin sentyabrında ehtiyata buraxılmışam. Elə həmin gündən Göygöl rayonundakı “N” sayılı hərbi hissədə xidməti mənzildə yaşayıram.

Fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün bələdiyyədən pulsuz torpaq sahəsi ala bilərəmmi?

Cavab: “Torpaq islahatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 19-cu maddəsinə görə bu Qanun qüvvəyə mindiyi gündən sonra yaşayış evi, həyətyanı və bağ sahəsi üçün Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının mülkiyyətinə bələdiyyənin ehtiyat fondundan torpaq sahələri müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada satılır. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan döyüşlərdə əlil olmuş şəxslərə və həlak olanların ailəsinə, ehtiyata və ya istefaya buraxılmış hərbi qulluqçulara fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaq sahələri bir dəfə pulsuz verilir.

“Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə görə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində 15 təqvim ili və daha çox xidmət etmiş xidməti mənzillərdə yaşayan və ya yaşayış sahəsi olmayan hərbi qulluqçuların (müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularından başqa), ehtiyata və ya istefaya buraxılmış hərbi qulluqçuların qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada 6 ay müddətinə yerli icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən yaşayış sahəsi və ya fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün müəyyən olunmuş qaydada bələdiyyələrdən pulsuz torpaq sahəsi almaq hüququ vardır.

Bu hüququ həyata keçirdikdən sonra xidməti mənzil sahəsinə malik olan hərbi qulluqçular mənzili müəyyən edilmiş qaydada təhvil verməyə borcludurlar.

"Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında" Əsasnamənin (15 mart 2002-ci il tarixli, 274-IIQ nömrəli qanunla təsdiq edilmişdir) 13-2-ci bəndinə görə yaşa, xəstəliyə, ştatların ixtisarına, ailə vəziyyətinə görə ehtiyata və ya istefaya buraxılmış zabıtləri, gizirləri və miçmanları, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularını bələdiyyələr fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaqla "[Hərbi qulluqçuların statusu haqqında](#)" Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsində göstərilmiş qaydada təmin edirlər.

Göründüyü kimi, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən Sizin fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün müəyyən olunmuş qaydada bələdiyyələrdən pulsuz torpaq sahəsi almaq hüququnuz vardır.

Sual 14. Ərim tanışından 20.000 manat faizə borc pul götürmüşdü, lakin ödəyə bilmədi. Məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı ilə 20.000 manat və hesablanmış faizlərin tutulması qərara alındı. Mən, ərim və 2 uşağımız birgə nikah dövründə aldığımız mənzildə qeydiyyatda olmaqla yaşayırıq. Həmin mənzil bizim yeganə yaşayış yerimizdir. Bilmək istədim, məhkəmə qərarının icrası zamanı həmin mənzilin satılması mümkündürmü?

Cavab: "İcra haqqında" Qanunun 49.2-ci maddəsinə görə fiziki şəxslər barəsində icra sənədləri icra olunarkən, dəqiq

siyahısı [müvafiq icra hakimiyyəti orqanı](#) (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti) tərəfindən müəyyən edilmiş əmlak növlərinə tələbin yönəldilməsinə yol verilir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 5 iyun 2002-ci il tarixli, 89 nömrəli Qərarı ilə “Fiziki şəxs barəsində icra sənədi icra olunarkən tələbin yönəldilməsinə yol verilməyən əmlak növlərinin dəqiq Siyahısı” təsdiq edilmişdir.

Həmin Siyahının 1-ci bəndinə əsasən bu Siyahının qeyd hissəsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla fiziki şəxs barəsində icra sənədi icra olunarkən borclu və onun ailəsinin sanitariya normaları çərçivəsində birgə yaşamalarını təmin edəcək mənzil, ev və ya onun ayrı-ayrı hissələri, həmçinin onların altında olan həyətyanı torpağa (bir ailə üçün bir ev və ya mənzildən çox olmamaq şərtilə) tələbin yönəldilməsinə yol verilmir.

Göründüyü kimi, mənzil Sizin və ailə üzvlərinizin yeganə yaşayış yeriniz olduğundan ona tələbin yönəldilməsi yolverilməzdir.

Sual 15. İcra sənədinin icrası ilə bağlı borclunun əmək haqqından və digər gəlirlərindən tutulan məbləğin miqdarı nə qədər təşkil edir?

Cavab: “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 65.1-ci maddəsinə görə icra sənədi icra edilərkən borclunun əmək haqqından və ona bərabər sayılan digər gəlirlərindən tutmaların məbləği 50 faizdən çox ola bilməz.

Həmin Qanunun 65.2-ci maddəsinə görə tələb bir neçə icra sənədi üzrə borclunun əmək haqqına və ona bərabər sayılan

digər gəlirlərinə yönəldildikdə, qazancın 50 faizi borcluda qalmalıdır.

Adı çəkilən Qanunun 65.3-cü maddəsinə görə alimentlərin tutulması, sağlamlığa vurulmuş ziyanın ödənilməsi, ailəni dolandıranın itkisi nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərə vurulmuş ziyanın ödənilməsi və cinayət nəticəsində vurulmuş ziyanın ödənilməsi zamanı bu Qanunun 65.1-ci və 65.2-ci maddələri ilə müəyyən edilmiş məhdudiyyətlər tətbiq edilmir. Belə hallarda əmək haqqından və ona bərabər sayılan digər gəlirlərdən tutmaların məbləği 70 faizdən çox ola bilməz.

Nəzərə almaq lazımdır ki, borclunun əmək haqqından və digər gəlirlərindən tutulan məbləğin (tutmanın) miqdarı, vergilər tutulduqdan sonra qalan məbləğdən hesablanır.

Sual 16. Çoxmərtəbəli yeni binalardakı mənzillər qazlaşdırılarkən sayğacların pulunu kim ödəməlidir? MTK-ların bunun üçün sakinlərdən pul yığmaları nə dərəcədə qanunidir?

Cavab: “Qaz təchizəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 13-cü maddəsinin 9-cü hissəsinə görə fiziki şəxs olan istehlakçıların sayğaclarla təchiz edilməsi, onların quraşdırılması və dəyişdirilməsi qaz paylayıcısının hesabına həyata keçirilir.

Göründüyü kimi, Sizdən qaz sayğacının quraşdırılmasına görə pul tələb edilməsi qanunun tələbinə ziddir.

Sual 17. Xahiş edirəm, şəxsiyyət vəsiqəsinin alınması ilə bağlı bizə açıqlama verəsiniz. Belə ki, qızım Yusifova Könül Cəfər qızı müəllimədir, Mingəçevir şəhərində işləyir və yaşayır. Lakin o, Yevlax rayonu Salahlı kəndində pasport

qeydiyyatındadır. Qızım yaşa görə şəxsiyyət vəsiqəsini dəyişdirməyə gedərkən vəsiqəni itirmişdir. Odur ki, oktyabr ayının 29-da qızımla birlikdə Yevlax rayon pasport qeydiyyat şöbəsinə müraciət etdik. 3 manat Beynəlxalq banka ödədik. Lakin pasport qeydiyyat şöbəsində məndən 50 manat tələb etdilər. Bunun 40 manatı şəxsiyyət vəsiqəsi itdiyi üçün cərimə, 10 manatı isə şəxsiyyət vəsiqəsinin hazırlanmasına görə tələb edildi. Mən verilən pula qəbz tələb etdikdə, dedilər ki, bu işə qəbz verilmir. Xahiş edirəm, bu məsələyə aydınlıq gətirəsiniz.

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14.6-cı maddəsinə müvafiq olaraq şəxsiyyət vəsiqəsi vətəndaşın öz təqsiri üzündən itdikdə və ya yararsız hala düşdükdə onun dəyişdirilməsinə görə 3 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 331-ci maddəsinə uyğun olaraq şəxsiyyət vəsiqəsinin itirilməsinə görə on beş manatdan iyirmi beş manatadək miqdarda cərimə tətbiq edilir.

Göründüyü kimi, Sizdən 50 manat pul tələb edilməsi qanuna zidd olmuşdur.

Sual 18. *0,6 sot torpaq sahəsinin planı və ölçüsünün qeydiyyatata alınması barədə çıxarışın verilməsi; notariusə təqdim etmə üçün forma 1-in; daşınmaz əmlaka dair texniki sənədlərin verilməsi; yaşayış mənzilinin və digər daşınmaz əmlakın dövlət qeydiyyatına alınması üçün daşınmaz əmlakın dövlət reyestri xidmətinə nə qədər rüsum ödəməliyəm?*

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 26.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatına alınması barədə çıxarışın verilməsi üçün 30 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Həmin Qanunun 26.1.2-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlaka dair texniki sənədlərin (pasport və plan ölçü) verilməsi üçün 50 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Göstərilən Qanunun 26.6-cı maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində hüquqların məhdudlaşdırılmasına (yüklülüyünə) dair dövlət reyestrindən arayışın verilməsi üçün 10 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Sual 19. 35 yaşım təxminən 3 ay bundan qabaq tamam olmuşdur. Lakin şəxsiyyət vəsiqəmin dəyişdirilməsi üçün bu yaxınlarda müraciət etdim. Mənə dedilər ki, dövlət rüsumundan başqa şəxsiyyət vəsiqəmi vaxtında dəyişdirmədiyimə görə 50 manat məbləğində cərimə ödəməliyəm. Bu qanunidirmi?

Cavab: Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 329-cu maddəsinə görə vətəndaşın bir aydan artıq müddətdə şəxsiyyət vəsiqəsi olmadan yaşamasına, habelə həmin müddət ərzində yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan keçmədən yaşamasına görə - xəbərdarlıq edilir və ya üç manatdan beş manatadək miqdarda cərimə edilir.

Göründüyü kimi, Sizdən 50 manat məbləğində cərimə ödənilməsinin tələb edilməsi qanuna uyğun sayıla bilməz.

Şəxsiyyət vəsiqəsini vaxtında dəyişmədiyiniz üçün Sizə xəbərdarlıq edilə bilər və ya Siz üç manatdan beş manatadək məbləğdə cərimə oluna bilərsiniz.

Sual 20. Bakı şəhərində küçə reklamının yayımı üçün ödənilməli olan pul məbləğləri barədə məlumat verməyinizi xahiş edirəm.

Cavab: Azərbaycan Respublikası Tarif (Qiymət) Şurasının “Küçə reklamlarının yerləşdirilməsi və yayımı üçün reklam tariflərinin tənzimlənməsi barədə” 30 iyul 2008-ci il tarixli, 7 nömrəli Qərarı ilə Bakı şəhəri üzrə 1 m² küçə reklamlarının yayımı üçün bir aylıq ödəniş tarifləri təsdiq edilmişdir.

Tariflər reklam daşıyıcısının növü (reklam daşıyıcısı - mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, reklamın istehlakçıya bilavasitə çatdırılması üçün istifadə olunan (kütləvi informasiya vasitələri, kino, audio, video və nəşr məhsulları, stasionar, mobil və digər texniki qurğu və avadanlıqlar) istənilən vasitədir; məsələn, binalarda yerləşdirilən stendlər və pannolar, yerüstü keçidlərdə, körpü və estakadalarda yerləşdirilən lövhələr və s.) və zonalardan (A, B və C zonaları vardır) asılı olaraq müəyyənləşdirilmişdir.

Qeyd edək ki, reklam tarifi zonalarının müəyyən edilməsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 aprel 2008-ci il tarixli, 92 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş "Küçə reklamının yayımı və reklam tarifi zonalarının müəyyən edilməsi Qaydaları" ilə tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikası Tarif (Qiymət) Şurasının yuxarıda adı çəkilən Qərarında tariflər 17 bənd şəklində təsbit olunmuşdur. Məsələn, 14-cü bəndə görə Bakı şəhərində binaların fasadlarında, birbaşa aid olduğu xidmət, ticarət və ya digər obyektlərin giriş hissəsində, divarında, önündə

kommersiya məqsədilə yerləşdirilmiş həmin obyektlərin mənsubiyyətini, adını, firma nişanını göstərən lövhələrin hər 1m² üçün hər ay A zonası üzrə 7, B zonası üzrə 5 və C zonası üzrə 3 manat pul ödənilməlidir.

Digər reklam daşıyıcıları üçün ödənilməli olan tariflər barədə Azərbaycan Respublikası Tarif (Qiymət) Şurasının rəsmi internet sahifəsindən (www.tariffcouncil.gov.az) ətraflı məlumat (adı çəkilən Qərar həmin internet sahifəsində yerləşdirilmişdir) əldə edə bilərsiniz.

Sual 21. Sürücülük vəsiqəsi hansı hallarda dəyişdirilməlidir? Sürücülük vəsiqəsi dəyişdirilərkən yenidən imtahan verilməsi tələb olunurmu?

Cavab: “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 35-ci maddəsinin 6-cı hissəsinə görə Sürücülük vəsiqəsinin dəyişdirilməsi üçün əsaslar aşağıdakılardır:

- 1) onun etibarlılıq müddətinin qurtarması;
- 2) sahibinin soyadı, adı və ya atasının adının dəyişdirilməsi;
- 3) onun yazılarında dəqiqlik müəyyən edilməsi;
- 4) onun yararsız hala düşməsi;
- 5) onun itirilməsi;
- 6) yeni nümunəsinin bu Qanunla müəyyən edilmiş qaydada təsdiqi nəticəsində ölkədə sürücülük vəsiqələrinin dəyişdirilməsi.

Həmin maddənin 7-ci hissəsinə görə sürücülük vəsiqəsinin dəyişdirilməsi sahibinin ərizəsi əsasında əvvəllər malik olduğu bütün kateqoriyalar saxlanılmaqla, imtahansız Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən bir gün ərzində həyata keçirilir.

Sual 22. İpoteka krediti vasitəsilə mənzil almaq istəyirəm. Bildiyimə görə, bu halda qarışıq müqavilə formasında alqı-satqı və ipoteka müqaviləsi bağlanacaqdır. Həmin müqavilənin notarial təsdiqi üçün hansı məbləğdə dövlət rüsumunun ödənilməsi tələb edilir?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.4-1-ci maddəsinə görə ipoteka krediti hesabına alınan yaşayış sahəsinə dair qarışıq müqavilə formasında bağlanan alqı-satqı və ipoteka müqaviləsinin təsdiqi üçün Bakı şəhərində 110 manat, digər şəhər və rayonlarda 44 manat dövlət rüsumu ödənilməlidir.

Həmin Qanunun 10.4-2-ci maddəsinə görə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş güzəştli ipoteka krediti hesabına alınan yaşayış sahəsinə dair qarışıq müqavilə formasında bağlanan alqı-satqı və ipoteka müqaviləsinin təsdiqi üçün Bakı şəhərində 55 manat, digər şəhər və rayonlarda 22 manat dövlət rüsumunun ödənilməsi tələb olunur.

Sual 23. Xaricə gedə bilmək üçün pasport almaq istəyirəm. Bilmək istərdim, bunun üçün hansı məbləğdə rüsum ödəməliyəm?

Cavab: Ümumvətəndaş pasportu 5 iş günü müddətində verildikdə və ya dəyişdirildikdə, 120 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir.

Əgər ümumvətəndaş pasportu 5 iş günündən sonrakı müddətdə verilir və ya dəyişdirilirsə, onda 40 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir.

Bundan başqa, müstəsna hallarda (Azərbaycan Respublikası vətəndaşının və ya onunla gedən şəxslərin təcili

müalicəsi, yaxud xaricdə yaşayan yaxın qohumunun ağır xəstəliyi, ölümü və s.) ümumvətəndaş pasportu 2 gün müddətində verildikdə və ya dəyişdirildikdə, 40 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilir (“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 14.1-ci maddə).

Sual 24. Torpaq sahəsi üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatına alınması üçün Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinə hansı sənədləri təqdim etməli və nə qədər dövlət rüsumu ödəməliyəm?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 26.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatına alınması barədə çıxarışın verilməsi üçün 30 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Həmin Qanunun 26.5-ci maddəsinə görə torpaq sahələri üzərində mülkiyyət və digər əşya hüquqlarının qeydiyyatı üçün mərzçəkmə işləri ilə bağlı pylonun vurulmasına görə - hər döngə nöqtəsi üçün 20 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Torpaq sahəsi üzərində hansı hüququn və hansı əsasla (müqavilə, vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə və s.) adınıza qeydiyyatdan keçirilməsini sualınızda konkret göstərmədiyinizdən, bu barədə dəqiq cavab vermək mümkün deyil.

Bununla belə, nəzərinizə çatdırmaq istəyirik ki, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanunun 10.1-ci maddəsinə görə hüquqların dövlət qeydiyyatı bu Qanunla

müəyyən olunmuş qaydada hüquq əldə edənın ərızəsi əsasında aparılır. Ərizədə onu təqdim edən fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı, ünvanı, şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd, xahişin məzmunu və əlavə olunan sənədlər göstərilməlidir.

Həmin Qanunun 10.2-ci maddəsində qeydiyyat orqanına verilən ərizəyə əlavə olunan sənədlər göstərilmişdir. Bunlar aşağıdakılardır: 1. hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün həmin Qanunun 8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslardan biri (daşınmaz əmlak barəsində notariat qaydasında təsdiq edilmiş müqavilə, vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı və s.); 2. torpaq sahəsinin planı və ölçüsü; 3. torpaq sahəsində yerləşən bina, qurğu, tikililərin və digər daşınmaz əmlakın (onların tərkib hissələrinin) texniki pasportu, plan-cizgisi; 4. dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə qəbz.

Sual 25. Məhkəmə qətnaməsinin surətini təkrar almaq istəyirəm. Bildiyimə görə bunun üçün dövlət rüsumu ödənilməlidir. Bu, qanuna uyğundurmu?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.4.8-ci maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmə aktlarının və surətlərinin təkrarən verilməsinə görə 6 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Sual 26. Mənim 81 yaşı var. Uzun müddət dövlət işlərində çalışmışam. Hal-hazırda mənə məxsus evdə tək yaşayıram, 0,15 hektar həyətyanı torpaq sahəm vardır. İndiyədək hər il bir dəfə şəhər bələdiyyəsinə torpaq vergisi ödəmişəm. Bu ildən başlayaraq şəhər bələdiyyəsi məndən

əmlak vergisi də tələb edir. Özüm ayda 103 manat pensiya alıram. Bildiyimə görə, pensiyaçılar əmlak vergisindən azadlırlar. Bu məsələyə aydınlıq gətirməyinizi xahiş edirəm.

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi fiziki şəxslərin torpaq və əmlak vergisini yerli vergilər (bələdiyyə vergiləri) kimi müəyyənləşdirir (8.1.1 və 8.1.2-ci maddələr). Hər iki vergi fiziki şəxslər tərəfindən bələdiyyə büdcəsinə ödənilməlidir.

Vergi Məcəlləsinin 197.1.1-ci maddəsinin tələbinə görə Siz mülkiyyətinizdə olan evə görə əmlak vergisi ödəməlisiniz.

Vergi Məcəlləsinin 199.3-cü maddəsinə görə binaların icarəyə, kirayəyə verildiyi, habelə sahibkarlıq və ya kommersiya fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün istifadə edildiyi hallar istisna olmaqla, bu Məcəllənin 102.2-ci maddəsində göstərilən şəxslərin, habelə pensiyaçıların və müddətli hərbi xidmət hərbi qulluqçularının və onların ailə üzvlərinin müddətli hərbi xidmət dövründə binalara görə ödəməli olduqları əmlak vergisinin məbləği 30 manat azaldılır.

Göründüyü kimi, Siz əmlak vergisi ödəməkdən azad deyilsiniz, lakin pensiyaçı olduğunuz üçün ödəyəcəyiniz əmlak vergisi məbləği 30 manat azaldılmalıdır.

Sual 27. Qarabağ müharibəsi iştirakçısıyam. Bilmək istəyirəm ki, Azərbaycan vətəndaşının pasportu verilirənkən Qarabağ müharibəsi iştirakçıları üçün güzəştlər nəzərdə tutulubmu? Biz rüsum ödəməliyikmi?

Cavab: Dövlət rüsumunun tutulduğu hallar, ödəyiciləri, hesablanması və ödənilməsi qaydası, dövlət rüsumunun dərəcələri və dövlət rüsumunun ödənilməsindən azadolmalar “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

Adı çəkilən Qanunda Qarabağ müharibəsi iştirakçılarının Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına xaricə getmək hüququ verən ümumvətəndaş pasportlarının verilməsi və ya dəyişdirilməsi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumundan azad olunması və ya hər hansı başqa güzəşt nəzərdə tutulmamışdır.

Sual 28. Müəyyən hallarda ümumvətəndaş pasportunun 2 gün ərzində verildiyini eşitmişəm. Bu hallar hansılardır?

Cavab: “Ölkədən getmək, ölkəyə gəlmək və pasportlar haqqında” Qanunun 4-cü maddəsində ümumvətəndaş pasportunun müraciət edildikdən sonra 2 iş günü ərzində verilməli olmasını nəzərdə tutan müstəsna hallar müəyyənləşdirilmişdir: vətəndaşın və ya onunla gedən şəxsin (şəxslərin) təcili müalicəsi, yaxud xaricdə yaşayan yaxın qohumunun (valideynlərinin, ərinin, arvadının, uşaqlarının, doğma qardaş və bacılarının) ağır xəstəliyi, ölümü və ya digər müstəsna hallar.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 928 nömrəli 29 noyabr 1994-cü il tarixli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Ölkədən getmək, ölkəyə gəlmək və pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamə”nin 10-cu bəndinə görə sözügedən müstəsna halların mövcudluğu faktı aşağıdakı sənədlərlə təsdiq olunmalıdır: təcili olaraq müalicə üçün xaricə getmə zərurətini təsdiq edən səhiyyə orqanının məktubu; təcili olaraq müalicəyə qəbul edilməsinin zəruriliyi barədə xarici tibb təşkilatının

məktubu (eyni zamanda, xəstənin yaşayış yeri üzrə müalicə müəssisəsinin tibbi rəyi də təqdim olunmalıdır); qohumunun ağır xəstəliyi və ya ölümü faktını təsdiq edən xaricdən daxil olmuş və müvafiq qaydada təsdiq olunmuş teleqraf məlumatı.

Sual 29. Mənzilin özgəninkiləşdirilməsi zamanı müqavilənin təsdiqi üçün notariat orqanına hansı məbləğdə dövlət rüsumu ödənilməlidir.?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.1.1-ci maddəsinə görə daşınmaz əmlakın (mənzillərin, bağ evlərinin, qurğuların, tikililərin, torpaqların və başqa daşınmaz əmlakın) özgəninkiləşdirilməsi, mənzil sahələrinin və bağ evlərinin müvəqqəti istifadəyə verilməsi barədə müqavilələrin təsdiqi üçün, əgər müqavilə üzrə əmlak ərə (arvada), uşaqlara, valideynlərə, babaya, nənəyə, nəvəyə, qardaşa, bacıya keçirsə, 7 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilməlidir.

Müqavilə üzrə əmlak başqa şəxslərə keçirsə, Bakı şəhərində 110 manat, digər şəhər və rayonlarda 44 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilməlidir (həmin Qanunun 10.1.2-ci maddəsi).

Sual 30. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin pedaqoji profilli ixtisaslar üzrə ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirmiş və ümumi təhsil müəssisələrində işə başlamış gənc mütəxəssislər üçün əlavə güzəştlər və stimullaşdırıcı tədbirlərin müəyyən edilməsi haqqında 14 aprel 2010-cu il tarixli 67 sayılı Qərarı var. “Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında” 709-III QD sayılı

Qanunun 9.1 maddəsinə əsasən, bələdiyyə ərazisində 5 ildən artıq yaşayan və qeydiyyatda olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına fərdi yaşayış evi üçün torpaq sahəsi hərracdan kənar verilir. Bu Qanun yuxarıda göstərilən gənc mütəxəssislərə şamil oluna bilərmi?

Cavab: “Təhsil haqqında” Qanunun 36.5-ci maddəsinə görə pedaqoji profilli ixtisaslar üzrə ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirmiş və ümumi təhsil müəssisələrində işə başlamış gənc mütəxəssislər üçün əlavə güzəştlər və stimullaşdırıcı tədbirlər müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

“Pedaqoji profilli ixtisaslar üzrə ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirmiş və ümumi təhsil müəssisələrində işə başlamış gənc mütəxəssislər üçün əlavə güzəştlər və stimullaşdırıcı tədbirlərin müəyyən edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 67 nömrəli 14 aprel 2010-cu il tarixli Qərarının 1-ci bəndində pedaqoji profilli ixtisaslar üzrə ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirmiş gənc mütəxəssislərin kənd rayonlarında yerləşən ümumi təhsil müəssisələrinə işə cəlb olunmasının stimullaşdırılması və həmin müəssisələrdə pedaqoji kadr tələbatının ödənilməsi məqsədilə dövlət sifarişinə əsasən iş yerlərində əmək fəaliyyətinə başlayan və 3 il müddətində bu fəaliyyəti ümumi təhsil müəssisələrində davam etdirən gənc mütəxəssislərə yerli icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən bələdiyyələrlə birlikdə onların yaşayış sahələrinə ehtiyaclarının ödənilməsinə, daimi məskunlaşmaq üçün torpaq sahələrinin ayrılmasına və ipoteka kreditlərinin verilməsinə köməklik göstərilməsi qeyd edilmişdir.

“Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında” Qanunun 9.1-ci maddəsinə görə bələdiyyənin ərazisində daimi yaşayan və eyni zamanda ən azı beş il müddətində yaşayış yeri

üzrə qeydiyyatda olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının mülkiyyətinə fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpağın ayrılması istisna olmaqla, digər hallarda bələdiyyə torpaqları üzərində mülkiyyət və icarə hüquqları yalnız açıq torpaq hərracları və ya müsabiqələri vasitəsilə əldə edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 15 mart tarixli, 274-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında Əsasnamə”nin 4-cü bəndinə görə bələdiyyə torpaqları bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə, idarə və təşkilatların istifadəsinə və bu Əsasnamənin 10-cu bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının mülkiyyətinə bilavasitə, digər hallarda hüquqi və fiziki şəxslərin mülkiyyətinə (icarəsinə) torpaq hərracları və ya müsabiqələri vasitəsilə "[Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında](#)" Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu və 10-cu maddələrinə, "[Torpaq bazarı haqqında](#)" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci və 15-ci maddələrinə və bu Əsasnaməyə uyğun olaraq verilir.

Həmin Əsasnamənin 10-cu bəndinə görə “[Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında](#)” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qüvvəyə minənədək fərdi yaşayış və bağ evlərinin, qarajların, habelə sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək məqsədilə zəruri obyektlərin tikintisi üçün qeyri-qanuni istifadə edilən (müvafiq qaydada rəsmiləşdirilməmiş) bələdiyyə torpaqlarının hüquqi və fiziki şəxslərdən geri alınması mümkün olmadığı hallarda, həmin torpaq sahələri (elektrik, rabitə, nəqliyyat, qaz, su, kanalizasiya və digər kommunikasiya xətlərinin mühafizə zolağında, habelə sürüşmə zonasında yerləşmiş torpaq sahələri istisna olmaqla) onların mülkiyyətinə, həmçinin bələdiyyənin ərazisində daimi yaşayan və eyni zamanda ən azı beş il müddətində yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının mülkiyyətinə fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaq sahəsinin

ayrılması hərrac və ya müsabiqə keçirilmədən bu Əsasnamənin 11-ci, 14-21-ci, 23-cü, 24-cü, 25-ci, 25-1-ci və 27-ci bəndlərində müəyyən edilmiş qaydada verilir.

Beləliklə, yuxarıda sadalanan maddələrin analizi aşağıdakı nəticələrə gəlməyə imkan verir:

1. Ümumi qaydaya görə bələdiyyə torpaqları üzərində mülkiyyət və icarə hüquqları yalnız açıq torpaq hərracları və ya müsabiqələri vasitəsilə əldə edilə bilər.

2. Bu qaydadan yalnız bir istisna vardır: bələdiyyənin ərazisində daimi yaşayan və eyni zamanda ən azı beş il müddətində yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının mülkiyyətinə fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaq açıq torpaq hərracları və ya müsabiqələri keçirilmədən ayrılır.

3. “Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında” Qanunun 9.1-ci maddəsi, “Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında Əsasnamə”nin 4 və 10-cu bəndləri gənc mütəxəssislərə açıq torpaq hərracları və ya müsabiqələri keçirilmədən torpağın ayrılmasına imkan vermir.

Göründüyü kimi, “Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında” Qanunun 9.1 maddəsində nəzərdə tutulmuş istisna gənc mütəxəssislərə şamil oluna bilməz.

Sual 31. Xarici dildə olan sənədin tərcüməsinin doğruluğunun notarial təsdiqi üçün dövlət rüsumu nə qədərdir?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.16-cı maddəsinə görə sənədlərin bir dildən başqa dilə tərcüməsinin düzgünlüyünün təsdiqi (hər səhifəyə görə) 0,25 manat təşkil edir.

Sual 32. Məhkəmənin qətnaməsi ilə məndən 4.000 ABŞ dolları məbləğində pul tutulmuşdur. Həmin qətnaməni icra etmədiyim təqdirdə, ölkədən kənara çıxmağıma qadağa qoyula bilərmi?

Cavab: “İcra haqqında” Qanunun 84-1.1-ci maddəsinə görə məhkəmə qərarları əsasında verilmiş icra sənədləri könüllü icra üçün müəyyən olunmuş vaxtda borclu tərəfindən üzrsüz səbəbdən icra edilmədikdə, borclunun ölkədən getmək hüququ icra məmurunun əsaslandırılmış təqdimatı əsasında məhkəmənin qərarı ilə müvəqqəti məhdudlaşdırıla bilər.

Borclunun ölkədən getmək hüququnun müvəqqəti məhdudlaşdırılması barədə icra məmuru tərəfindən dərhal borclunun özünə, tələbkara və müvafiq icra hakimiyyəti orqanına (Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə) məlumat verilir.

Sual 33. Avtomobil alqı-satqı müqaviləsinin təsdiqi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumunun məbləği nə qədər təşkil edir?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 10.2-ci maddəsində nəqliyyat vasitələrinin özgəninkiləşdirilməsi müqavilələrinin təsdiqi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumunun məbləği təsbit edilmişdir.

Əgər müqavilə üzrə əmlak ərin (arvadın), uşaqların, valideynlərin, babanın, nənənin, qardaşın, bacının mülkiyyətinə keçirsə, dövlət rüsumu 25 manat təşkil edir. Müqavilə üzrə

əmlak digər şəxsin mülkiyyətinə keçirsə, onda 50 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilməlidir.

Sual 34. Mirasın qəbulu ilə bağlı notariat orqanına müraciət etmişəm. Vərəsəlik şəhadətnaməsinin verilməsi üçün hansı məbləğdə dövlət rüsumu ödəməliyəm?

Cavab: Vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamələrin verilməsi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumunun məbləği “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 10.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Əgər sözügedən şəhadətnamə qanunla müəyyən edilən növbəli vərəsələrdən birinə (şəhadətnamənin qanun üzrə və ya vəsiyyətnamə üzrə verilməsindən asılı olmayaraq) verilsə, 3 manat dövlət rüsumu ödənilməlidir. Əgər vərəsə digər fiziki və ya hüquqi şəxsdirsə, onda ödənilməli olan dövlət rüsumu 11 manat təşkil edir.

Sual 35. Küçədə reklam lövhəsi yerləşdirmək istəyirəm. Bunun üçün birdəfəlik icazə almalıyam. Bilmək istərdim, küçə reklam lövhəsinin yerləşdirilməsi üçün belə icazəyə görə hansı məbləğdə dövlət rüsumu ödəmək tələb olunur?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 31.3-cü maddəsində küçə reklamı lövhəsinin yerləşdirilməsinə görə birdəfəlik icazənin verilməsi üçün ödənilməli olan dövlət rüsumunun dərəcələri müəyyən edilmişdir.

Belə ki, həmin maddəyə əsasən sözügedən icazənin verilməsi üçün dövlət rüsumu Bakı şəhəri üzrə 70 manat; Sumqayıt, Gəncə, Mingəçevir, Şirvan, Xırdalan şəhərləri və

Abşeron rayonu üzrə 50 manat; digər regionlar üzrə 35 manat təşkil edir.

Sual 36. Xəstəliyimlə əlaqədar notariusu gedə bilmirəm. Notariat hərəkətinin aparılması üçün notariusun yaşadığım mənzilə gəlməsi mümkündürmü? Bu zaman hansı məbləğdə dövlət rüsumu ödənilməlidir?

Cavab: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 11 sentyabr tarixli, 167 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında Təlimat”ın 15-ci bəndinə görə xəstəlik nəticəsində, əlilliklə, sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu ilə əlaqədar olaraq və ya Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər hallarda şəxsin dövlət notariat kontoruna və ya xüsusi notariusun işlədiyi binaya (otağa) gələ bilmədiyi hallarda əvvəlcədən verilmiş bildiriş üzrə dövlət rüsumu və müəyyən edilmiş hallarda haqq ödənildikdən və nəqliyyat vasitəsi ilə təmin edildikdən və ya maraqlı şəxs tərəfindən faktiki nəqliyyat xərcləri ödənildikdən sonra notariat hərəkətləri bu binalardan (otaplardan) kənarda da aparıla bilər.

“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.21-ci maddəsinə görə notariusun iş yerindən kənarda notariat hərəkətlərinin aparılmasına görə olduğu vaxtın hər bir saati üçün 3 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Sual 37. Mənzilin mənim mülkiyyətimdə olması barədə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışı itirmişəm.

Çıxarışın dublikatını almaq istəyirəm. Bunun üçün hansı məbləğdə dövlət rüsumu ödəməliyəm?

Cavab: “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunun 26.4-cü maddəsinə görə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatına alınması barədə çıxarışın dublikatının verilməsi üçün 10 manat dövlət rüsumu ödənilir.

Sual 38. Məhkəmə qətnaməsi ilə cavabdehdən xeyrimə 3000 manat pul tutulmuşdur. Qətnamə qüvvəyə minmiş və icraya yönəldilmişdir. Bilmək istərdim, qətnamə hansı müddətdə icra edilməlidir?

Cavab: Məhkəmə qərarlarının və digər icra sənədlərinin məcburi icra qaydaları və şərtləri “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

Həmin Qanunun 12.1-ci maddəsinə görə icra məmuru icra sənədini aldığı gündən iki ay müddətində icra hərəkətlərini həyata keçirməli və icra sənədində göstərilən tələblərin icra olunmasını təmin etməlidir. Müstəsna hallarda icra sənədində göstərilən tələblərin icra olunması icra qurumunun rəhbərinin təqdimatı əsasında icra xidmətinin rəhbəri (baş icra məmuru) tərəfindən 1 ay müddətinədək uzadıla bilər.

Sual 39. Məhkəmə qətnaməsi əsasında aramızda olan nikah pozulmuşdur. Lakin qətnamədə mənim, yoxsa keçmiş ərimin nikahın pozulmasının qeydiyyatı ilə əlaqədar dövlət rüsumu ödəməli olması göstərilməmişdir. Bu halda, dövlət rüsumu kim tərəfindən və hansı məbləğdə ödənilməlidir?

Cavab: Məhkəmə qətnaməsi əsasında nikahın pozulmasının qeydə alınması üçün 11 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilməlidir. Əgər nikahın pozulması barədə məhkəmə qətnaməsində dövlət rüsumunu tərəflərdən hansının ödəməli olduğu göstərilməmişdirsə, onda nikahın pozulmasının qeydiyyatına alınması üçün birinci müraciət etmiş tərəf (keçmiş ər və ya arvad) həmin dövlət rüsumunu ödəməlidir (“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12.2.2-ci maddəsi).

Sual 40. Mən Zəngilan köçkünüyəm. Ailəm 4 nəfərdən ibarətdir. Bilmək istəyirəm qaza və işığa ayrılan limit ay ərzində işlənməyibsə, gələn aya keçir?

Cavab: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 22 yanvar tarixli, 15 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərə güzəştlərin müavinətlə əvəz olunması ilə əlaqədar onların ödənilməsi Qaydası”nın (bundan sonra - Qayda) 3-cü bəndinə görə məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərin (bundan sonra — istehlakçılar) müvəqqəti məskunlaşdıqları şəhər və rayonların xidmət təşkilatları (elektrik, qaz, su təchizatı və s. xidmət idarələri), yerli rayon (şəhər) və əraziləri işğal olunmuş rayonların icra hakimiyyətlərinin səlahiyyətli nümayəndələri, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin (bundan sonra — Komitə) həmin rayon (şəhər) üzrə nümayəndələri ilə birlikdə faktiki istehlakçıların (o cümlədən pasport qeydiyyatına düşmüş və öz hesabına mənzil almış məcburi köçkünlərin) siyahısını onların istifadə etdikləri xidmətlərin növləri göstərilməklə, işğal olunmuş hər bir rayon

(şəhər) üzrə ayrı-ayrılıqda, bu Qaydaya əlavə olunmuş forma əsasında tərtib edirlər. Həmin siyahılar istehlakçıların məskunlaşdıqları rayon (şəhər) icra hakimiyyətlərinin başçıları tərəfindən rübdə bir dəfə dəqiqləşdirilməklə, ildə bir dəfə təsdiq edilərək Komitəyə təqdim olunur. Hər ay həmin siyahılardakı sayə və göstərilən xidmətlərə uyğun olaraq kommunal və digər xidmət xərcləri üzrə tələb olunan məbləğ hər bir xidmət növü üzrə müəyyənləşdirilir, müvafiq maliyyə-mühasibat sənədləri hazırlanır və ödənişin aparılması üçün hər növbəti ayın 5-dən gec olmayaraq Komitəyə təqdim edilir.

Qaydanın 4-cü bəndinə görə Komitə öz növbəsində müvafiq ay üzrə kommunal və digər xidmət xərclərinin xidmət təşkilatlarına ödənilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə müvafiq ödəniş sənədlərini hazırlayıb təqdim edir.

Qaydanın 6-cı bəndinə görə kommunal xidmət təşkilatları elektrik enerjisi (adambaşına ayda 50 kv.t.s nəzərdə tutulur), qaz və suya görə istehlakçıların istifadə etdiyi müvafiq xidmətin haqqını sayğacların göstəricilərinə (saygac olmayan yerlərdə adambaşına müvafiq tarif və normalara) əsasən müəyyənləşdirirlər.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 10 iyun tarixli, 80 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Elektrik enerjisindən istifadəyə görə bir sıra birinci dərəcəli istehlakçıların, məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərin istehlak etdikləri elektrik enerjisi dəyərinin ödənilməsinin tənzimlənməsi barədə” Qərarının 3-cü bəndi ilə məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərin elektrik

enerjisi ilə təminatının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Qaydanın 6-cı bəndində "50" rəqəmi 2003-cü il yanvarın 1-dən "150" rəqəmi ilə əvəz edilmiş hesab olunmuşdur.

Beləliklə, məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərə kommunal xidmətləri üzrə güzəştlərin müavinətlərlə əvəz edilməsindən sonra adambaşına düşən istifadə edilə biləcək elektrik enerjisi, qaz və su sərfinin maksimum miqdarı, yəni limit müəyyən edilmişdir. Kommunal xidmətlərə görə xərclər üzrə tələb olunan məbləğin hesablanması və ödənilməsi üçün müvafiq sənədləşmə işləri hər ay üzrə ayrıca aparılır (Qaydanın 3 və 4-cü bəndləri). Bu halda, limit keçilməyibse, istehlak olunmuş kommunal xidmətin dəyəri Dövlət tərəfindən qarşılır. Burada məqsəd statusları baxımından Dövlətin xüsusi müdafiəsinə ehtiyac duyan məskunlaşmamış qaçqın və məcburi köçkünlərin hüquqlarının daha yaxşı təmin olunmasıdır. Bu mənada Dövlət yalnız istehlak olunmuş (limiti keçmədən) aylıq elektrik enerjisi, qaz, su sərfinin müvafiq təchizat şirkətlərinə ödənilməsini təmin edir. Başqa sözlə, ödəmə faktiki istehlak olunmuş kommunal xidmətlərinin dəyərinə görə həyata keçirilir. Bu baxımdan, ay ərzində kommunal xidməti limitinin istehlak olunmamış qalıq hissəsinin növbəti aya keçirilməsi mümkün deyildir.